

مبانی انقلاب و فرهنگ مقاومت

در منظومه فکری قائد شهید

حضرت آیت الله العظمی سیدعلی خامنه‌ای رحمته الله علیه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

و قمر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم
معاونت فرهنگی تبلیغی و رسانه‌ای نوین
گروه تولید محتوا

مبانی انقلاب و فرهنگ مقاومت

در منظومه فکری قائد شهید

حضرت آیت الله العظمی سیدعلی خامنه‌ای رحمته الله علیه

به کوشش:

گروه تولید محتوا

اداره کل مطالعات فرهنگی و تبلیغی

معاونت فرهنگی، تبلیغی و رسانه‌های نوین

تألیف:

جمعی از نویسندگان

صفحه‌آرا:

اکبر اسماعیل پور

مقالات این کتاب قبلاً در سامانه‌های ذیل منتشر شده است:

<https://rahtooosheh.dte.ir>

<http://jpp.dte.ir>

فهرست مطالب

بخش اول: مبانی انقلاب

مبانی سیاسی امام خمینی علیه السلام از دیدگاه مقام معظم رهبری علیه السلام	۵
مؤلفه‌های فکری مقام معظم رهبری علیه السلام در هدایت امت اسلامی.....	۳۱
تحلیل و بررسی راه‌های حفظ و تداوم استقلال از منظر قرآن با تأکید بر بیانیه گام دوم انقلاب.....	۵۹
وحدت و انسجام ملی (اتحاد مقدس)، سد راهبردی در برابر استراتژی تفرقه‌افکنانه دشمن.....	۸۱
شاخصه‌های امید از منظر مقام معظم رهبری علیه السلام	۱۰۱

بخش دوم: فرهنگ مقاومت

اهداف مقاومت در نگرش امامین انقلاب.....	۱۲۳
ترویج فرهنگ جهاد و شهادت بر اساس بیانیه گام دوم.....	۱۴۳
تبیین و تحلیل بیانات مقام معظم رهبری علیه السلام در دفاع مقدس دوازده‌روزه.....	۱۶۵
مسئله فلسطین از دیدگاه مقام معظم رهبری علیه السلام	۱۸۸

بخش اول: مباحث انقلاب

مبانی سیاسی امام خمینی رحمته الله علیه از دیدگاه مقام معظم رهبری رحمته الله علیه

حجت الاسلام والمسلمین محمدحسین افشاری کرمانی *

مقدمه

امام خمینی رحمته الله علیه را به حق می‌توان یکی از شخصیت‌های نادر معاصر دانست که بسیاری از اندیشمندان جهان بدان اذعان دارند. دکتر مصطفی ایوب^۱ دربارهٔ رهبر کبیر انقلاب اسلامی ایران می‌گوید: «بنده معتقدم که تاریخ، امام خمینی رحمته الله علیه را به عنوان بزرگ‌ترین شخصیت جهانی قرن بیستم معرفی خواهد کرد؛ زیرا او فردی بود که هم نبوغ سیاسی و هم نبوغ دینی داشت».^۲ او در ادامه بیان می‌دارد: «من بر این باورم که از لحاظ قدرت فکری،

* دانشجوی دکتری مدیریت راهبردی.

۱. دانشمند مسلمان آمریکایی و مسئول گروه مطالعات ادیان در دانشگاه تامبل آمریکا.

۲. عبدالکریم پاک‌نیا، «امام خمینی رحمته الله علیه از منظر دانشمندان جهان»، ص ۱۴.

امام تنها یک فرد یا پدیده فردی نبود، بلکه یکی از سازندگان تاریخ بود».^۱

احمد هوبر^۲ می‌گوید:

هنگامی که من از سال ۱۹۷۸ - ۱۹۷۹ (۱۳۵۶ - ۱۳۵۷) به مطالعه درباره امام خمینی رحمته الله علیه به‌ویژه از منابع ایرانی شروع نمودم، به طرز عجیبی شگفت‌زده شدم؛ چراکه امام خمینی رحمته الله علیه اولین رهبر مذهبی در قرن ماست که انقلابی را به وجود آورد که هم‌زمان سه وجهه مذهبی، سیاسی و فرهنگی را در خود جمع کرده بود. تمام انقلابیون قرن ما نظیر لنین، مائوتسه تونگ یا آدولف هیتلر و موسولینی، یک انقلاب سیاسی و اجتماعی را به وجود آوردند؛ اما چون آنان بویی از مذهب نبرده بودند، راه و روش‌هایشان امروزه کهنه شده و طرفدارهایشان به پایان خط رسیده‌اند؛ ولی امام خمینی رحمته الله علیه اولین رهبر مذهبی است که دین، سیاست و فرهنگ را یک جا به کار

۱. همان.

۲. اندیشمند مسلمان اهل سوئیس.

مبانی سیاسی امام خمینی^{علیه السلام} از دیدگاه مقام معظم رهبری^{علیه السلام}

گرفته و به همین دلیل نیز ادامه خواهد یافت.^۱

بیان برخی از نمونه‌ها از باب این است که:
خوش‌تر آن باشد که سرّ دلبران
گفته آید در حدیث دیگران

یکی از روش‌های شناخت شخصیت‌ها، شناخت ایشان از زبان دیگران است؛ از این‌رو در بررسی شخصیت امام^{علیه السلام}، لازم است پای سخنان کسانی نشست که به گونه‌ای انیس و مونس ایشان در جریان مبارزات علیه نظام طاغوتی و نیز در طول انقلاب اسلامی همراه او بودند و با تفکر ایشان آشنا هستند.

مقام معظم رهبری یکی از این افراد هستند که افزون بر همراهی از ابتدای نهضت امام^{علیه السلام} با ایشان، تربیت‌شده این مکتب هستند.

مقام معظم رهبری به‌حق معتقد است حضرت امام خمینی^{علیه السلام} همه ویژگی‌های نفیس و کمیاب را که مجموعه آن در قرن‌ها به‌ندرت ممکن است در

۱. عبدالکریم پاک‌نیا، «امام خمینی^{علیه السلام} از منظر دانشمندان جهان»، ص ۱۴.

انسان بزرگی جمع شود، با هم داشت و با این ویژگی‌ها توانست تخت فرعون‌های زمانه را بلرزاند، دل مستضعفان را به نور امید روشن کند، جهان اسلام را به حرکت درآورد و به انسان‌ها بفهماند که انسان کامل‌شدن، علی‌وارزیستن و تا نزدیکی مرزهای عصمت پیش‌رفتن، افسانه نیست.^۱

در بیانی دیگر ایشان، یاد امام خمینی رحمته الله علیه را یادآور عزت ملت ایران و بیداری ملت ایران می‌دادند؛ چراکه یادآور اسوه‌شدن و قدوه‌شدنِ ملت ایران برای همهٔ امت اسلامی و ملت‌های مستضعف است.^۲ و آرمان‌ها و آرزوهای امام خمینی رحمته الله علیه، امروز از هر چیز دیگر زنده‌تر است و دنیا هم از آنها می‌ترسد.^۳

۱. سیدعلی حسینی خامنه‌ای، حدیث ولایت (مجموعه رهنمودهای مقام معظم رهبری)، ج ۱، ص ۲۸۲.

۲. سیدعلی حسینی خامنه‌ای، بیانات در مراسم نوزدهمین سالگرد رحلت امام خمینی رحمته الله علیه، ۱۳۸۷/۳/۱۴، در:

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3463>

۳. سیدعلی حسینی خامنه‌ای، بیانات در دیدار وزیر دفاع و جمعی از فرماندهان و کارکنان نیروهای سه‌گانه‌ی ارتش جمهوری اسلامی ایران و وزارت دفاع، ۱۳۶۸/۳/۱۸، در:

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=۲۰۸۱>.

ایشان علت ماندگاری این راه و موفقیت امام در تحقق اهدافشان را اخلاص بیان می‌دارند:

امام آن کاری که کرد - و عظیم‌ترین کاری بود که ما در زمان معاصر و نزدیک خودمان سراغ داریم - به برکت اخلاص بود؛ اخلاص، اگر اخلاص نبود، شخصیت عظیم و جوهر مستحکم امام هم برای اینکه این کارها را پیش ببرد، کافی نبود.^۱

به‌درستی می‌توان امام خمینی علیه السلام را یکی از مصادیق این کلام امیرالمؤمنین علی علیه السلام در نهج‌البلاغه دانست:

هَجَمَ بِهِمُ الْعِلْمُ عَلَى حَقِيقَةِ الْبَصِيرَةِ وَ بَاشَرُوا رُوحَ الْيَقِينِ وَ اسْتَلَانُوا مَا اسْتَوْعَرَهُ الْمُتَرَفُّونَ وَ أَنْسُوا بِمَا اسْتَوْحَشَ مِنْهُ الْجَاهِلُونَ، وَ صَحِبُوا الدُّنْيَا بِأَبْدَانٍ أَرْوَاحُهَا مُعَلَّقَةٌ بِالْمَحَلِّ الْأَعْلَى؛ أُولَئِكَ خُلَفَاءُ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ وَ الدُّعَاةُ إِلَى دِينِهِ؛ آه آه، شَوْقًا إِلَى رُؤْيَيْهِمْ:

۱. سیدعلی حسینی خامنه‌ای، بیانات در دیدار جمعی از بسیجیان، ۱۳۷۸/۹/۵، در:

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2860>.

آنان با نور دانش به حقیقت ادراک و بصیرت رسیدند و جوهره یقین را با جان خود دریافته‌اند و آنچه را که بر افراد رفاه‌طلب دشوار می‌نمود راحت و آسان گرفته و با آنچه که ناآگاهان از آن بیم داشتند مأنوس شدند. با بدن‌هایی همنشین دنیا گشتند که روح‌های آنها به [قله‌های رفیع] عالم ملکوت پیوند خورده است. آنان جانشینان خدا در زمین او و دعوت‌کنندگان مردم به سوی دین اویند. آه آه، چقدر مشتاق دیدارشان هستم.^۱

بیان این نکته در این میان قابل توجه است که شخصیت امام خمینی رحمه الله مانند بسیاری از بزرگان مؤثر در تاریخ، دارای ابعاد گوناگونی بود که هرازگاهی بُعدی از ابعاد آن شخصیت ممتاز تاریخی مشخص می‌شود. ایشان افزون بر اینکه در فقه، اصول، فلسفه، عرفان و ... دارای مبانی خاصی بودند، در مباحث سیاسی نیز با تکیه بر معارف و اندیشه اسلامی خود دارای مبانی خاصی بودند که این مبانی را می‌توان در رفتارهای سیاسی ایشان

۱. نهج‌البلاغه، ص ۱۴۷.

مشاهده کرد. در این نوشتار به بُعد سیاسی و به گونه‌ای مبانی و اندیشه‌های سیاسی ایشان از دیدگاه آیت‌الله خامنه‌ای پرداخته‌ایم.

به طور کلی می‌توان اندیشه سیاسی امام خمینی علیه السلام از دیدگاه آیت‌الله خامنه‌ای را در این کلام ایشان دانست: «در سیاست خارجی، اصول امام عبارت است از ایستادگی در مقابل سیاست‌های مداخله‌گر و سلطه‌طلب؛ برادری با ملت‌های مسلمان؛ ارتباط برابر با همه کشورها، به‌جز کشورهای که تیغ را بر روی ملت ایران کشیده‌اند و دشمنی می‌کنند؛ مبارزه با صهیونیسم؛ مبارزه برای آزادی کشور فلسطین؛ کمک به مظلومین عالم و ایستادگی در برابر ظالمان».^۱

۱. ایمان به مردم

مقام معظم رهبری مهم‌ترین اصول و قواعد کار امام خمینی علیه السلام را در اسلام و مردم خلاصه می‌کند و

۱. سیدعلی حسینی خامنه‌ای، بیانات در مراسم بیست‌و‌چهارمین سالگرد رحلت امام خمینی علیه السلام، ۱۳۹۲/۳/۱۴، در:

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=22788>.

منشأ اعتقاد به مردم را نیز از دین اسلام می‌داند.^۱ بر اساس همین اندیشه بود که ایشان را به میدان پیروزی این انقلاب و نهضت آوردند. ایشان در بیانی می‌فرمایند: «مهم‌ترین کاری که امام بزرگوار ما کرد، این بود که به انگیزه‌ها و احساسات مردم میدان داد؛ حضور مردم را ممکن کرد».^۲

ایشان در جمع عالمان و روحانیان تبریز در مردادماه سال ۱۳۷۲ در وصف امام علیه السلام این‌گونه می‌فرمایند:

بنده عمرم با علما و بزرگان و قشرهای مختلف روحانی گذشته است؛ اما احدی را ندیده‌ام که این‌قدر به مردم خوش‌بین باشد و در مردم مایه‌ها و جوهر رشد سراغ داشته باشد. آن ایمانش به خدا بود و آن ایمانش به مردم "يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَيُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِينَ"^۳.

۱. سیدعلی حسینی خامنه‌ای، بیانات در مراسم چهاردهمین سالگرد رحلت امام خمینی علیه السلام، ۱۳۸۲/۳/۱۴، در:

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3180>.

۲. سیدعلی حسینی خامنه‌ای، بیانات در دیدار کارگزاران نظام، ۱۳۸۰/۱۲/۲۷، در:

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3111>.

۳. احمد بن محمد بن خالد برقی، *المحاسن*، ج ۱، ص ۲۴۳؛ محمدباقر بن محمدتقی مجلسی، *بحار الأنوار*، ج ۵، ص ۱۲۱.

همچنین در سخنرانی تلویزیونی به مناسبت سی و دومین سالگرد رحلت امام خمینی علیه السلام در سال ۱۴۰۰ از اعتقاد امام علیه السلام به مردم این گونه بیان می‌دارند:

امام بزرگوار به مردم خیلی اعتقاد داشت؛ به توانایی‌های مردم، به عزم مردم، به وفاداری مردم و ما خاطره‌ها داریم [از این]، ایمان عجیب ایشان. یعنی سال ۴۱ که همان اوّل شروع نهضت [بود]، امام در درس یک روز بحث را کشاندند به مسائل سیاسی و همان مسئله جاری، اشاره کردند به بیابان قم و گفتند اگر ما دعوت کنیم، مردم این بیابان را پُر خواهند کرد. سال ۴۱ که هیچ کس تصوّر نمی‌کرد که بتوان مردم را در یک چنین حرکتی همراه کرد و وارد کرد.^۲

۱. سیدعلی حسینی خامنه‌ای، بیانات در جمع علما و روحانیون تبریز، ۱۳۷۲/۵/۵، در:

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=4010>.

۲. سیدعلی حسینی خامنه‌ای، سخنرانی تلویزیونی به مناسبت سی و دومین سالگرد رحلت امام خمینی علیه السلام، ۱۴۰۰/۳/۱۴، در:

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=47991>.

مردم در چشم امام^{علیه السلام}، مالک کشور^۱ و اصل اساسی^۲ بودند.

۲. تلفیق جمهوریت و اسلامیت

پیوند جمهوریت و اسلامیت یکی از نوآوری‌های امام خمینی^{علیه السلام} بود که در فصل نوینی نه فقط برای ایران اسلامی، بلکه برای دنیای اسلام در تجربه یک الگوی سیاسی متفاوت با آنچه در گذشته تجربه شده بود به شمار می‌آید. مقام معظم رهبری در این باره می‌فرماید:

امام این دو کلمهٔ جمهوری و اسلامی را

۱. سیدعلی حسینی خامنه‌ای، بیانات در مراسم بیست و دومین سالگرد رحلت امام خمینی^{علیه السلام}، ۱۳۹۰/۳/۱۴، در:

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=12595>.

مقام معظم رهبری: «از جملهٔ مسائلی که مظهر عقلانیت امام بزرگوار بود، این بود که ایشان به مردم تفهیم کرد که آنها صاحب و مالک این کشورند. مملکت صاحب دارد. این حرف را در دوران حکومت‌های استبدادی بر زبان جاری می‌کردند که آقا مملکت صاحب دارد. مرادشان از صاحب مملکت، دیکتاتورها و مستبدینی بودند که بر کشور حکمرانی می‌کردند. امام به مردم تفهیم کرد که مملکت صاحب دارد و صاحب مملکت، خود مردم هستند».

۲. سیدعلی حسینی خامنه‌ای، بیانات در مراسم سومین سالگرد رحلت امام خمینی^{علیه السلام}، ۱۳۷۱/۳/۱۴، در:

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2623>.

مبانی سیاسی امام خمینی علیه السلام از دیدگاه مقام معظم رهبری علیه السلام

گره‌گشای مشکلات کشور می‌دانست. گره‌گشای همه مشکلات کشور را همین می‌دانست که ما اسلام را رعایت کنیم و مردم در صحنه حضور داشته باشند؛ نظر امام این بود. اینکه ایشان فرمود "نه یک کلمه کم، نه یک کلمه زیاد"، یک کلمه کم یعنی جمهوری بدون اسلامی یا اسلامی بدون جمهوری؛ این معنا ندارد. امام [فرمود] جمهوری اسلامی. یعنی حاکمیت اسلام و حاکمیت مردم که اینها با همدیگر درهم‌اند و با هم هیچ‌گونه منافاتی ندارند. حاکمیت اسلام یعنی محتواها و ارزش‌ها و جهت‌گیری‌ها را اسلام معین می‌کند. حاکمیت مردم، یعنی شکل اداره حکومت را مردم تشکیل می‌دهند. حاکمیت اسلام، حاکمیت مردم؛ اراده مردم مؤثر، احکام اسلام هم دارای تأثیر، این را امام مشکل‌گشا [می‌دانست]؛ واقع قضیه هم همین است که گره‌گشای همه کارهای کشور همین است».^۱

۱. سیدعلی حسینی خامنه‌ای، سخنرانی تلویزیونی به مناسبت سی‌ودومین سالگرد رحلت امام خمینی علیه السلام، ۱۴/۳/۱۴۰۰، در: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=47991>.

مردم‌سالاری در اندیشه امام علیه السلام نیز سرچشمه‌ای دینی و اسلامی داشت:

نقشهٔ امام، کار اصلی امام، بنای یک نظم مدنی - سیاسی بر اساس عقلانیت اسلامی بود؛ مقدمه لازم این کار، این بود که نظام پادشاهی که هم فاسد بود، هم وابسته بود، هم دیکتاتور بود ... در بنای آن نظم مدنی و سیاسی دو نکتهٔ اساسی وجود دارد که این دو نکته به هم پیوند خورده است؛ به یک معنا دو روی یک حقیقت است: یکی عبارت است از سپردن کار کشور به مردم از طریق مردم‌سالاری و از طریق انتخابات، و دوم اینکه این حرکت - که خود از اسلام سرچشمه گرفته بود و هرآنچه ناشی از حرکت مردم‌سالاری و سپردن کار به مردم است - باید در چارچوب شریعت اسلامی باشد. این دو بخش است یا با یک نگاه، دو بُعد از یک حقیقت است.^۱

در کنار باور به مردم، خود نیز با ایشان صادق بود.

۱. سیدعلی حسینی خامنه‌ای، بیانات در مراسم بیست‌وپنجمین سالگرد رحلت امام خمینی علیه السلام، ۱۳۹۳/۳/۱۴، در:

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=26615>.

مقام معظم رهبری در این باره می‌فرمایند: «[امام خمینی علیه السلام] با مردم صادق بود، با مردم همان‌جوری سخن می‌گفت که دل او بود و احساس قلبی او بود؛ با مردم صادقانه رفتار می‌کرد».^۱

بر اساس همین مبانی اندیشه حضرت امام خمینی علیه السلام، اصل صدوهفتادوهفت قانون اساسی دو عنصر اسلامیت و جمهوریت را عناصر بدون تغییر نظام سیاسی موجود معرفی کرده است. اراده جمهور ملت در جریان انقلاب، نظم کهن را فرو ریخت و نظامی نو جایگزین آن کرد. اراده‌ای که در نظم نوین و بر اساس قانون اساسی، سامان حیات سیاسی را رقم زد و جمهوریت خود را معطوف به اسلامیت کرد. تا زمانی که چنین اراده و چنان جمهوری قوام و دوام داشته باشد، قانون اساسی و اصول و محتوای اسلامیت آن تضمین حیات و بقا به خود می‌گیرد.

بر اساس اصول قانون اساسی هم ابتدای نظام سیاسی جدید و هم جریان امور و سازوکارهای آن

۱. سیدعلی حسینی خامنه‌ای، بیانات در مراسم سی‌امین سالگرد رحلت امام خمینی علیه السلام، ۱۳۹۸/۳/۱۴، در:

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=42758>.

منبعث از منطق و روح جمهوریت است. اصول ۵۶، ۵۷، ۶، ۷ بند ۸ اصل ۳، ۱۷۷ و ... مبین منطق جمهوریت و مردم‌سالاری است. در صورت‌بندی جمهوری اسلامی اگر اصل جمهوریت را اصلی ماتقدم و بنیادین هم ندانیم و برای آن قائل به موضوعیت نباشیم، دست‌کم جمهوریت برای اسلامیت طریقت دارد و در این حالت نیز قوام و بقا اسلامیت از منظر امام، نظام وابسته به جمهوریت آن است.

۳. آینده‌نگری به مسائل سیاسی

آینده‌نگری، توانایی تصور و برنامه‌ریزی برای آینده است. این امر دربرگیرنده پیش‌بینی چالش‌ها و فرصت‌های پیش‌رو و اتخاذ تصمیم‌هایی است که می‌تواند در بلندمدت نیز دارای فواید و آثار زیادی باشد.

آینده‌نگری کمک می‌کند با آمادگی قابل توجهی با اتفاقات پیش‌رو روبرو شد و با موانع کمتر غیرمنتظره در رسیدن به هدف مواجه شویم. به طور کلی آینده‌نگری و تدبیر لازمه مدیریت انسان در امور فردی و اجتماعی است و انسان بدون آن در زندگی کامیاب و موفق نخواهد شد.

در روایتی امام علی علیه السلام، رمز پیروزی و موفقیت در امور را، آینده نگری بیان می کنند. امام علیه السلام می فرماید: «الظَّفَرُ بِالْحَزْمِ، وَ الْحَزْمُ يَجَالَةُ الرَّأْيِ، وَ الرَّأْيُ بِتَخْصِينِ الْأَسْرَارِ: پیروزی به دوراندیشی است و دوراندیشی به جولان اندیشه و اندیشه به نگاه داشتن اسرار است».^۱ که در بخش نخست این روایت پیروزی را در گرو تدبیر و آینده نگری می دانند. «حَزْم» به معنای دوراندیشی و مطالعه عواقب کار یکی از مهم ترین عوامل پیروزی است؛ زیرا افراد سطحی نگر که گرفتار روزمرگی هستند، در برابر حوادث پیش بینی نشده به زودی به زانو درمی آیند و رشته کار از دست شان بیرون می رود و شکست می خورند.

همچنین امام علیه السلام می فرماید: «مَنْ أَخَذَ بِالْحَزْمِ اسْتَظْهَرَ وَمَنْ أَضَاعَ الْحَزْمَ تَهَوَّرَ: کسی که حزم و دوراندیشی برگیرد، پیروز می گردد و کسی که آن را ضایع کند، به هلاکت می افتد».^۲

مقام معظم رهبری درباره آینده نگری امام

۱. نهج البلاغه، حکمت ۴۸.

۲. عبدالواحد بن محمد آمدی، غرر الحکم، ص ۴۵۷، ح ۱۰۸۷۰.

خمینی^{رهبر} در جلسه پرسش و پاسخ با جوانان در دومین روز از دهه فجر در بهمن ۱۳۷۷ بیان می‌دارند: «مردی بودند بسیار هوشمند و آینده‌نگر. هوشمندی امام، آینده‌نگری امام و قدرت تشخیص قدم‌های بعدی در امام بسیار بالا بود. ایشان پیگیر و خستگی‌ناپذیر بودند».^۱

۴. سازش‌ناپذیری

امام خمینی^{رهبر} از جمله افراد نادری بود که با صلابت و استواری در برابر همه کژی‌ها و انحراف‌ها ایستاد و سر سوزنی از صراط مستقیم الهی فاصله نگرفت. خشونت دشمن، تبسم دوست و دوچهره‌گی منافق، هرگز در بینش نافذ او اثر نکرد.

رهبر معظم انقلاب اسلامی سازش‌ناپذیری امام^{رهبر} را این‌گونه شرح می‌دهد که آن حضرت به محض ورود به کشور، همه خطوط سیاست جمهوری اسلامی را روشن کرد و اعلام نمود حکومت تشکیل خواهد داد؛ درحالی‌که آن روزها هنوز رژیم

۱. سیدعلی حسینی خامنه‌ای، بیانات در جلسه پرسش و پاسخ با جوانان در دومین روز از دهه فجر (روز انقلاب اسلامی و جوانان)، ۱۳/۱۱/۱۳۷۷، در:

شاهنشاهی، مجلس فرمایشی، ارتش شاهنشاهی و ادارات دولتی بودند. در همان روز نیز اعلام کرد سیاست استعماری و سلطه‌گری آمریکا در منطقه تمام شد.^۱

قاطعیت امام علیه السلام فقط در مقابل امریکا، رژیم شاه و دشمن بعثی خلاصه نمی‌شد، بلکه ایشان نفوذی‌ها، منافقان، متحجران و مقدس‌مآبان را نیز به‌خوبی می‌شناخت و چهره آنها را آشکار می‌کرد. جمله معروف آن حضرت که «من بارها اعلام کرده‌ام که با هیچ‌کس در هر مرتبه‌ای که باشد عقد اخوت نبسته‌ام. چارچوب دوستی من در درستی راه هر فرد نهفته است. دفاع از اسلام و حزب‌الله اصل خدشه‌ناپذیر سیاست جمهوری اسلامی است»،^۲ نشان از سازش‌ناپذیری آن حضرت داشت. مقام معظم رهبری می‌فرماید: «زمانی ایشان ناراحتی قلبی پیدا کردند؛ ما به‌شدت نگران بودیم. وقتی خدمت‌شان رسیدیم، ایشان در آن وضعیت ما را به پایداری در این راه سفارش کردند و فرمودند: قوی باشید، احساس ضعف نکنید، به خدا متکی باشید

۱. سیدعلی حسینی خامنه‌ای، *خاطرات و حکایت‌ها*، ج ۲، ص ۱۵۷.

۲. سیدروح الله موسوی خمینی، *صحیفه نور*، ج ۲۱، ص ۳۲۶.

«أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ»^۱ و اگر با هم باشید، هیچ کس نمی‌تواند به شما آسیبی برساند».^۲

سازش‌ناپذیری می‌تواند خود را در قالب شجاعت در برابر خواسته‌های دشمن و زیاده‌خواهی‌های او نیز بروز دهد. امام علیه السلام از شجاعت وصف‌ناپذیری در برابر دشمن برخوردار بود و با همین خصلت بزرگ در برابر همه ناملایمات با قامتی به استواری کوه می‌ایستاد. این جمله امام که «واللّٰه، تا حالا نترسیده‌ام»، نشان از شجاعت وصف‌ناپذیر مردی بزرگ است که روزگار به داشتن چنین انسانی به خود افتخار می‌کند. حضرت امام خامنه‌ای اعتقاد دارند شجاعت امام نه تنها دوستان را شیفته آن حضرت، بلکه دشمنان را نیز به ستایش واداشت. روح شجاعتی که امام در مسلمان و ملت‌ها دمید، سبب شکسته شدن ابهت ابرقدرت‌ها شد. ایشان شجاعت امام علیه السلام را این‌گونه ترسیم می‌نماید: «او بت‌ها را شکست و باورهای شرک‌آلود را زدود. او به همه فهماند که انسان کامل‌شدن، علی‌وارزیستن،

۱. فتح: ۲۹.

۲. سید علی حسینی خامنه‌ای، حدیث ولایت (مجموعه‌ی بیانات و مکتوبات رهبر معظم انقلاب اسلامی)، ج ۱، ص ۱۹۳.

افسانه نیست. او به ملت‌ها نیز فهماند که قوی‌شدن و بند اسارت‌گسستن و پنجه در پنجه سلطه‌گران انداختن ممکن است»^۱.

مقام معظم رهبری در بیانات خود در مراسم سی‌امین سالگرد رحلت امام خمینی علیه السلام در خرداد ۱۳۹۸ می‌فرماید:

یک خصوصیت از خصوصیات ناب امام خمینی علیه السلام "مقاومت" است؛ مقاومت، ایستادگی. آن چیزی که امام را در هیئت یک مکتب، یک اندیشه، یک تفکر، یک راه مطرح کرد برای زمان خود و در تاریخ، بیشتر این خصوصیت بود؛ خصوصیت ایستادگی، مقاومت، عدم تسلیم در مقابل مشکلات و موانع. در برابر طاغوت‌ها امام مقاومت خودش را به رخ همه دنیا کشید؛ چه طاغوت داخل در دوران مبارزات که خیلی‌ها خسته شدند، خیلی‌ها مشرف به ناامیدی شدند؛ اما امام محکم ایستاد، امام بدون ذره‌ای

۱. سیدعلی حسینی خامنه‌ای، پیام به ملت ایران به مناسبت چهلمین روز ارتحال حضرت امام خمینی علیه السلام، ۱۳۶۸/۴/۲۳، در:

<https://farsi.khamenei.ir/message-content?id=2141>.

عقب‌نشینی در راه مبارزه ایستاد که این مال دوران قبل از پیروزی انقلاب بود. و بعد از پیروزی انقلاب هم فشارها از نوع دیگر و به صورت همه‌جانبه‌تر در مقابل امام ظاهر شد، [اما] امام باز هم اصل مقاومت را، ایستادگی را از دست نهاد، مقاومت کرد».^۱

این بیان نشان از مقاومت امام رحمه الله در زیاده‌خواهی‌هایی بود که دشمنان داشتند و امام رحمه الله ذره‌ای حاضر به عقب‌نشینی از اصول و مبانی خود نشدند.

۵. جدایی‌ناپذیری دین و سیاست

یکی از محورهای اصلی تبلیغاتی استعمارگران در قرون اخیر، طرح «جدایی دین از سیاست» بوده است. آنها با استفاده از تبلیغات دروغین، کوشیده‌اند دین اسلام را از حوزه سیاست جدا کنند. این تبلیغات شامل اتهام تحجر، عقب‌ماندگی و قدیمی‌بودن دین و همچنین ادعاهای بی‌ارتباط و

۱. سیدعلی حسینی خامنه‌ای، بیانات در مراسم سی‌امین سالگرد رحلت امام خمینی رحمه الله، ۱۳۹۸/۳/۱۴، در:

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=42758>.

چهل درباره دین مبین اسلام بوده است. این تفکر نه تنها توسط دشمنان اسلام و مروجان تفکر سلطه، بلکه توسط برخی مسلمانان هم رواج یافته است. این امر باعث ایجاد مشکلات اجتماعی و نابسامانی‌های فراوان در جوامع اسلامی شده است و آنان را از رسیدن به اهداف بلندشان که در گذشته صاحب فرهنگ و تمدن بودند، بازداشته است.

امام خمینی علیه السلام معتقدند دین نقش مهمی در زندگی انسان دارد و از جوانب مختلف شامل سعادت دنیا و آخرت، تعالیم مادی و معنوی و ... است. ایشان می‌کوشند تفکرات جدایی دین از سیاست را برطرف کنند و اسلام را از حوزه‌های علمیه به حوزه‌های سیاسی و اجتماعی گسترش دهند. ایشان با دستیابی به فهم صحیح این امور، به ترویج ایده‌ها و اهداف جهانی دین و مباحثی مانند جامع بودن دین و ناتوانی رقیبان آن می‌پردازند. این اقدام‌ها به منظور احیای دین اسلام و پیشبرد اهداف آن انجام می‌شود.

در این راستا حضرت امام علیه السلام در وصیت‌نامه سیاسی - الهی خود به جنبه‌های این مهم اشاره می‌کنند و می‌فرمایند:

از توطئه‌های مهمی که در قرن اخیر، خصوصاً در دهه‌های معاصر و به‌ویژه پس از پیروزی انقلاب آشکارا به چشم می‌خورد، تبلیغات دامن‌دار با ابعاد مختلف برای مایوس نمودن ملت‌ها و خصوص ملت فداکار ایران از اسلام است. گاهی ناشیانه و با صراحت به اینکه احکام اسلام که ۱۴۰۰ سال قبل وضع شده است، نمی‌تواند در عصر حاضر کشورها را اداره کند یا آنکه اسلام یک دین ارتجاعی است و با هر نوآوری و مظاهر تمدن مخالف است و در عصر حاضر نمی‌شود کشورها از تمدن جهانی و مظاهر آن کناره گیرند و امثال این تبلیغات ابلهانه و گاهی موزیانه و شیطنت‌آمیز به گونه طرفداری از قداست اسلام که اسلام و دیگر ادیان الهی سروکار دارند با معنویات و تهذیب نفوس و تحذیر از مقامات دنیایی و دعوت به ترک دنیا و اشتغال به عبادات و اذکار و ادعیه که انسان را به خدای تعالی نزدیک و از دنیا دور می‌کند، و حکومت و سیاست و سررشته‌داری بر خلاف آن مقصد و مقصود بزرگ و معنوی است، چه

مبنای سیاسی امام خمینی علیه السلام از دیدگاه مقام معظم رهبری علیه السلام

اینها تمام برای تعمیر دنیاست و آن مخالف مسلک انبیای عظام است. و مع الأسف تبلیغ به وجه دوم در بعض از روحانیان و متدینان بی‌خبر از اسلام تأثیر گذاشته که حتی دخالت در حکومت و سیاست را به مثابه یک گناه و فسق می‌دانستند و شاید بعضی بدانند! و این فاجعه بزرگی است که اسلام مبتلای به آن بود.^۱

مقام معظم رهبری دربارهٔ این مبنای امام علیه السلام به بیان خاطره‌ای در دیدار اعضای ستاد برگزاری مراسم سالگرد ارتحال امام خمینی علیه السلام در سال ۱۳۸۴ می‌پردازند که نشان‌دهندهٔ این مبنای سیاسی امام علیه السلام است. ایشان در این دیدار می‌فرمایند:

بنده می‌خواستم در یکی از مجامع بین‌المللی شرکت کنم. مطالبی فراهم کرده بودم، بردم خدمت ایشان [امام علیه السلام] دادم. معمولاً اگر می‌خواستم در جایی نطقی داشته باشم، می‌دادم ایشان نگاهی بکنند. ایشان مطالب سخنرانی من را نگاه کردند و بعد از دو - سه

۱. سیدروح‌الله موسوی خمینی، صحیفه / امام، ج ۲۱، ص ۴۰۴ - ۴۰۵.

روز آن را به من برگرداندند و در حاشیه‌اش چند نکته نوشته بودند؛ یکی از آنها این بود که راجع به عدم تفکیک دین از سیاست هم در آنجا صحبت کنید. من اول تعجب کردم. در عین حال رفتم چند صفحه درباره همین نکته نوشتم و به متن سخنرانی اضافه کردم. در آن اجتماع بین‌المللی حدود صد کشور شرکت داشتند. من این متن را در آنجا خواندم و خودم ملتفت شدم که نقطه اساسی و اصلی و جذاب نطق که برای همه آنها تازه و مهم بود، همین قسمت بود؛ درحالی‌که مثلاً فکر می‌کردم بقیه مطالب چون لفظ و معنای آن سنجیده انتخاب شده، قشنگ‌تر است؛ اما بعد دیدم این قسمت مهم‌تر بوده است. اینکه انسان در منبرهای درجه یک جهان روی عدم تفکیک دین از سیاست متمرکز شود، یعنی درست سر اصل مطلب رفته است. کسانی هستند که از دهان دشمن حرف می‌زنند؛ "و ان كان النّاطق ينطق عن لسان ابليس". عده‌ای در داخل کشور ما راجع به جدایی دین از سیاست قلم‌فرسایی

مبانی سیاسی امام خمینی علیه السلام از دیدگاه مقام معظم رهبری علیه السلام

می‌کنند. چند قرن در کشور ما جدایی دین از سیاست، یک واقعیت بوده است؛ امام آمد این ورق را برگرداند و در دنیا این فکر را فریاد کرد.^۱

کتابنامه

قرآن کریم

نهج البلاغه

۱. آمدی، عبدالواحد بن محمد، *غرر الحکم*، قم: دار الکتب اسلامی، ۱۳۷۵.
۲. برقی، احمد بن محمد بن خالد، *المحاسن*، قم: دار الکتب اسلامی، ۱۳۷۱.
۳. پاک‌نیا، عبدالکریم، «امام خمینی علیه السلام از منظر دانشمندان جهان»، مبلغان، ش ۲۹، ۱۳۸۱.
۴. حسینی خامنه‌ای، سیدعلی، *حدیث ولایت (مجموعه رهنمودهای مقام معظم رهبری)*، تهران: سازمان مدارک فرهنگی، ۱۳۷۵.
۵. _____، *خاطرات و حکایت‌ها*، تهران:

۱. سیدعلی حسینی خامنه‌ای، بیانات در دیدار اعضای ستاد برگزاری مراسم سالگرد ارتحال امام خمینی علیه السلام، ۱۳۸۴/۳/۱۰، در:

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3294>.

مبانی انقلاب و فرهنگ مقاومت

- مؤسسه فرهنگی هنری قدر ولایت، ۱۳۸۰.
۶. مجلسی، محمدباقر بن محمدتقی، بحار الأنوار، بیروت: دار احیاء التراث العربی، ۱۳۶۰.
۷. مکارم شیرازی، ناصر، پیام امام امیرالمؤمنین (ع)، قم: دار الکتب الاسلامیه، ۱۳۸۸.
۸. موسوی خمینی، سیدروح‌الله، صحیفه نور، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ع)، [بی‌تا].

سایت

سایت مقام معظم رهبری

<https://farsi.khamenei.ir>.

مؤلفه‌های فکری مقام معظم رهبری حجّه‌الله در هدایت امت اسلامی

حجت‌الاسلام والمسلمین محمدکاظم کریمی*

اشاره

دغدغه مبتنی‌بودن احکام و قوانین جامعه بر مبانی و منابع دینی، از ویژگی‌های منحصربه‌فرد نظام اسلامی است که آن را از دیگر نظام‌ها متمایز می‌سازد و به این دلیل، موضوع رهبری در جامعه برای تضمین انطباق قوانین و آموزه‌های آن با مبانی دینی، اهمیت و ضرورت پیدا می‌کند.

رهبری جامعه اسلامی، در طول رسالت پیامبران الهی و امامت اولیایش موضوعیت دارد و به منظور حفظ و مراقبت از مواریت و دستاوردهای انبیا و اولیای الهی و پاسداری از دین خدا، وجود رهبری عالم، عادل و زمان‌شناس که از قوه تشخیص احکام

* پژوهشگر پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.

الهی برخوردار بوده، بر توصیه و تشویق اعضای جامعه به عمل طبق قوانین و احکام الهی همت گمارد، ضرورت دارد. بدین سبب، رهبری جامعه در نظام اسلامی، مهم‌ترین و حساس‌ترین جایگاه به شمار می‌رود و باید شایسته‌ترین و عادل‌ترین فرد در این منصب قرار گیرد.

آنچه در این نوشتار، مورد بررسی قرار گرفته، مهم‌ترین مؤلفه‌های اعتقادی و فکری رهبر معظم انقلاب در هدایت امت اسلامی می‌باشد.

مفهوم‌شناسی «امت»

«امت»، اسم جمع از ماده «أَمَّ» به معنای قصد، بنیان و هدف است^۱ و در اصطلاح، به معنای جماعتی از انسان‌هاست که دارای هدف، مقصد و آرمان‌های مشترک هستند.^۲ کلمه «امت»، واژه‌ای قرآنی و دارای معانی مختلف است و دست‌کم ۶۲ بار در قرآن کریم تکرار شده است. از جمله معانی آن در قرآن کریم می‌توان به سه مورد ذیل اشاره کرد:

۱. محمد بن مکرم ابن‌منظور؛ *لسان‌العرب*؛ ج ۱۲، ص ۲۷ و ۲۸.

۲. همان، ص ۲۷.

- «پیروان انبیا»، مانند آیه «وَلِكُلِّ أُمَّةٍ رَسُولٌ»^۱؛ برای هر امتی، رسولی است.»

- «فرد جانشین جماعت»، مانند آیه «إِنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ أُمَّةً قَانِتًا لِلَّهِ»^۲ به‌درستی که ابراهیم، پیشوای مطیع امر خدا بوده است.»

- «گروه انسان‌ها»، مانند آیه «وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا»^۳ شما مسلمانان را [به واسطه اسلام،] گروهی میانه قرار دادیم.»

در اسلام، از جامعه به امت یاد شده است و امت، تبلور ذهنیت و نماد حیات جمعی بخشی از انسان‌هاست که در نتیجه زندگی مشترک عینیت می‌یابد. بین امت و ملت، این تفاوت وجود دارد که «ملت» محدود به جغرافیا و محدوده فیزیکی مشخص است؛ اما «امت» مرز و جغرافیا ندارد و محدوده آن، میزان باورها و عقاید است.

«هدایت»، یکی از عناصر اصلی مدیریت است و مقصود از آن، پیش‌بردن جامعه انسانی به سوی

۱. یونس: ۴۷.

۲. نحل: ۱۲۰.

۳. بقره: ۱۴۳.

کمال و ارزش‌های والای انسانی است. دیگر عناصر مدیریت، شامل: برنامه‌ریزی، به‌کارگیری منابع انسانی، سازمان‌دهی و نظارت است. هدایت و رهبری جامعه اسلامی برای رسیدن به سعادت و کمال واقعی، از وظایف اصلی رهبر انقلاب، به عنوان مدیر جامعه اسلامی است. از دیدگاه رهبر انقلاب، هدایت، به عنوان یکی از اساسی‌ترین نیازهای انسان، عبارت است از شناخت هدف و دانستن راه سعادت.^۱

امّت واحد اسلامی

یکی از تأکیدهای ویژه قرآن کریم برای شناسایی اجتماع‌های انسانی، استفاده از واژه «امّت» است. توجه به روحیه جمعی و اجتماع ملت‌ها و تأکید بر باورها و اشتراکات اعتقادی، اخلاقی، فرهنگی، حقوقی و سیاسی، از اطلاقات مهمّ واژه «امّت» در قرآن کریم است که وجه تمایز آنها را از دیگر اقوام و ملل مشخص می‌سازد؛ چنان‌که فرمود: **«وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ**

۱. سید علی خامنه‌ای؛ طرح کلی اندیشه اسلامی در قرآن؛ ص ۲۵.

عَنِ الْمُنْكَرِ^۱ باید از میان شما طایفه‌ای باشند که مردم را به سوی خیر دعوت کرده، امر به معروف و نهی از منکر کنند.»

واژه «امّت» در قرآن کریم، برای پیروان همه ادیان به کار رفته است؛ اما به طور خاص، خداوند امّت اسلامی را در مقایسه با دیگر اقوام و ملت‌ها، امتیاز و برتری بخشیده است: «كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ»^۲ شما [از ازل] بهترین امّتی بودید که برای مردم پدید آمدید؛ چون امر به معروف و نهی از منکر می‌کنید و به خدا ایمان دارید.» از این رو، تأکید بر عناصر وحدت بخش امّت اسلامی و حفظ مرزبندی‌های‌شان با ملت‌های غیرمسلمان برای نشان دادن اقتدار اسلامی، از امور مهم به شمار می‌رود: «إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ»^۳ این است آیین شما؛ آیینی واحد، و من پروردگار شمایم. پس، تنها مرا پرستید.»

به دلیل اهمیت و ضرورت یکپارچگی و یگانگی

۱. آل عمران: ۱۰۴.

۲. آل عمران: ۱۱۰.

۳. انبیاء: ۹۲.

امّت اسلامی و نقش آن در حفظ اقتدار مسلمانان، تمسک به ریسمان محکم الهی و پرهیز از اختلاف، دودستگی و تفرقه، به عنوان میثاق‌نامه امّت اسلامی با خدای یکتا، مورد توجه و تأکید قرآن کریم قرار گرفته است: «وَاَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا»^۱ همگان به ریسمان محکم الهی چنگ زنید و از تفرقه بپرهیزید.»

مردی یهودی برای اینکه امیر مؤمنان، علی علیه السلام را در خصوص حوادث نامطلوب صدر اسلام درباره خلافت سرزنش کند، گفت: «مَا دَفَنْتُمْ نَبِيَّكُمْ حَتَّى اخْتَلَفْتُمْ فِيهِ»؛ هنوز پیامبرتان را دفن نکرده بودید که درباره‌اش اختلاف کردید.» امام علی علیه السلام در پاسخش به زیبایی فرمود: «إِنَّمَا اخْتَلَفْنَا عَنْهُ لَا فِيهِ وَلَكِنَّكُمْ مَا جَفَّتْ أَرْجُلُكُمْ مِنَ الْبَحْرِ حَتَّى قُلْتُمْ لِنَبِيِّكُمْ «اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ»^۲ ما درباره خود پیامبرمان اختلاف نکردیم؛ [بلکه] اختلاف ما درباره دستوری بود که از پیامبر ما رسیده است؛ اما شما هنوز پایتان از آب دریا خشک نشده بود که به

۱. آل عمران: ۱۰۳.

۲. محمد بن حسین الشریف الرضی؛ نهج البلاغة؛ تصحیح صبحی صالح؛ ص ۵۳۱، حکمت ۳۱۷.

پیامبر خود گفتید: برای ما بسان این بت‌پرستان بتی بساز، و پیامبرتان گفت: همانا شما قوم نادانی هستید.»

با وقوع انقلاب اسلامی و استقرار نظام اسلامی به رهبری حضرت امام علیه السلام، ایشان بالاترین دغدغه را برای حفظ وحدت ملی و یکپارچگی امت اسلام داشتند و بر موضوع وحدت کلمه بیشترین تأکید را می‌نمودند؛^۱ چنان‌که رهبر انقلاب نیز به عنوان پرچمدار و طلایه‌دار امروز نهضت اسلامی، با «شیعه انگلیسی» و «سنّی آمریکایی» نامیدن صداهایی که با توسل به تفاوت‌های ذاتی مذاهب، در صدد اختلاف‌افکنی میان جامعه اسلامی و برهم‌زدن انسجام امت اسلامی هستند، به این مسئله اهتمام ویژه نشان داده است.^۲

از نظر رهبر انقلاب، دنیای اسلام امروز، دچار رنج‌های فراوانی است که اتحاد، هم‌افزایی، تعاون و عبور از اختلاف‌های مذهبی و فکری در زیر سایه

۱. سید روح‌الله موسوی خمینی؛ صحیفه امام؛ ج ۷، ص ۱۱۶.

۲. بیانات در دیدار مسئولان نظام و میهمانان کنفرانس وحدت اسلامی، ۱۳۹۵/۹/۲۷.

مشترکات فراوان اسلامی، راه حلّ این مشکلات و مصائب است.^۱

مهم‌ترین مؤلفه‌های رهبری امت اسلامی

در ادامه، مهم‌ترین مؤلفه‌های رهبری و مدیریت رهبر معظم انقلاب در هدایت امت اسلامی به اختصار اشاره می‌شود:

۱. اتکا بر اصول و مبانی اسلامی

ایمان به خدا و پایداری در تحقق اهداف و آموزه‌های دین الهی، پیام اصلی قرآن کریم است؛ «إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ»^۲ به راستی آنان که گفتند: پروردگار ما الله است، و در پای این گفته خود، استقامت ورزیدند، نه ترسی دارند و نه اندوهگین می‌شوند.» کلمه «استقامت»، طبق بیان راغب در مفردات، در اصل برای طریقی به کار می‌رفته که به خط مستقیم کشیده شده باشد و در آیه شریفه «اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ»، حق را به چنین راهی تشبیه کرده است و استقامت انسان، به این معناست که همواره ملازم

۱. همان.

۲. احقاف: ۱۳.

طریقه مستقیم باشد.^۱

صاحب تفسیر شریف *المیزان* می‌فرماید: مراد از «رَبَّنَا اللَّهُ»، اقرار و شهادت به انحصار ربوبیت در خدای سبحان و یگانگی او در آن است. و مراد از استقامت در مقابل شهادت خود، این است که از آنچه شهادت به حقانیتش می‌دهند، منحرف نمی‌شوند و رفتاری برخلاف آن و لوازش از خود نشان نمی‌دهند.^۲

تمسک به اسلام و اصول و ارزش‌های آن، به عنوان یگانه راه نجات‌بخش و مسیر حرکت جامعه اسلامی، از ابزارهای تأثیرگذار رهبری نظام جمهوری اسلامی برای هدایت امت اسلامی بوده است. امام خمینی علیه السلام تمسک به اسلام و توحید ناب را عامل وحدت مسلمانان و زمینه‌ساز غلبه بر مستکبران و دشمنان دین اسلام معرفی کرده است.^۳ رهبر معظم انقلاب نیز با تأکید بر ضرورت معرفی اسلام واقعی برای مقابله با تبلیغات منفی دشمنان،

۱. راغب اصفهانی؛ *مفردات الفاظ القرآن*؛ ص ۶۹۲.

۲. سید محمدحسین طباطبایی؛ ترجمه تفسیر *المیزان*؛ ج ۱۸، ص ۲۹۹.

۳. سید روح‌الله موسوی خمینی؛ *صحیفه امام*؛ ج ۲۰، ص ۳۳۲.

می‌فرماید: «یک وظیفه‌ای که به عهده همه است، [این است] که اسلام وارد در متن زندگی را معرفی کنیم؛ اسلام رحمت به ضعفا، اسلام جهاد و مبارزه با مستکبران.^۱ از این رو، معظم‌له مسلمانان را متوجه عمق آموزه‌های اسلام ساخته، دو عامل «ایمان» و «صبر» را شرط تحقق موفقیت مسلمانان می‌داند.^۲

ایشان استقرار حاکمیت اسلامی را تنها راه نجات امت اسلام دانسته، شرط اصلی آن را پابندی نظری و عملی به احکام و قوانین شریعت اسلام بیان کرده و معتقد است که اسلام به معنای واقعی، موجب تهدید منافع بیگانگان می‌باشد. به همین دلیل، با استناد به گفته برخی از سیاست‌مداران غربی، می‌فرماید: «با یک سیاست‌مدار آمریکایی مصاحبه کردند؛ مصاحبه‌گر از او می‌پرسد که دشمن آمریکا کیست؟ او در جواب می‌گوید: دشمن آمریکا، تروریسم نیست؛ دشمن آمریکا، مسلمان‌ها هم

۱. بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۹۳/۱۲/۲۱.

<http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=29151>

۲. سید علی خامنه‌ای؛ طرح کلی اندیشه اسلامی در قرآن؛ ص ۸۴.

نیستند؛ دشمنِ آمریکا، اسلام‌گرایی است.^۱ از نگاه ایشان، همه گرفتاری‌های ملت‌های مسلمان، مانند: نداشتن استقلال، نداشتن آزادی، نداشتن حیثیت انسانی، عقب‌ماندگی علمی و عقب‌ماندگی در شئون زندگی، ناشی از فشار قدرت‌های مستکبر است و معتقدند همه این گرفتاری‌ها، به برکت بازگشت به اسلام، عمل به آن و حاکمیت اسلامی برطرف می‌شود.^۲

۲. دشمن‌شناسی و استکبارستیزی

تقابل حق و باطل، قدمتی به تاریخ حیات بشر در کره زمین دارد و به دلیل ویژگی‌های ذاتی و وجودی انسان‌ها، مبارزه میان این دو، پایان‌ناپذیر است. تکرار ۱۰۶ بار واژه «عدو» و مشتقات آن در قرآن کریم و هشدار به مؤمنان در شناخت دشمن و دوستی‌نکردن با دشمنان خدا و غفلت‌نمودن از توطئه‌های آنان، نشان از اهمیت موضوع

۱. بیانات در دیدار مسئولان نظام و میهمانان کنفرانس وحدت اسلامی، ۱۳۹۴/۱۰/۸.

<http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=31770>

۲. بیانات در دیدار شرکت‌کنندگان در مراسم سالگرد ارتحال حضرت امام خمینی علیه السلام، ۱۳۷۸/۳/۱۲.

<http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2954>

دشمن‌شناسی و توجه به رعایت مرزها با آنهاست؛
«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ تُلْقُونَ
إِلَيْهِم بِالْمَوَدَّةِ وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ؛^۱ ای کسانی
که ایمان آورده‌اید! دشمن مرا و دشمن خودتان را
دوستان خود مگیرید. آیا مراتب دوستی خویش را
به ایشان تقدیم می‌کنید؛ با اینکه به شریعتی که
برای شما آمده و حق است، کفر می‌ورزند؟»

از آیات استفاده می‌شود که بعضی از مؤمنان
مهاجر در خفا با مشرکان مکه رابطه دوستی
داشته‌اند و انگیزه‌شان در این دوستی، جلب حمایت
آنان از ارحام و فرزندان خود بوده که هنوز در مکه
مانده بودند. این آیات، نازل شد و ایشان را از این
عمل نهی کرد. در برخی روایات آمده که
حاطب بن ابی بلتعه نامه‌ای سرّی به مشرکان مکه
فرستاد و در آن از اینکه رسول خدا ﷺ تصمیم دارد
مکه را فتح کند، به ایشان گزارش داد و منظورش
این بود که منّتی بر آنان گذاشته و بدین وسیله،
ارحام و اولادی را که در مکه داشت، از خطر مشرکان
حفظ کرده باشد. خدای تعالی این جریان را به

۱. ممتحنه: ۱.

پیامبر گرامی‌اش خبر داد و آیات مذکور را فرستاد.^۱ در آیه بعد نیز به نقشه دشمن در فریب مسلمانان و خطر دین‌زدایی از آنان اشاره می‌کند و می‌فرماید: «اگر کفار به شما دست پیدا کنند، دشمنانتان خواهند بود و دست و زبان خود را به آزار شما دراز خواهند کرد و آرزومندند که شما هم کافر شوید.»^۲

شناخت دشمن و مراقبت از رفتار و حرکات آنان، از توصیه‌های اصلی امام خمینی علیه السلام به ملت‌های مسلمان است و با معرفی ماهیت دشمنان ملت‌های اسلامی و مستضعفان جهان، معتقد است آنان دشمنان خدای بزرگ و قرآن کریم و اسلام عزیزند؛ درندگانی هستند که از هیچ جنایت و خیانتی برای مقاصد شوم جنایتکارانه خود دست نمی‌کشند و برای رسیدن به ریاست و مطامع پست خود، تفاوتی میان دوست و دشمن نمی‌گذارند.^۳

یکی از ویژگی‌های رهبر معظم انقلاب برای هدایت امت اسلامی، یادآوری عداوت دشمنان

۱. سید محمدحسین طباطبایی؛ ترجمه تفسیر المیزان؛ ج ۱۹، ص ۳۸۸.

۲. ممتحنه: ۲.

۳. سید روح‌الله موسوی خمینی؛ صحیفه امام؛ ج ۲۱، ص ۳۹۸.

اسلام و رصد شگردهای تبلیغی و نفوذ آنان در جامعه اسلامی است؛ چنان‌که در معرفی ماهیت این دشمن می‌فرماید: «...دشمن کیست؟ استکبار؛ البته مظهر استکبار، امروز، آمریکاست؛ یک روزی انگلیس بود. این دشمن، بیکار نیست، مشغول است؛ دائم مشغول است.»^۱

از جمله ترفندهای دشمنان از نظر رهبر انقلاب که در راستای اهداف استعماری آنان اعمال می‌گردد، ایجاد اختلاف میان امت اسلامی است؛ تا بدین طریق، سلطه خود بر کشورهای مسلمان را دوام بخشند: «امروز، هم در بین اهل سنت، هم در بین شیعه، دست‌هایی در کار است برای اینکه اینها را از هم جدا کند؛ همه این دست‌ها [را] هم اگر جست‌وجو کردید، می‌رسد به مراکز جاسوسی و اطلاعاتی دشمنان اسلام.»^۲

به همین سبب، ایشان تکلیف عالمان و نخبگان امت اسلامی را سنگین توصیف می‌کند و معتقد

۱. بیانات در دیدار فرماندهان گردان‌های بسیج، ۱۳۹۴/۹/۴.

<http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=31519>

۲. بیانات در دیدار مسئولان نظام و میهمانان بیست و هشتمین

کنفرانس بین‌المللی وحدت اسلامی، ۱۳۹۳/۱۰/۱۹.

<http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=28622>

است که آنان باید بر محور تعالیم اسلام، در خصوص شناخت دشمن و آگاهی‌بخشی توده‌ها، به وظیفه خود به‌خوبی عمل کنند. شاعر عرب در این زمینه گفته است:

الدَّهْرُ يَقْظَانُ وَ الْأَحْدَاثُ لَمْ يَنْمَ

فَمَا رُقَادُكُمْ يَا أَفْضَلَ الْأُمَمِ^۱

«وقتی‌که دنیای قدرت، دنیای زر و زور، با همه امکانات خود متوجه شماست، شما حق ندارید چُرت بزنید، حق ندارید خواب بروید.»^۲

حسن بن علی خِرّاز می‌گوید: «از امام رضا علیه السلام شنیدم که فرمود: بعضی از کسانی که ادعای محبت و دوستی ما را دارند، ضررشان برای شیعیان ما از دجال بیشتر است. عرض کردم: به چه علت ای فرزند رسول خدا؟ فرمود: به جهت دوستی‌شان با دشمنان ما، و دشمنی‌شان با دوستان ما. هرگاه چنین شود، حق و باطل به هم درآمیزد و امر

۱. شعر از: احمد شوقی.

۲. بیانات در دیدار مسئولان نظام و میهمانان کنفرانس وحدت اسلامی، ۱۳۹۴/۱۰/۸.

مشتبه گردد و مؤمن از منافق بازشناخته نشود.^۱

از نگاه رهبر فرزانه انقلاب، معادلات قدرت در جهان امروز تغییر یافته و همه توجه و برنامه‌های دشمنان، متوجه اسلام و آرمان‌های آن شده است: «دو قطبی سرمایه‌داری و کمونیسم که [در بین آنها] جنگ بر سر قدرت و ثروت بود، پایان یافت و امروز دو قطبی، میان مستضعفین جهان به رهبری جنبش مسلمین، با مستکبران به رهبری آمریکا و ناتو و صهیونیسم است.»^۲

معظم‌له در تعریف و بیان مقصود از استکبارستیزی می‌گوید: «استکبارستیزی، یعنی یک ملتی زیر بار مداخله‌جویی و تحمیل قدرت استکبارگر یا انسان مستکبر یا دولت مستکبر نرود.»^۳ ایشان مبارزه با استکبار را دستور قرآن کریم و مصداق اصلی آن را آمریکا می‌داند و می‌فرماید: «مبارزه با استکبار و نظام سلطه، تعطیل‌پذیر نیست. اگر مبارزه با استکبار نباشد، ما اصلاً تابع

۱. محمد بن علی بن بابویه؛ صفات الشیعة؛ ص ۸.

۲. خطبه‌های نماز جمعه تهران، ترجمه خطبه عربی، ۱۳۹۰/۱۱/۱۴.

<http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=18923>

۳. بیانات در دیدار دانش‌آموزان و دانشجویان، ۱۳۹۲/۸/۱۲.

<http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=24378>

قرآن نیستیم. مبارزه با استکبار که تمام نمی‌شود. در مورد مصادیق استکبار، آمریکا اتمّ مصادیق استکبار است... استکبار، یک واژه قرآنی است که در قرآن درباره امثال فرعون و گروه‌های بدخواه و معارضِ حقّ و حقیقت به کار رفته است.^۱

بنابراین، هدایت جهان اسلام از طریق آگاهی‌بخشی به گروه‌های مختلف کشورهای اسلامی به منظور مقابله با سیاست‌های دولت آمریکا، از رؤس تلاش‌های رهبر معظم انقلاب برای ناکام‌گذاشتن عملیات استعماری این دولت و معرفی طرح‌ها و فعالیت‌های او برای به زیر سلطه کشیدن ملل مظلوم، به‌ویژه کشورهای اسلامی است.

نشانه‌گرفتن اهداف و توطئه‌های شوم استکباری برای به ستم کشیدن ملل مسلمان و غارت ثروت و دارایی‌های‌شان و آگاهی‌بخشیدن به جوامع اسلامی، به‌خصوص جوانان آنها، از مهم‌ترین تلاش‌های رهبر انقلاب به شمار می‌رود که موجب کینه‌توزی و مقابله دول استعماری با آرمان‌های

۱. بیانات در دیدار جمعی از دانشجویان، ۱۳۹۴/۴/۲۰.

انقلاب اسلامی گردیده است. قرارداد نظام اسلامی در تنگناهای اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، فناوری، هسته‌ای و ممانعت از تعامل آسان کشورها با او را باید از پیامدهای این دشمنی‌ها به شمار آورد. معظم‌له در این باره می‌فرماید: «برای دشمنان ملت ایران اینکه یک ملتی صریحاً بایستد و بدون هیچ‌گونه ملاحظه‌ای، نظرات قاطع خود را علیه استکبار بیان بکند و به دیگر ملت‌ها جرئت بدهد، قابل تحمل نیست؛ لذا هرچه می‌توانند، تلاش می‌کنند.»^۱

ایشان بی‌ارزش بودن جان انسان‌ها را از جمله شاخص‌های فکری استکبار برمی‌شمارد و ضمن اشاره به نمونه‌های مختلف جنایت‌های دستگاه‌های استکباری در کشورها طی سالیان گذشته، مانند: برخورد با بومیان آمریکا، آدم‌کشی در ویتنام، بمباران اتمی دو شهر ژاپن، جنایت هواپیماهای بدون سرنشین در پاکستان، بمباران مردم بی‌دفاع در افغانستان، شکنجه‌های وحشتناک زندان ابو‌غریب در عراق و نظیر آن، معتقد است:

۱. بیانات در دیدار مردم آذربایجان شرقی، ۱۳۹۴/۱۱/۲۸.

<http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=32331>

«یکی از شاخص‌های استعمار و استکبار، این است که جنایت را نسبت به ملت‌ها و نسبت به آحاد بشر مجاز می‌شمرند... و هر جایی که دستشان برسد و منافعشان اقتضا کند، از جنایت اِبا ندارند.»^۱

۳. دفاع از حقوق مسلمانان و مظلومان عالم

انقلاب اسلامی در مسیر تحقق آموزه‌ها و معارف ناب اسلامی و ابلاغ ارزش‌های اسلامی و انسانی آن به جهانیان، تاکنون هزینه‌های بسیاری را متحمل شده است. رعایت عدالت و احسان به خلق به عنوان یک آموزه دینی، سفارش خاص قرآن کریم است: «إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ»^۲ به راستی که خداوند به عدالت و نیکی به مردم امر کرده است. «امیر مؤمنان، علی علیه السلام در آخرین وصیت‌ها به امام حسن و امام حسین علیه السلام بعد از ضربت ابن ملجم می‌فرماید: «وَكُونَا لِلظَّالِمِ خَصْمًا وَلِلْمَظْلُومِ عَوْنًا»^۳ دشمن ستمکار، و یاور ستمدیده باشید.» سرور و

۱. بیانات در دیدار پنجاه هزار فرمانده بسیج سراسر کشور، ۱۳۹۲/۸/۲۹.

<http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=24552>

۲. نحل: ۹۰.

۳. محمد بن حسین الشریف الرضی؛ نهج البلاغة؛ تصحیح صبحی صالح؛ نامه ۴۷.

سالار شهیدان نیز در تبیین هدف قیام الهی خویش فرموده: «کسی که فرمانروای ستمکاری را ببیند که حلال خدا را حرام، عهد الهی را شکسته، مخالف سنت رسول خدا عمل کرده و میان بندگان به ستم رفتار نموده، ولی در عمل و گفتار با او مخالفت نکند، بر خداوند است که او را در جایش قرار دهد.»^۱

حمایت از ستمدیدگان عالم، به‌ویژه ملت‌های مسلمان، از آرمان‌های بزرگ انقلاب اسلامی به شمار می‌رود و با وجود مشکلاتی که از ناحیه استکبار جهانی متوجه نظام اسلامی گردیده، در تمام دوره‌های گذشته از این آرمان خود کوتاه نیامده است. به همین جهت، امام خمینی رحمته الله علیه با اشاره به تکلیف شرعی برای دفاع و حمایت از همه ملت‌های مظلوم می‌فرماید: «ما مسلمانیم و شرق و غرب برایمان مطرح نیست. ما از مظلوم دفاع می‌کنیم و بر ظالم می‌تازیم. این، یک وظیفه اسلامی است.»^۲

رهبر انقلاب، هدف حمایت از ملت‌های مظلوم و مسلمان را جامه عمل پوشاندن به آرمان‌های بزرگ

۱. قاضی نورالله شوشتری؛ *احقاق الحق و ازهاق الباطل*؛ ج ۱۱، ص ۶۱۰.

۲. سید روح‌الله موسوی خمینی؛ *صحیفه امام*؛ ج ۱۲، ص ۱۳۶.

انبیا و اولیای الهی می‌داند تا از این طریق، زمینه برای تحقق امت واحد اسلامی فراهم گردد: «ما دنبال آرمان‌های بلند هستیم، دنبال تشکیل جامعه اسلامی، نظام اسلامی، کشور اسلامی، امت اسلامی و تحقق بخشیدن به آرزوهای بزرگ پیامبران و صدّیقان و شهیدان [هستیم]؛ و دستگاه‌های شیطانی زمان، یک جبهه‌اند و طبعاً با یک‌چنین حرکتی، مخالفند.»^۱

ایشان رسالت نظام اسلامی را همسویی و همگامی با ملت‌های مسلمان و شریک‌بودن در مصائب و مشکلات آنان بیان می‌کند و با تمسک به متن قرآن کریم و آموزه‌های اسلامی، خدمت به انسان‌ها را محصول درسی می‌داند که نظام اسلامی از اولیای دین گرفته است.^۲

۴. حمایت از فلسطین و مقاومت اسلامی

یکی از پیامدهای شکل‌گیری نظام اسلامی در ایران،

۱. بیانات در دیدار مسئولان نظام، ۱۳۹۳/۴/۱۶.

<http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=26908>

۲. بیانات در دیدار پنجاه هزار فرمانده بسیج سراسر کشور، ۱۳۹۲/۸/۲۹.

<http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=24552>

رشد آگاهی ملت‌های مسلمان و تلاش برای عینیت‌بخشیدن به خواسته‌ها و مطالبات واقعی‌شان بوده است. کشور فلسطین در میان امت اسلامی، همواره دارای اهمیت و جایگاه ویژه‌ای بوده و به همین سبب، تلاش‌های گروه‌های مختلف اسلامی برای رهایی مردم مظلوم این کشور از ستم رژیم غاصب صهیونیستی و حامیان آن با عنوان «مقاومت اسلامی»، برگ زرینی از تبلور اراده و اتحاد ملت‌های مسلمان برای نمایش قدرت و مبارزه با دشمنان اسلام به شمار می‌رود. با وجود شیعه‌بودن نظام جمهوری اسلامی و رهبری معظم آن، و سنی‌بودن مسلمانان فلسطین، امروزه حامی حقیقی مردم مظلوم فلسطین، نظام جمهوری اسلامی و رهبری آن است. این، در حالی است که حاکمان کشورهای عربی به اسرائیل دست دوستی داده و در کنار این کشور، علیه نظام اسلامی و اهداف بلند آن توطئه‌چینی می‌کنند. بدیهی است که حمایت از مسلمانان، برگرفته از آموزه‌های اسلامی و شعار محوری انقلاب اسلامی است؛ چنان‌که رسول خدا ﷺ فرموده است: «مَنْ أَصْبَحَ وَلَا

يَهْتَمُّ بِأُمُورِ الْمُسْلِمِينَ فَلَيْسَ مِنْهُمْ؛^۱ کسی که صبح کند و به مسائل مسلمانان اهتمام نداشته باشد، از آنان به شمار نمی‌آید.»

دفاع قاطع حضرت امام علیه السلام از آرمان‌های ملت فلسطین از ابتدای شروع نهضت اسلامی،^۲ و حمایت رهبر انقلاب از این آرمان، نشان از اهمیت این مسئله برای نظام جمهوری اسلامی دارد؛ آنجا که فرموده است: «امّت اسلامی، یک جراحت بزرگی را در وجود خود دارد و آن، مسئله ملت و سرزمین تاریخی و مقدس فلسطین است.»^۳

ایشان دولت اسرائیل را دشمن شماره یک امّت اسلامی دانسته و در دفاع از ملت‌های فلسطین، لبنان و سوریه که در خط مبارزه با این دولت هستند، سعی وافری داشته و به دلیل تهدیدآمیز بودن آن برای منطقه و جهان، به معرفی چهره واقعی و خطرات آن همت گمارده و تأکید می‌کند: «تهدید همه جهان، آن نیروهای شر و شرافرینی

۱. محمد بن یعقوب کلینی؛ // الکافی؛ ج ۲، ص ۱۶۴، ح ۵.

۲. سید روح‌الله موسوی خمینی؛ صحیفه امام؛ ج ۱۲، ص ۲۰۳.

۳. بیانات در دیدار جمعی از مردم و مسئولان نظام، ۱۳/۱۲/۱۳۸۸.

هستند که جز شرارت از خودشان نشان نداده‌اند؛ از جمله، همین رژیم جعلی اسرائیل و بعضی از پشتیبانان او.^۱

معظم‌له آگاهی و بیداری مسلمانان را در برابر مسائل فلسطین و ستمی که بر آنها وارد می‌شود، یک ضرورت برای امت اسلام می‌داند که باید در مسائل حج بدان توجه نشان داد: «الآن بیش از شصت سال است که دنیای اسلام با این بلیه (مسئله فلسطین) مبتلاست... امروز که دنیای اسلام را به کمک می‌طلبند، چرا دنیای اسلام در مقابل اینها ساکت است؟ مگر پیغمبر نفرمود: کسی که صبح کند و اهمیتی به کارهای مسلمانان ندهد، از آنان نیست.»^۲

ایشان با اهتمام به مسئله فلسطین، معتقد است که دنیای اسلام باید از انگیزه خود در این موضوع لحظه‌ای کوتاه نیاید و عمل غاصبانه گرگ‌های درنده صهیونیست و حامیان بین‌المللی

۱. بیانات در دیدار پنجاه هزار فرمانده بسیج سراسر کشور، ۱۳۹۲/۸/۲۹

<http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=24552>

۲. بیانات در دیدار کارگزاران حج، ۱۳۸۹/۷/۱۷

<http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=10241>

آنها را محکوم کند: «همه سعی دشمن بر آن بود که با وعده‌های پوچ و فریب‌آمیز، ملت و گروه‌های فلسطینی را از گزینه «مقاومت» منصرف کند و به بازی ناشیانه در میدان سیاست سرگرم سازد... پادزهر همه این بازی‌های خیانت‌آمیز تاکنون، روحیه مقاومت در گروه‌های اسلامی و ملت فلسطین بوده است.»^۱

۵. به چالش کشاندن فرهنگ غرب

یکی از راهبردهای تبلیغی رهبر انقلاب برای هویت‌بخشیدن به امت اسلامی، نشان دادن قوت‌های درونی فرهنگ اسلامی از طریق به چالش کشیدن ضعف‌های درونی فرهنگ غربی است؛ چراکه فرهنگ اسلامی به دلیل قوت‌های ذاتی‌اش که منبعث از تعالیم الهی است، دارای چنان ظرفیتی است که می‌تواند فرهنگ‌های غیراسلامی را به زانو درآورد و رهبر انقلاب به دلیل اشراف و آگاهی به درون‌مایه‌های این فرهنگ از یک سو، و نیز وقوف کامل به عمق ضعف‌های فرهنگ غربی و آسیب‌های واقعی آن از سوی دیگر، در برشمردن

۱. بیانات در کنفرانس حمایت از انتفاضه فلسطین، ۱۳۹۰/۷/۹.

توانایی‌ها و استعدادهای فرهنگ خودی و نشان دادن ضعف‌های فرهنگ بیگانه، سعی وافر داشت است؛ چنان‌که می‌فرماید: «امروز، جهان غرب است که باید به لحاظ نظری و عملی در خصوص حقوق بشر، آزادی، حق ملت‌ها در تعیین سرنوشت خود، حق ملت‌ها در بهره‌گیری از ثروت‌های خود و حقوق زن و حفظ کرامت او، به چالش کشیده شود و پاسخگو باشد.»^۱ به طور خاص، ایشان درباره نوع نگاه به حجاب در کشورهای غربی می‌فرماید: «آیا ممنوعیت حجاب در برخی کشورهای اروپایی، نشانه دروغ‌بودن اعتقاد به آزادی نیست؟»^۲

در نهایت، واقعیت فرهنگ فاسد غرب که به عنوان تمدن غربی به کشورهای دیگر، به خصوص کشورهای اسلامی عرضه گردیده، از زبان معظم‌له این‌چنین توصیف شده است:

این تمدنی که آنها به دنیا عرضه کردند، جلوه‌های زیبایی از فناوری و سرعت و سهولت و ابزارهای زندگی را در اختیار مردم

۱. پیام به کنگره‌ی عظیم حج، ۱۳۸۲/۱۱/۸.

<http://farsi.khamenei.ir/message-content?id=122>

۲. همان.

مؤلفه‌های فکری مقام معظم رهبری علیه السلام در هدایت امت اسلامی

گذاشت؛ اما خوشبختی انسان‌ها را تأمین نکرد، عدالت را برقرار نکرد. به عکس، بر فرق عدالت کوبید، ملت‌هایی را اسیر کرد، ملت‌هایی را فقیر کرد، ملت‌هایی را تحقیر کرد؛ در درون خود هم دچار تضادها شد، از لحاظ اخلاقی فاسد شدند، از لحاظ معنوی پوک و پوچ شدند. امروز، خود غربی‌ها به این معنا گواهی می‌دهند. یک سیاست‌مدار برجسته غربی به من گفت: دنیای ما، دنیای پوچ و پوکی است و این را حس می‌کنیم.^۱

سخن پایانی

در پایان، باید یادآور شد رهبر انقلاب، داعیه اقتدار کشورهای اسلامی و تحقق‌بخشیدن به جامعه تراز اسلامی را در اندیشه دارد و به عنوان یک آرمان به آن می‌نگرد؛ اما قطعاً شرط تحقق چنین آرمانی، همراهی و همگامی امت اسلامی با ایشان است و چنان‌که این هدف تأمین نشود، چشم‌انداز شکوه و عظمت اسلامی دور از دسترس خواهد بود؛ چنان‌که امام علی علیه السلام به ضرورت رعایت حقوق متقابل رهبری

۱. بیانات در دیدار مسئولان نظام و میهمانان کنفرانس وحدت اسلامی، ۱۳۹۴/۱۰/۸.

و مردم اشاره نموده و مخاطره‌های بی‌توجهی جامعه به حق رهبری یا فاصله میان جامعه اسلامی و رهبری را به‌زیبایی یادآور شده است:

و آنگاه که مردم حق رهبری را ادا کنند و زمامدار نیز حق مردم را بپردازد، حق در آن جامعه عزت یابد و راه‌های دین پدیدار، و نشانه‌های عدالت برقرار، و سنت پیامبر ﷺ پایدار گردد. پس، روزگار اصلاح شود و مردم در تداوم حکومت امیدوار، و دشمن در آرزوهایش مأیوس می‌گردد؛ اما اگر مردم بر حکومت چیره شوند، یا زمامدار بر رعیت ستم کند، وحدت کلمه از بین می‌رود، نشانه‌های ستم آشکار، و نیرنگ‌بازی در دین فراوان می‌گردد و راه گسترده سنت پیامبر ﷺ متروک، هواپرستی فراوان، احکام دین تعطیل و بیماری‌های دل فراوان می‌شود.^۱

۱. محمد بن حسین الشریف الرضی؛ نهج البلاغة؛ تصحیح صبحی صالح؛ ص ۳۳۳، خطبه ۲۱۶.

تحلیل و بررسی راه‌های حفظ و تداوم استقلال از منظر قرآن با تأکید بر بیانیه گام دوم انقلاب

حجت‌الاسلام والمسلمین محمد سحرخوان*

مقدمه

با طلوع خورشید جهان‌تاب انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ شمسی، نه تنها ایران زمین بلکه سراسر جهان دچار تحولی شگرف شد. انفجار نور در یوم‌الله ۲۲ بهمن، هیمنه ابرقدرت‌های زمانه را در هم شکست و نویدبخش وعده حق تعالی مبنی بر پیروزی مستضعفان بر مستکبران بود: «وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ»^۱ و خواستیم بر کسانی که در آن سرزمین فرو دست شده بودند، مٓت نهیم و آنان را پیشوایان

* استادیار پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.

[مردم] گردانیم و ایشان را وارث [زمین] کنیم».

انقلاب شکوهمند اسلامی ایران، دستاوردهای ارزنده (فرهنگی، سیاسی، اقتصادی، نظامی و اجتماعی) و نتایج ارزشمندی را عاید مردم ایران، مسلمانان و آزادی‌خواهان جهان نموده است.^۱ مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم می‌فرماید: «منزلت آزادی و استقلال را کسانی بیشتر می‌دانند که برای آن جنگیده‌اند. ملت ایران با جهاد چهل‌ساله خود، از جمله آن‌هاست. استقلال و آزادی کنونی ایران اسلامی، دستاورد [و] بلکه خون‌آوردِ صدها هزار انسان والا و شجاع و فداکار است؛ غالباً جوان، ولی همه در رتبه‌های رفیع انسانیت».^۲ امروزه رسالت ما، حفظ این دستاوردهای عظیم است که از پدید آوردن آن‌ها، مهم‌تر و سخت‌تر است. از این روست که رهبر فرزانه انقلاب، حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، در بیانیه گام دوم به آن تأکید نموده است. این نوشتار در محورهای زیر سامان یافته است.

۱. جمعی از نویسندگان؛ *انقلاب چهل ساله*؛ ص ۱۷.

۲. بیانیه گام دوم انقلاب خطاب به ملت ایران؛ ۹۷/۱۱/۲۲.

الف) بایستگی حفظ انقلاب

برای حفظ و تداوم نظام اسلامی، باید راهکارهای بقای آن را شناخت و اجرایی کرد. از این روست که ادامه و حفظ استقلال ایران، غرب را نگران کرده است. نوام چامسکی^۱ می‌گوید: «تا زمانی که ایران، مستقل باقی بماند و در برابر سلطه آمریکا سر تسلیم فرود نیاورد، دشمنی‌ها و مخالفت‌های آمریکا ادامه خواهد داشت. جمهوری اسلامی ایران از نظر آمریکا، غیرقابل‌پذیرش است؛ چون از استقلال خود چشم‌پوشی نمی‌کند».^۲

از مباحث مهم در موضوع استقلال، چگونگی و راه‌های حفظ و تداوم این دستاورد مهم است. یکی از توصیه‌های رهبر معظم انقلاب در بیانیه گام دوم، حفظ استقلال و آزادی است. ایشان می‌فرماید: «این ثمر شجره طیبه انقلاب را با تأویل و توجیه‌های ساده‌لوحانه و بعضاً مغرضانه، نمی‌توان در خطر قرار داد. همه - مخصوصاً دولت جمهوری

۱. نویسندۀ مشهور آمریکایی.

۲. علی مجتبی‌زاده؛ «دشمنی استکبار جهانی با انقلاب اسلامی»؛ ماهنامه پرسمان؛ شماره ۱۱۱، فروردین ماه ۱۳۹۱، ص ۱۸ و ۱۹.

اسلامی - موظف به حراست از آن با همه وجودند».^۱

ب) شیوه‌های حفظ دستاوردهای انقلاب

برای حفظ انقلاب، شیوه‌های متعددی وجود دارد که به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود:

۱. ایمان و عزم و اراده

آنچه عزت و کیان نظام اسلامی را سربلند و نام انقلاب و امام خمینی علیه السلام را جاودانه کرده است، ایمان و عزم راسخ مردم و ایستادگی و یکپارچگی آن‌هاست؛ چنانکه قرآن یکی از صفات مؤمنان را ایمان راسخ معرفی کرده است: «إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ»^۲ به یقین کسانی که گفتند: پروردگار ما خداوند یگانه است، سپس استقامت کردند؛ فرشتگان بر آنان نازل می‌شوند که نترسید و غمگین مباشید و بشارت باد

۱. بیانیه گام دوم انقلاب خطاب به ملت ایران؛ ۹۷/۱۱/۲۲.

<http://farsi.khamenei.ir/message-content?id=41673>

۲. فصلت: ۳۱؛ سید محمد حسین طباطبایی؛ *المیزان فی تفسیر*

القرآن؛ ج ۱۷، ص ۳۹۰.

بر شما به آن بهشتی که به شما وعده داده شده
است!».

مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم می‌فرماید:

انقلاب به یک انحطاط تاریخی طولانی پایان
داد و کشور که در دوران پهلوی و قاجار به
شدت تحقیر شده و به شدت عقب مانده
بود، در مسیر پیشرفت سریع قرار گرفت. در
گام نخست، رژیم ننگین سلطنت استبدادی را
به حکومت مردمی و مردم‌سالاری تبدیل کرد
و عنصر اراده ملی را که جان‌مایه پیشرفت
همه‌جانبه و حقیقی است، در کانون مدیریت
کشور وارد کرد؛ آنگاه جوانان را میدان‌دار اصلی
حوادث و وارد عرصه مدیریت کرد؛ روحیه و
باور «ما می‌توانیم» را به همگان منتقل کرد
۱...

امام‌راحل^{علیه‌السلام} نیز با ایمان راسخ و توکل به
خدواند، انقلاب را رهبری و هشت سال دفاع
مقدس را مدیریت نمود؛ برای مثال در جریان حمله

۱. بیانیه گام دوم انقلاب خطاب به ملت ایران؛ ۹۷/۱۱/۲۲.

حساب شده عراق به ایران که در یک لحظه خبر می‌رسید فرودگاه‌های ایران بمباران شده است و هزاران تانک و نفربر به همراه بیش از صد هزار نظامی از سراسر مرزها به ایران حمله کرده‌اند، اضطراب همه جا را می‌گرفت و لحظات غم‌آلودی بر همه مسئولین حکومت می‌کرد. امیران ارتش سراسیمه به جماران می‌شتافتند، چشمان میلیون‌ها انسان به خانهٔ امام علیه السلام دوخته می‌شد و قلب‌ها به طپش می‌افتاد. همه منتظر اعلام رأی امام علیه السلام بودند، اما امام علیه السلام با آرامش خود بر دریایی از شعله‌ها و احساسات و تزلزل‌ها، آب اطمینان و صبر می‌پاشد و به آرامی می‌گفت: «دزدی آمد و سنگی انداخت و رفت».^۱

نویسنده‌ای مسیحی که ۲۲ بهمن به ایران آمده بود، می‌گوید:

چیزهای بسیاری از انقلاب ایران مرا جذب کرد، ولی مهم‌تر از هر چیز خاطرهٔ من از رهبر انقلاب ایران بود. من با اینکه خیلی از شخصیت‌ها و سیاستمداران جهانی را

۱. ر.ک: رضا مختاری؛ سیمای فرزندگان؛ ص ۳۰۲.

دیدهام، ولی تا به حال کسی را مانند وی
این‌گونه صمیمی و مطمئن و آرام ندیده‌ام. او
را در حسینیۀ جماران دیدم، در عین حالی که
مردی انقلابی و خستگی‌ناپذیر است؛ ولی گویا
دنمایی از آرامش و اطمینان او را همراهی
می‌کند.^۱

۲. دشمن‌شناسی

بی‌شک دشمنی‌شناسی، از محوری‌ترین مباحث
دفاع از یک ملت به شمار می‌آید. چه بسیار
امت‌هایی که در اثر غفلت از شناخت توطئه‌های
بیگانگان، به سرنوشتی هلاکت‌بار گرفتار شدند. از
این رو باید دشمن را شناخت؛ زیرا دشمن همواره
می‌کوشد با پنهان کردن نقاط ضعف خود، اقتداری
کاذب در ذهن مخاطبان ایجاد کند. همچنین ممکن
است دشمن در قالب دوست ظاهر شود؛ از این رو
غفلت از دشمن ممکن است مؤمنان را در دام خود
گرفتار کند. چنانکه امام علی علیه السلام فرموده است: «مَنْ

۱. همان.

نَامَ لَمْ يَتَمَّ عَنْهُ: ^۱ هر کس از دشمن خود غفلت کند، (دشمن) از او غافل نخواهد بود». بر این اساس است که قرآن همگان را به شناخت دشمن و برخورد قاطعانه با او دعوت نموده است: «مُحَمَّدٌ رَّسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ وَرُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ: ^۲ محمد فرستاده خداست و یاران (و همراهانش) بر کافران بسیار سرسخت و با یکدیگر بسیار مهربانند».

بنابراین دشمن‌شناسی، یکی از مهم‌ترین وظایف جامعه اسلامی است. چنانکه قرآن نیز پیوسته به شناخت دشمنان و شناسایی آرزوها و اهداف آنان برای مقابله صحیح با آن‌ها و مانع چیرگی و سلطه آنان شدن سفارش کرده است. قرآن کریم در آیات بسیاری به توصیف بیگانگان پرداخته و آرمان‌ها و آرزوهای آن‌ها را معرفی کرده است تا مؤمنان معیارهای لازم و کافی برای شناخت دشمن داشته باشند. اوصاف و اهدافی که قرآن برای بیگانگان بیان می‌کند، به زمان خاصی اختصاص ندارد؛ بلکه ترسیم‌کننده چهره دشمن در هر زمان و در هر

۱. محمد بن حسین شریف الرضی؛ نهج البلاغه؛ تصحیح صبحی

صالح؛ نامه ۶۲.

۲. فتح: ۲۹.

شرایطی است.^۱ با توجه به اهمیت دشمن‌شناسی، خداوند متعال در آیات بسیاری به شناسایی آنان و داشتن عکس‌العمل مناسب در برابرشان تأکید کرده است؛ چنانکه در ابتدای سوره ممتحنه، از مسلمانان می‌خواهد تا از دشمنان دوری کنند: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ»^۲ ای کسانی که ایمان آورده‌اید! دشمن من و دشمن خودتان را دوست نگیرید». مقام معظم رهبری درباره دشمن می‌فرماید:

ما دو دشمن بزرگ داریم ... یک دشمن، دشمن درونی است ... دشمن درونی، خصلت‌های بدی است که ممکن است ما در خودمان داشته باشیم ... دشمن بیرونی ... یعنی همان چیزی که به او می‌گوییم استکبار جهانی. استکبار جهانی و نظام‌سلطه، دنیا را به سلطه‌گران و سلطه‌پذیران تقسیم می‌کند. اگر ملتی بخواهد در مقابل سلطه‌گران از

۱. ر.ک: بقره: ۱۳۷؛ آل عمران: ۱۱۸.

۲. ممتحنه: ۱؛ نیز ر.ک: حسن بن فضل طبرسی؛ مجمع البیان فی تفسیر القرآن؛ ج ۹، ص: ۴۰۶

منافع خود دفاع کند ... امروز مظهر این دشمنی عبارت است از شبکه صهیونیسم جهانی و دولت کنونی ایالات متحده امریکا ... البته ما در مقابل این دو دشمن وظایفی داریم. اول دشمن را باید شناخت، بعد باید نقشه او را دانست. امروز دشمنان بیرونی ما هم برای ملت ایران نقشه دارند. ما سیاست‌های پنج‌ساله خودمان را تعریف می‌کنیم، افق چشم‌انداز بیست‌ساله را تعریف می‌کنیم، برای اینکه راه خودمان را مشخص کنیم. دشمن ما هم همین‌طور [است]، او هم برای ما برنامه دارد. او هم سیاستی دارد. باید سیاست او را بشناسیم.^۱

بعد از شناخت ماهیت دشمن، باید اهداف و شیوه‌های دشمن را شناخت که به بعضی موارد آن پرداخته می‌شود.

۲/۱. شناخت اهداف و نقشه‌های دشمنان

خداوند در این زمینه، در قرآن کریم می‌فرماید: «وَلَا

۱. بیانات در اجتماع زائران و مجاوران حرم مطهر رضوی؛ ۱۳۸۶/۰۱/۰۱.
<http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3378>

تحلیل و بررسی راه‌های حفظ و تداوم استقلال از منظر قرآن با تأکید بر بیانیه گام
دوم انقلاب

يَزَالُونَ يُقَاتِلُونَكُمْ حَتَّى يَرُدُّوكُمْ عَنْ دِينِكُمْ إِنِ اسْتَطَاعُوا...^۱ و
مشرکان پیوسته با مسلمانان می‌جنگند تا اگر
بتوانند آنان را از دین‌شان برگردانند». از دیدگاه قرآن
هم کفار و هم عده‌ای از اهل کتاب که با مؤمنان
عداوت دارند، به دنبال بازگرداندن مسلمانان به
ارزش‌های جاهلی و کفر هستند. خداوند خطاب به
مؤمنان می‌فرماید: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنِ تُطِيعُوا الَّذِينَ
كَفَرُوا يَرُدُّوكُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ»^۲ ای کسانی
که ایمان آورده‌اید! اگر از کافرین اطاعت کنید، شما
را به گذشته‌هایتان بر می‌گردانند و سرانجام
(خودتان) زیانکار خواهید شد». دشمنان می‌خواهند
جامعه اسلامی را به سستی و عدول از ارزش‌ها و
دارند و به عبارتی با مؤمنان به معامله بر سر اصول
و ارزش‌ها بپردازند: «وَدُّوا لَوْ تُدْهِنُ فَيُدْهِنُونَ»^۳ آن‌ها
دوست دارند نرمش نشان دهی (نرمش توأم با
انحراف از مسیر حق) تا آن‌ها (هم) نرمش نشان
دهند».

۱. بقره: ۲۱۷.

۲. آل عمران: ۱۴۹.

۳. قلم: ۹.

۲/۲. غفلت نکردن از دشمنان

خداوند درباره غافل نشدن از دشمنان در آیه ۱۰۲ سوره نساء می‌فرماید: «وَدَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِكُمْ وَأَمْتِعَتِكُمْ فَيَمِيلُونَ عَلَيْكُمْ مَيْلَةً وَاحِدَةً»^۱ کافران آرزو دارند که شما از سلاح‌ها و متاع‌های خود غافل شوید و یکباره به شما هجوم آورند».

مقام معظم رهبری در این زمینه می‌فرماید:

امروز ما باید بدانیم این دشمن ناکام‌مانده در مقابل ملت ایران، نقشه‌اش چیست. باید بیدار باشیم. اگر صحنه را بشناسیم، عرصه را بشناسیم، دشمن را بشناسیم، نقشه دشمن را بدانیم، غافلگیر نخواهیم شد. باید این را بداند ملت ایران. بحمدالله ملت ما، ملت هوشیاری است؛ زبان‌آوران و سخنگویان و صاحب‌دلان و روشنفکران زیادی هم در میان علمای دین، در میان علمای دانشگاه هستند که مردم را ارشاد می‌کنند، راهنمایی می‌کنند.^۲

امام علی علیه السلام در عهدنامه خویش به مالک اشتر

۱. نساء: ۱۰۲.

۲. بیانات در دیدار مردم کازرون؛ ۱۳۷۸/۰۲/۱۶.

می‌نویسد: «زنهار! زنهار! سخت از دشمنت پس از بستن پیمان صلح بر حذر باش؛ چرا که دشمن گاهی نزدیک می‌شود که غافلگیر سازد. بنابراین دوراندیشی را به کار گیر و در این موارد روح خویش‌بینی را کنار بگذار».^۱

۳. اعتماد نکردن به دشمن و پیمان آن

بر اساس آیات قرآن اعتماد به بیگانه و پیمان‌های آنان، کاری صحیح نیست؛ چرا که آن‌ها تا زمانی که در موضع ضعف هستند، از اخلاق و ارزش‌های انسانی سحن می‌گویند؛ اما آنگاه که بر ملت‌ها و کشورها سلطه یافتند، همه ارزش‌های اخلاقی را در مسلخ ریاست‌طلبی خود ذبح می‌کنند. خداوند در آیه ۸ سوره توبه می‌فرماید:

كَيْفَ وَإِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ لَا يَرْقُبُوا فِيكُمْ إِلَّا وَلَا
ذِمَّةً يَرْضَوْنَكُمْ بِأَفْوَهِهِمْ وَتَأْبَىٰ قُلُوبُهُمْ وَأَكْثَرُهُمْ
فَاسِقُونَ: چگونه پیمان مشرکان محترم
شمرده شود؛ در صورتی که اگر بر شما چیره
شوند، نه حقی از حقوق خویشاوندی را درباره

۱. محمد بن حسین شریف الرضی؛ نهج‌البلاغه؛ تصحیح صبحی صالح؛ نامه ۵۳.

شما رعایت می‌کنند و نه به هیچ پیمانی که با آنان امضا کرده‌اید، وفادارند. شما را به زبان و با سخنان فریبنده خود خشنود می‌کنند، ولی دل‌هایشان از آنچه بر زبان می‌آورند، ابا دارند و بیشترشان از عهد و پیمان خود خارج شده‌اند.^۱

مقام معظم رهبری در این زمینه می‌فرماید:

گاهی دشمنان موانعی [برای پیشرفت] ایجاد می‌کنند. بله، عاقلانه است که انسان برود با تدبیر این موانع را برطرف کند، اما به دشمن اطمینان نمی‌شود کرد؛ یک نمونه‌اش همین مذاکرات هسته‌ای و برجام است که امروز مسئولین دستگاه دیپلماسی خود ما و همان کسانی که در این مذاکرات از اول تا آخر حضور داشتند، همین‌ها دارند می‌گویند آمریکا نقض عهد کرده است، آمریکا زیر ظاهر آرام و زبان چرب و نرم مسئولانش و وزیر خارجه‌اش و دیگران، از پشت دارد تخریب

۱. ر.ک: ناصر مکارم شیرازی و همکاران؛ تفسیر نمونه؛ ج ۷، ص ۲۹۸؛ یعقوب جعفری؛ تفسیر کوثر؛ ج ۴، ص ۴۲۶.

می‌کند، مانع ارتباطات اقتصادی کشور با کشورهای دیگر دنیا است؛ این را مسئولین خود برجام دارند می‌گویند. این تجربه به ما نشان داد که ما در هیچ مسئله‌ای نمی‌توانیم [با او] مثل یک طرف مورد اعتماد، بنشینیم صحبت کنیم.^۱

۴. وابسته نبودن به دشمنان

بزرگ‌ترین دستاورد انقلاب اسلامی را می‌توان دفع سلطه بیگانگان و استقلال کشور از دخالت بیگانگان دانست. حاکمیت اراده بیگانگان بر مقدرات کشور و دخالت در تصمیم‌گیری‌های کلان، بزرگ‌ترین ارمغان رژیم‌های گذشته برای ملت ایران بود که منجر به خودباختگی فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و احساس حقارت و ذلت در برابر قدرت‌های بیگانه می‌شد؛ اما به برکت انقلاب اسلامی ایران بعد از انقلاب به استقلال سیاسی، فرهنگی و اقتصادی رسیدیم. امام راحل علیه السلام درباره خودکفایی بعد از انقلاب فرمود: «این پیروزی که شما به دست آوردید، برای اینکه باورتن

۱. بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم؛ ۱۳۹۵/۰۵/۱۱.

آمده بود که می‌توانید. باورتان آمده بود که آمریکا نمی‌تواند به شما تحمیل بکند. در این دو سال در کشور ما صنعت‌های زیادی که آن‌ها انجام می‌دادند، خودشان انجام می‌دهند و باورتان باشد که خود ما هم می‌توانیم صنعتی داشته باشیم و می‌توانیم ابتکاری داشته باشیم».^۱

بنابراین امروزه وظیفه همگان است که از این دستاورد عظیم پاسداری کنیم تا دشمن دیگر نتواند بر ما مسلط شود؛ چنانکه در قرآن کریم نیز به طور صریح به اعتماد و تکیه نکردن به ظالمان سفارش شده است: «وَلَا تَرْكَبُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُم مِّنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ»^۲ و بر ظالمان تکیه ننمایید که موجب می‌شود آتش شما را فرا گیرد و در آن حال، هیچ ولی و سرپرستی جز خدا نخواهید داشت و یاری نمی‌شوید».

۵. خودباوری و اعتماد به نفس

بی‌شک در هر کاری، شناخت استعدادها و

۱. سید روح‌الله موسوی خمینی؛ صحیفه امام؛ ج ۱۴، ص ۳۰۸.

۲. هود: ۱۱۳؛ نیز ر.ک: ناصر مکارم شیرازی و همکاران؛ تفسیر نمونه؛ ج

۹، ص ۲۶۰.

توانایی‌های خود و تکیه و اعتماد بر آن‌ها، نقش اساسی در پیشرفت و رسیدن به هدف دارد. تا انسان خودباور نشود؛ یعنی نسبت به استعدادها و توانایی‌های خود شناخت نداشته باشد و در راه رسیدن به هدف به آن‌ها اعتماد نکند، در هیچ کاری به موفقیت نمی‌رسد. این قانون در کارها و حرکت‌های اجتماعی نیز جاری است. یکی از بیماری‌های اجتماعی، خودباختگی جامعه در مقابل دیگران است که چنین جامعه‌ای، هیچ تحرکی از خود در راه رسیدن به استقلال و رفع نیازهایش نشان نمی‌دهد. مقام معظم رهبری در مورد خودباوری می‌فرماید:

امروز کشور ما خوش‌بختانه دوره‌ای را می‌گذراند که دو آگاهی در آن هست: یکی آگاهی به توانایی و استعداد ذاتی خود؛ دوم آگاهی به اینکه قدرت‌ها در پی سیطره بر کشور ما و بر کشورهای نظیر ما، مهم‌ترین معارض دانشمند شدن و پیشرفت علمی کشور ما هستند؛ یعنی آگاهی به معنای خودشناسی و آگاهی به معنای دشمن‌شناسی و توطئه‌شناسی. به برکت این

دو آگاهی، این امید وجود دارد که ما بتوانیم
به پیشرفت‌های عظیم علمی نائل شویم.^۱

۶. بهره‌گیری از نیروی متعهد، جوان و متخصص

عامل دیگری که در حفظ و تداوم استقلال از نقش
اساسی و تعیین‌کننده برخوردار است، داشتن نیروی
انسانی متعهد و متخصص و جوان است. امام
خمینی علیه السلام افزون بر تعهد مسئولان، به صلاحیت فنی
و تخصص آن‌ها هم توجه داشتند و این دو مؤلفه
را شرط گزینش مسئولان می‌دانند: «دولت بدون
گزینش اشخاص متعهد و متخصص در رشته‌های
مختلف، موفق نخواهد شد... دولتمردان از
دانشمندان و متخصصان متعهد استمداد کنند تا
راز موفقیت را به دست آورند».^۲ چنانچه با وقوع
جنگ تحمیلی، دانش‌آموزان و دانشجویان بسیاری
راهی جبهه‌ها شدند و «فرهنگ خودباوری علمی»
جوانان باعث به ثمر نشستن استعدادها، قدرت
ابتکار و خلاقیت‌های فراوان نخبگان ایرانی شد.
نمونه بارز آن سردار شهید حسن طهرانی‌مقدم بود

۱. بیانات در دیدار اساتید دانشگاه؛ ۲۱/۰۷/۱۳۸۴.

<http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3314>

۲. سید روح الله موسوی خمینی؛ صحیفه /امام؛ ج ۱۹، ص ۱۵۸

که توانست نخستین موشک‌های ایران را بسازد.^۱ از این رو نیروی انسانی افزون بر برخورداری از خودباوری و عزم و همت و تلاش باید از صلاح و تعهد نیز برخوردار باشد. اگر چه این موضوع در آموزه‌های قرآنی به صورت مدون به عنوان یک قانون مدیریتی مطرح نشده است، اما چنین اصلی را می‌توان از برخی آیات استخراج نمود. چنانکه وقتی حضرت یوسف علیه السلام از زندان آزاد شد و پادشاه مصر درصدد واگذاری مسئولیتی به او شد، وی گفت: «قَالَ اجْعَلْنِي عَلَى خَزَائِنِ الْأَرْضِ إِنِّي حَفِيظٌ عَلِيمٌ»^۲ مرا سرپرست خزائن سرزمین (مصر) قرار ده که هم نگه‌دارنده و هم آگاهم». اینکه حضرت یوسف علیه السلام مسئولیت اقتصادی کشور مصر را پذیرفت؛ از این رو بود که توانایی اداره امور اقتصادی را داشت؛ هم امانت‌دار بود (حفیظ) و هم دانش و تخصص کافی در امور اقتصادی را داشت (علیم).

۱. خبرگزاری تسنیم‌نیوز؛ «وضعیت موشکی ایران بعد از شهادت حسن طهرانی مقدم»؛

۱۳۹۷/۰۸/۲۱۱۱

<https://www.tasnimnews.com/fa/news/1397/08/21/1872494>

۲. یوسف: ۵۵؛ نیز ر.ک: ناصر مکارم شیرازی و همکاران؛ تفسیر

نمونه؛ ج ۱۰، ص ۵.

کتابنامه

کتاب

۱. جعفری، یعقوب؛ تفسیر کوثر؛ قم: مؤسسه انتشارات هجرت، ۱۳۷۶ ش.
۲. جمعی از نویسندگان؛ انقلاب چهل ساله؛ چاپ اول، قم: بوستان کتاب، ۱۳۹۷ ش.
۳. شریف الرضی محمد بن حسین؛ نهج البلاغه؛ تصحیح صبحی صالح؛ چاپ اول، قم: هجرت، ۱۴۱۴ ق.
۴. طباطبائی، سید محمدحسین؛ المیزان فی تفسیر القرآن؛ چاپ پنجم، قم: انتشارات اسلامی، ۱۴۱۷ ق.
۵. طبرسی، فضل بن حسن؛ مجمع البیان فی تفسیر القرآن؛ بیروت: دارالمعرفه، ۱۴۰۶ ق.
۶. مختاری، رضا؛ سیمای فرزندگان؛ چاپ ۲۶، قم: بوستان کتاب ۱۳۹۷ ش.
۷. مصطفوی، حسن؛ التحقيق فی کلمات القرآن الکریم؛ تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب، ۱۳۶۰ ش.

۸. مکارم شیرازی، ناصر و همکاران؛ تفسیر نمونه؛ تهران: دارالکتب الاسلامی، ۱۳۷۴ ش.

۹. موسوی خمینی سید روح الله؛ صحیفه /امام؛ چاپ چهارم، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی رحمته الله علیه، ۱۳۸۶ ش.

سایت‌ها و مجلات

۱. پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت الله العظمی سید علی خامنه‌ای.

۲. خبرگزاری تسنیم‌نیوز؛ «وضعیت موشکی ایران بعد از شهادت حسن طهرانی مقدم»؛ ۱۳۹۷/۰۸/۲۱۱۱، کد خبر: ۱۸۷۲۴۹۴.

۳. مجتبی‌زاده، علی؛ «دشمنی استکبار جهانی با انقلاب اسلامی»؛ ماهنامه پرسمان؛ شماره ۱۱۱، فروردین ماه ۱۳۹۱، ص ۱۸ و ۱۹.

وحدت و انسجام ملی (اتحاد مقدس)، سد راهبردی در برابر استراتژی تفرقه‌افکنانه دشمن

حجت‌الاسلام والمسلمین حجت حسینی*

اشاره

وحدت و انسجام ملی از بنیادی‌ترین شرایط تداوم و پایداری هر جامعه به شمار می‌آید. راهبرد «تفرقه بینداز و حکومت کن» تنها شیوه استعماری به‌کاررفته از سوی قدرت‌های سلطه‌گر در دوران معاصر نیست، بلکه از نگاه متون دینی یکی از مهم‌ترین ابزارهای شیطان و جریان طاغوت برای فروپاشی جوامعی است که در مسیر پاسداشت ارزش‌های الهی و انسانی گام برمی‌دارند. در برابر این راهبرد تفرقه‌افکن، وحدت و هم‌افزایی ملی می‌تواند

* دانش پژوه سطح چهار فقه و اصول حوزه علمیه قم، کارشناسی ارشد روانشناسی شخصیت دانشگاه ادیان و مذاهب.

اقشار مختلف جامعه از مذاهب، قومیت‌ها و صنوف گوناگون را بر محور ارزش‌هایی چون عزت، استقلال و آزادی حقیقی گرد آورد و آنان را به نیرویی همدل و همکار بدل سازد؛ نیرویی که همانند سدی استوار در برابر امواج ویران‌کنندهٔ اختلاف و چنددستگی ایستادگی می‌کند.

سیرهٔ وحدت‌آفرین پیامبر و اهل بیت علیهم‌السلام

یکی از مهم‌ترین اقدام‌های پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله برای جلوگیری از شکل‌گیری هرگونه شکاف در جامعهٔ نوپای اسلامی، ایجاد پیمان‌های رسمی وحدت‌ساز میان مسلمانان بود. پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله به‌خوبی می‌دانست که جامعه‌ای با پیشینه‌های متفاوت قبیله‌ای، بدون پیوندهای وحدت‌آفرین پایدار نمی‌ماند؛ ازاین‌رو در همان ابتدای ورود به مدینه، عقد مؤاخات (پیمان برادری) را برای تبدیل پیوندهای قبیله‌ای به پیوند برادری ایمانی میان مهاجر و انصار منعقد کرد.^۱ این پیمان به اندازه‌ای اثرگذار بود که عده‌ای از انصار حاضر شدند نیمی از اموال خود را به مهاجران

۱. ناصر مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص ۲۱۸.

وحدت و انسجام ملی (اتحاد مقدس)، سد راهبردی در برابر استراتژی تفرقه‌افکنانه دشمن

ببخشند.^۱

امیرمؤمنان علیه السلام وحدت را یکی از مهم‌ترین
ثمره‌های رسالت پیامبر صلی الله علیه و آله معرفی می‌کند و
می‌فرماید: «به برکت وجود پیامبر، خداوند کینه‌های
دیرینه را دفن کرد، شعله‌های دشمنی را خاموش
ساخت و مردم را با یکدیگر الفت داد و برادر
گردانید».^۲

این سیره وحدت‌گرایانه، خاص پیامبر نبود، بلکه
امیرالمؤمنین علیه السلام و دیگر امامان شیعه برای حفظ
اصل اسلام و جلوگیری از تفرقه، در بعضی از مقاطع
مختلف تاریخی، روابطی حمایتی با خلفای زمان
برقرار کردند و هدف مشترک آنان پاسداری از وحدت
عمومی مسلمانان بود. امیرمؤمنان علیه السلام درباره ماجرای
بعد از رحلت پیامبر فرمودند: «قریش پس از پیامبر،
حق ما را گرفت و به خود اختصاص داد. بعد از تأمل
به این نتیجه رسیدم که صبرکردن بهتر از ایجاد

۱. محمد بن یوسف الصالحی الشامی، *سبل الهدی و الرشاد فی سیره
خیرالعباد*، ج ۳، ص ۲۶۵.

۲. «فَلَمْ يَلَلِ اللَّهُ بِهِ الصَّدْعَ وَ رَتَّقَ بِهِ الْفَتْقَ وَ أَلَفَ بِهِ الشَّمْلَ بَيْنَ دَوِي
الْأَرْحَامِ بَعْدَ الْعَدَاوَةِ الْوَاعِرَةِ فِي الصُّدُورِ وَ الضَّغَائِنِ الْقَادِحَةِ فِي
الْقُلُوبِ» (محمد بن حسین شریف‌الرضی، *نهج‌البلاغه*، ص ۳۵۳).

تفرقه بین مسلمانان و ریختن خون آنهاست. مردم تازه‌مسلمان‌اند و کوچک‌ترین سستی، دین را تباه می‌کند».^۱

این سیره، سیاستی آگاهانه و راهبردی برای جلوگیری از نفوذ تفرقه بوده است؛ راهبردی که ریشه در رسالت پیامبر و سیره امامان دارد.

مسجد ضرار و مقابله با تفرقه افکنان

یکی از نمونه‌های قابل توجه در زمینه مراقبت از وحدت جامعه در صدر اسلام، ماجرای مسجد ضرار است؛ جایی که گروهی از منافقان به طور سازمان‌یافته مسجدی ساختند تا پایگاهی برای اختلاف، شبکه‌سازی علیه پیامبر و ایجاد شکاف در جامعه باشد. قرآن این اقدام را کفر و عناد و تفرقه کلمه بین مسلمانان و ساختن کمینگاهی برای دشمنان دیرینه خدا و رسول معرفی می‌کند: «وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِداً ضِرَاراً وَكُفْراً وَتَفْرِيقاً بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ وَ

۱. «لما قبض نبيه استأثرت علينا قریش بالأمر و دفعتنا عن حق نحن أحق به من الناس كافة فرأيت أن الصبر على ذلك أفضل من تفريق كلمة المسلمين و سفك دمائهم و الناس حديثو عهد بالإسلام» (عبد الحميد بن هبة الله ابن أبي الحديد، شرح نهج البلاغه، ج ۱، ص ۳۰۸).

وحدت و انسجام ملی (اتحاد مقدس)، سد راهبردی در برابر استراتژی
تفرقه‌افکنانه دشمن

إِزْصَاداً لِّمَنْ حَارَبَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ»^۱ و به پیامبر دستور
می‌دهد مسجد را آتش زنند، بقایای آن را ویران کنند
و جای آن را محل ریختن زباله‌های شهر سازند.^۲ این
سطح از برخورد، نشان می‌دهد که از نگاه خداوند،
تفرقه‌انداختن به قدری گناهی بزرگ است که حتی
ساختمانی با ظاهر مقدس (اگر مأموریتش ایجاد
تفرقه باشد) باید از ریشه نابود شود.

این نمونه، همان حقیقتی را آشکار می‌کند که
خداوند در آیه‌ای دیگر پرده از آن برمی‌دارد: «إِنَّمَا يُرِيدُ
الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ...».^۳ از نگاه
قرآن، تفرقه‌افکنی فقط لغزش اجتماعی یا رفتار
ناپسند اخلاقی نیست، بلکه طرحی شیطانی برای
ایجاد دشمنی، پراکندن کینه‌ها و از بین بردن انسجام
جامعه است.

تفرقه؛ راهبرد شیطان

یکی از راهبردهای همیشگی شیطان، ایجاد فاصله و
شکاف میان انسان‌هاست. در قرآن کریم

۱. توبه: ۱۰۷.

۲. ناصر مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، ج ۸، ص ۱۳۵-۱۳۸.

۳. مائده: ۹۱.

می‌خوانیم: «إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْزَعُ بَيْنَهُمْ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوًّا مُّبِينًا».^۱ «نزغ» به معنای وارد شدن در کاری به منظور برهم زدن و فاسد کردن آن است؛^۲ یعنی شیطان میان انسان‌ها وسوسه و تحریک می‌افکند (تا روابط آنها را فاسد کند)؛ زیرا دشمن آشکارِ بشر است.

این راهبرد گاه در سطح روابط فردی و خانوادگی اجرا می‌شود؛ مانند داستان هابیل و قابیل که بر اثر وسوسه شیطان، حسد و کینه در دل قابیل افتاد و نخستین خون بر زمین ریخته شد.^۳ یا مانند داستان یوسف و برادران که قرآن از زبان یوسف می‌گوید: «وَجَاءَ بِكُمْ مِنَ الْبَدْوِ مِنْ بَعْدِ أَنْ نَزَعَ الشَّيْطَانُ بَيْنِي وَبَيْنَ إِخْوَتِي»^۴؛ پروردگارم شما را به اینجا آورد بعد از آنکه شیطان بین من و برادرانم مداخله کرد و میان ما را به هم زد». بسیاری از فروپاشی‌های خانوادگی و نزاع‌های نزدیکان نیز از همان القائات و سوءظن‌هایی سرچشمه می‌گیرد که قرآن آنها را

۱. اسراء: ۵۳.

۲. سید محمد حسین طباطبایی، *المیزان فی تفسیر القرآن*، ج ۱۱، ص ۲۴۸.

۳. مائده: ۲۷-۳۰.

۴. یوسف: ۱۰۰.

وحدت و انسجام ملی (اتحاد مقدس)، سد راهبردی در برابر استراتژی تفرقه‌افکنانه دشمن

«نزغ شیطان» می‌خواند. پیامبر ﷺ فرمودند: «ابلیس تختش را بر آب می‌گذارد و لشکریانش را برای ایجاد فتنه میان مردم می‌فرستد. هر شیطانی گزارش کار خود را می‌دهد، اما ابلیس آنها را ناچیز می‌شمارد تا اینکه یکی می‌گوید: "میان زن و شوهر جدایی انداختم". ابلیس او را نزدیک خود می‌نشاند و می‌گوید: تو بهترین یاورانی»^۱.

این راهبرد شیطانی در سطح اجتماعی خطرناک‌تر است. تحریک دوباره دشمنی میان اوس و خزرج در مدینه از سوی یهودیان، نمونه‌ای از همین سیاست است. در شأن نزول آیات ۹۸ تا ۱۰۱ سوره «آل عمران» آمده است: روزی یکی از یهودیان معاند از کنار مسلمانان می‌گذشت، دید جمعی از طایفه «اوس» و «خزرج» که سال‌ها با هم جنگ‌های خونینی داشتند، درنهایت صفا و صمیمیت گرد هم نشسته‌اند. از دیدن این صحنه بسیار ناراحت شد و با خود گفت اگر اینها تحت هدایت پیامبر این‌گونه پیش روند، موجودیت یهود به کلی در خطر است. آن شخص به یکی از جوانان یهودی دستور داد که به

۱. ابوالقاسم پاینده، نهج‌الفصاحه، ص ۲۶۸.

جمع مسلمانان بپیوند و حوادث خونین «بغاث» (محلی که جنگ شدید اوس و خزرج در آن نقطه واقع شد) را به یاد آنها بیاورد. این نقشه مؤثر واقع شد؛ تا جایی که بعضی از افراد طایفه «اوس» و «خزرج» سلاح برداشتند و یکدیگر را تهدید کردند. خبر به پیامبر رسید، ایشان به سرعت با جمعی از مهاجران به سراغ آنها آمد و مسلمانان را بیدار کرد. مسلمانان بعد از شنیدن سخنان پیامبر، سلاح‌ها را بر زمین گذاشتند، دست در گردن هم افکند، گریه کردند و دانستند این از نقشه‌های دشمنان بوده است.^۱

در دوران معاصر نیز سیاست‌های استعماری ادامه همان راهبرد شیطانی است؛ برای مثال اعلامیه «بالفور» (۱۹۱۷) که زمینه تشکیل رژیم صهیونیستی در قلب جهان اسلام را فراهم کرد، طرحی برای ایجاد تفرقه و نزاع پایدار میان کشورهای اسلامی بود.^۲

وحدت ملی؛ راهبردی دینی

۱. ناصر مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، ج ۳، ص ۲۱-۲۲.

۲. رشید خالدي، جنگ صدساله علیه فلسطين، ص ۲۵-۳۰.

وحدت و انسجام ملی (اتحاد مقدس)، سد راهبردی در برابر استراتژی تفرقه‌افکنانه دشمن

وحدت و انسجام ملی از مهم‌ترین راهبردهای ایستادگی در برابر سیاست‌های تفرقه‌افکنانه استکبار است؛ راهبردی که پس از پیروزی انقلاب اسلامی، بارها از سوی امام خمینی رهبر و رهبر معظم انقلاب رهبر بدان تأکید شده است. در کشوری چون ایران اسلامی با تنوع فرهنگی، زبانی و قومیتی گسترده، وحدت ملی عنصر بنیادینی در حفظ یکپارچگی و اقتدار ملی به شمار می‌رود. بر همین اساس، رهبر معظم انقلاب شعار سال ۱۳۷۹ را «وحدت ملی و امنیت ملی»، سال ۱۳۸۴ را «سال وحدت ملی و مشارکت عمومی» و سال ۱۳۸۶ را «اتحاد ملی و انسجام اسلامی» نام نهادند و تصریح کردند: «وحدت ملی، شعار اساسی و حیاتی برای کشور ماست. مخاطب این شعار نیز افراد خاصی نیستند؛ همه‌اند و آحاد مردم مسئول‌اند».^۱

راهبرد شیطان بر اساس آموزه‌های وحیانی، ایجاد شکاف، دشمنی و چنددستگی در میان جوامعی است که حامل ارزش‌های الهی و انسانی‌اند.

۱. سیدعلی خامنه‌ای، بیانات، ۱/۱/۱۳۷۹؛ در:

<https://khl.ink/f/3000>.

جمهوری اسلامی ایران نیز از آغاز شکل‌گیری برای آرمان‌هایی چون عزت، استقلال، آزادی و مقابله با ظلم جهانی قیام کرده است؛ آرمان‌هایی که در حقیقت ترجمان اجتماعی ارزش‌های الهی‌اند. از این رو طبیعی است که طاغوت‌ها و شیطان‌صفتان، یکی از مهم‌ترین اهداف خود را ضربه‌زدن به انسجام این جامعه قرار داده‌اند. به همین دلیل وحدت ملی در ایران نه یک ضرورت صرفاً سیاسی، بلکه در راستای همان «وحدت الهی» است. چنان‌که امام خمینی رحمه‌الله فرمودند: «اجانب گمان نکنند که می‌توانند خللی در این وحدت ملی ایجاد کنند؛ این وحدت ملی، وحدت الهی است».^۱ در بیانی دیگر ماهیت این وحدت را الهی دانستند و فرمودند: «تفرقه از شیطان است و وحدت کلمه و اتحاد از رحمان».^۲ رهبر انقلاب نیز ارزش‌هایی چون استقلال، آزادی و وحدت ملی را آمیخته با اسلام معرفی کردند.^۳

۱. سیدروح‌الله موسوی خمینی، صحیفه نور، ج ۶، ص ۸۴.

۲. همان، ج ۱۷، ص ۱۸۵.

۳. سیدعلی خامنه‌ای، بیانات، ۱۳۸۹/۱۱/۱۹؛ در:

اجتماعات وحدت آفرین

یکی از مهم‌ترین راه‌های ایجاد وحدت در جامعه، برگزاری اجتماعات هدفمند است؛ اجتماعاتی که افراد را حول ارزش‌های متعالی گرد هم می‌آورد. در تعالیم اسلامی حتی شخصی‌ترین عبادت‌ها نیز به جماعت توصیه شده است. نماز که لحظه توجه کامل بنده به خداست، در قالب نماز جماعت ارزش بیشتری دارد و عباداتی مانند حج، نماز جمعه، نماز عید فطر و قربان نیز ماهیتی جمعی دارند.

این تأکید همیشگی اسلام نشان می‌دهد که جامعه‌ای که بر پایه اهداف الهی شکل می‌گیرد، برای استمرار و استحکام خود نیازمند اجتماعات وحدت‌آفرینی است که دل‌ها را به هم نزدیک می‌کند. این تأکید به گونه‌ای است که امیرالمؤمنین علیه السلام همراهی خدا را با جماعت می‌داند: «فَإِنَّ يَدَ اللَّهِ مَعَ الْجَمَاعَةِ»^۱ یاری و برکت الهی همراه جماعت است».

از طرفی دیگر این تعالیم نشان می‌دهد که

۱. محمد بن حسین شریف‌الرضی، نهج‌البلاغه، ص ۱۸۴.

اجتماعات بزرگ و منسجم، سدی در برابر جریان‌های اختلاف‌افکن (هم از سوی انسان‌ها و هم وسوسه‌های شیطانی) به شمار می‌آیند. هر جا مردم در کنار یکدیگر قرار گیرند، زمینه سوءاستفاده دشمنان از بین می‌رود و هرگاه تفرقه و جدایی وجود داشته باشد، بستری برای اختلاف‌افکنی شیاطین جنی و انسی است؛ همان‌گونه که علی علیه السلام شخص جدای از جماعت را مانند طعمه‌ای راحت برای گرگ می‌داند و می‌فرماید: «وَإِيَّاكُمْ وَالْفُرْقَةَ، فَإِنَّ الشَّاذَّ مِنَ النَّاسِ لِلشَّيْطَانِ، كَمَا أَنَّ الشَّاذَّ مِنَ الْغَنَمِ لِلذِّئْبِ»^۱ از پراکندگی بهره‌یزید؛ زیرا فرد جداشده از جمع، شکار شیطان است؛ همان‌گونه که گوسفند تنها طعمه گرگ می‌شود».

بر همین اساس پس از پیروزی انقلاب اسلامی، امام خمینی رحمه الله با الهام از همین آموزه‌های اسلامی، اجتماعات گسترده‌ای همچون راهپیمایی‌های ملی و مذهبی را تقویت کردند؛ حرکت‌هایی که مردم را حول ارزش‌هایی چون استقلال، عزت، آزادی و ایمان گرد هم آورد و وحدتی عمیق و پایدار را در جامعه

۱. همان.

اسلامی شکل داد.

نمونه‌های درس‌آموز

یکی از تجربه‌های مهم معاصر که نشان می‌دهد نبود انسجام ملی چگونه یک کشور را به بحران می‌کشاند، سودان است. این کشور از ابتدا با تنوع گسترده قومی، قبیله‌ای و مذهبی روبرو بود. در شمال، عرب‌زبانان مسلمان و در جنوب قومیت‌های گوناگون و عمدتاً مسیحی و بومی ساکن بودند. این تفاوت‌ها اگر در چارچوب «اتحاد ملی» مدیریت می‌شد، می‌توانست فرصت باشد؛ اما تبدیل این تفاوت‌ها به مرزهای خصومت، زمینه درگیری‌های طولانی را فراهم کرد. دخالت قدرت‌های خارجی (به‌ویژه آمریکا) با حمایت از گروه‌های جنوبی و فشارهای سیاسی و تحریمی علیه دولت مرکزی، شکاف‌ها را عمیق‌تر کرد و اختلافات طبیعی را به بحران تجزیه‌طلبانه بدل نمود. در ادامه این روند، سودان به جای تقویت همبستگی داخلی، گرفتار جنگ‌های فرسایشی شد و خارجی‌ها نیز هرکدام برای منافع خود رقابت کردند. حمایت‌های آشکار و پنهان آمریکا و برخی کشورهای غربی از گروه‌های

جنوب به‌ویژه پس از کشف نفت، سبب سرعت‌گرفتن روند جدایی شد؛ درنهایت سال ۲۰۱۱، «سودان جنوبی» از پیکره اصلی جدا شد. اما این جدایی نه‌تنها مشکلات را حل نکرد، بلکه کشور جدید را هم وارد جنگ‌های داخلی کرد^۱

سوریه نیز تجربه‌ای درس‌آموز در این باره است؛ کشوری با تنوع قومی و مذهبی که شروع بحران در سال ۱۳۹۰ همراه با دخالت کشورهای خارجی (از آمریکا و اروپا تا برخی دولت‌های منطقه) باعث شد شکاف‌ها تشدید و کشور به میدان جنگ نیابتی بدل شود؛ نتیجه آن، تضعیف ساختار ملی، آوارگی میلیون‌ها نفر و ازدست‌رفتن تمامیت ارضی سوریه شد. این تجربه‌ها نشان می‌دهد که هرگاه انسجام ملی از دست برود، استعمارگران به اختلاف‌ها جهت می‌دهند و امنیت و بقای کشور را به خطر می‌اندازند.

وحدت ملی از نگاه رهبر انقلاب

رهبر معظم انقلاب تأکید دارند که وحدت ملی به

۱. محمدرضا حاتمی و هادی زرگری، «نقش عوامل خارجی مؤثر در جدایی و استقلال سودان»، ص ۱۴-۱۴۱.

وحدت و انسجام ملی (اتحاد مقدس)، سد راهبردی در برابر استراتژی تفرقه‌افکنانه دشمن

معنای از بین رفتن اختلاف سلیقه‌ها یا هم‌رأیی سیاسی نیست. این امر نه تنها ممکن بلکه مفید هم نیست، بلکه مهم، کنار گذاشتن اختلاف‌ها در موضوعات حیاتی و منافع کشور است. در این موارد، همه اقوام، مذاهب و گروه‌ها باید در کنار یکدیگر قرار گیرند و حول اهداف مشترک متحد شوند. اتحاد، پشتوانه‌ای است برای حفظ هویت، استقلال و اقتدار ملی در برابر دشمنان.^۱

ایشان با اشاره به وجود تنوع در سلیق، عقاید و نگاه‌ها در جامعه، می‌فرمایند: «مردم می‌توانند با هم زندگی کنند، با هم کار کنند و با یکدیگر مهربانی داشته باشند؛ اما هم‌زمان باید وسوسه‌های دشمن برای ایجاد بدبینی میان مردم یا بین مردم و مسئولان خنثی شود تا این تفاوت‌ها تهدیدی برای همبستگی ملی نشوند».^۲

رهبر انقلاب در یکی از بیانات خود ضابطه وحدت

۱. سیدعلی خامنه‌ای، بیانات، ۱۴/۰۳/۱۳۸۱؛ در:

<https://khl.ink/f/3126>.

۲. سیدعلی خامنه‌ای، بیانات، ۰۲/۰۲/۱۴۰۲؛ در:

<https://khl.ink/f/52602>.

ملی را مشخص می‌کنند و می‌فرمایند: «اختلاف سلیقه را دشمنی نپندارید. تفاوت در نظرها، سلیقه‌ها و حتی باورهای سیاسی یا دینی تا زمانی که به اصول عملی نظام مربوط نباشد، نباید زمینه‌ساز جدایی، خصومت یا دشمنی میان افراد شود».^۱

پررنگ کردن ما و آنها ممنوع

وحدت زمانی اهمیت دارد که حول ارزش‌های الهی و انسانی شکل بگیرد. همهٔ افراد یک جامعه مانند یکدیگر نیستند و برای رسیدن به اهداف، انگیزه‌ها یکسان نیست. حتی در مسیر رسیدن به اهداف، سلايق گوناگون وجود دارد. یکی از ترفندهای استکبار جهانی برای ایجاد تفرقه، تبدیل تفاوت‌های طبیعی و سلايق گوناگون به مرز دشمنی است. در جامعه اسلامی ایران نیز وضعیت به همین ترتیب است: جامعه‌ای با انگیزه‌ها و سلايق گوناگون که حول محورهای ارزشی مانند استقلال، عزت، آزادی از تسلط اجانب و معنویت شکل گرفته است.

۱. سیدعلی خامنه‌ای، بیانات، ۱۳۹۰/۰۶/۰۲؛ در:

وحدت و انسجام ملی (اتحاد مقدس)، سد راهبردی در برابر استراتژی تفرقه‌افکنانه دشمن

یکی از راه‌های دشمن برای اختلاف‌افکنی در چنین جامعه‌ای، برجسته‌کردن تفاوت‌های طبیعی و سلیق گوناگون است. شهید سلیمانی در یکی از سخنرانی‌های خود درباره این برجسته‌سازی‌ها هشدار می‌دهد: «جامعه ما خانواده ماست، فقط رابطه انسان‌های متدین با یکدیگر معنا ندارد، بلکه رابطه انسان‌های دیندار با کسانی که دینشان ضعیف است نیز اهمیت دارد تا بتوان آنها را جذب کرد».^۱ این نگاه همان نگاه وحدت‌بخش است که بدون عدول از ارزش‌های الهی موجب انسجام ملی می‌شود.

رهبر انقلاب در دیدار خود برای بانوان کم‌حجاب، واژه «ضعیف‌الحجاب» را به کار بردند^۲ تا توجه دهند نباید کسانی که در برخی شاخص‌های دینی کاستی دارند، از جمع انقلاب خارج شوند، بلکه همین افراد در بسیاری از آرمان‌های انقلاب همچون عزت، استقلال کشور، ظلم‌ستیزی و حتی معنویت، با

1. <https://www.aparat.com/v/e27v2s1>.

۲. سیدعلی خامنه‌ای، بیانات، ۱۴/۱۰/۱۴۰۱؛ در: <https://khl.ink/f/51655>.

دیگران مشترک هستند و می‌توانند جزئی از انسجام ملی باشند.

کتاب‌نامه

۱. ابن‌ابی‌الحدید، عبد الحمید بن هبة الله، شرح نهج/البلاغه، محمد ابوالفضل ابراهیم، قم: مكتبة آیت الله المرعشی النجفی، ۱۴۰۴ ق.
۲. پاینده، ابوالقاسم، نهج/الفصاحة (مجموعه کلمات قصار حضرت رسول ﷺ)، تهران: دنیای دانش، ۱۳۶۳ ش.
۳. حاتمی، محمدرضا و هادی زرگری، «نقش عوامل خارجی مؤثر در جدایی و استقلال سودان»، فصلنامه پژوهش‌های سیاسی جهان اسلام، س ۲، ش ۳، ۱۳۹۱ ش.
۴. خالدی، رشید، جنگ صدساله علیه فلسطین: تاریخ استعماری و مقاومت مردمی، نیویورک: انتشارات متروپولتین، ۲۰۲۰ م.
۵. شریف‌الرضی، محمد بن حسین، نهج/البلاغه، تحقیق: صبحی صالح، قم: هجرت، ۱۴۱۴ ق.
۶. الصالحی الشامی، محمد بن یوسف، سبل الهدی و الرشاد فی سیره خیر العباد، بیروت: دارالکتب العلمیه، ۱۴۱۴ ق.

وحدت و انسجام ملی (اتحاد مقدس)، سد راهبردی در برابر استراتژی
تفرقه افکنانه دشمن

۷. طباطبایی، سید محمد حسین، *المیزان فی تفسیر القرآن*، قم: دفتر انتشارات اسلامی جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۴۱۷ ق.
۸. مکارم شیرازی، ناصر، *تفسیر نمونه*، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۷۴ ش.
۹. موسوی خمینی، سید روح الله، *صحیفه نور*، تهران: شرکت سهامی چاپخانه وزارت ارشاد اسلامی، ۱۳۶۱ ش.

شاخصه‌های امید از منظر مقام معظم

رهبری حجّه‌الله

سید محمد جواد فاضلیان *

مقدمه

مقام معظم رهبری حجّه‌الله در بیانیه گام دوم خطاب به جوانان عزیز در مورد چند سرفصل اساسی، توصیه‌هایی کرده است که عبارتند از: علم و پژوهش، معنویت و اخلاق، اقتصاد، عدالت و مبارزه با فساد، استقلال و آزادی، عزت ملی و روابط خارجی و مرزبندی با دشمن و نیز سبک زندگی. معظم‌له به امید و نگاه خوش‌بینانه به آینده تأکید بسیاری کرده است:

اکنون به شما فرزندان عزیزم در مورد چند سرفصل اساسی توصیه‌هایی می‌کنم. ... اما پیش از همه چیز نخستین توصیه من، امید

* کارشناس ارشد الهیات و معارف اسلامی.

و نگاه خوش‌بینانه به آینده است. بدون این کلید اساسی همه قفل‌ها، هیچ گامی نمی‌توان برداشت. آنچه می‌گویم یک امید صادق و متکی به واقعیت‌های عینی است. اینجانب همواره از امید کاذب و فریبنده دوری جسته‌ام، اما خود و همه را از نومیدی بی‌جا و ترس کاذب نیز بر حذر داشته‌ام و بر حذر می‌دارم. در طول این چهل سال - و اکنون مانند همیشه - سیاست تبلیغی و رسانه‌ای دشمن و فعال‌ترین برنامه‌های آن، مایوس‌سازی مردم و حتی مسئولان و مدیران ما از آینده است. خبرهای دروغ، تحلیل‌های مغرضانه، وارونه نشان دادن واقعیت‌ها، پنهان کردن جلوه‌های امیدبخش، بزرگ کردن عیوب کوچک و کوچک نشان دادن یا انکار محسنات بزرگ، برنامه همیشگی هزاران رسانه صوتی و تصویری و اینترنتی دشمنان ملت ایران است؛ و البته دنباله‌های آنان در داخل کشور نیز قابل مشاهده‌اند که با استفاده از آزادی‌ها در خدمت دشمن حرکت می‌کنند. شما جوانان باید پیش‌گام در

شکستن این محاصره تبلیغاتی باشید. در خود و دیگران نهال امید به آینده را پرورش دهید. ترس و نومی‌دی را از خود و دیگران برانید. این، نخستین و ریشه‌ای‌ترین جهاد شماس‌ت. نشانه‌های امیدبخش - که به برخی از آن‌ها اشاره شد - در برابر چشم شماس‌ت. رویش‌های انقلاب بسی فراتر از ریزش‌هاست و دست و دل‌های امین و خدمتگزار، به مراتب بیشتر از مفسدان و خائنان و کیسه‌دوختگان است. دنیا به جوان ایرانی و پایداری ایرانی و ابتکارهای ایرانی، در بسیاری از عرصه‌ها با چشم تکریم و احترام می‌نگرد. قدر خود را بدانید و با قوت خداداد، به سوی آینده خیز بردارید و حماسه بیافرینید.^۱

این نوشتار بر اساس آیات و روایات اسلامی، به تبیین فرازهایی از سخنان مقام معظم رهبری حجّه‌الله درباره امید و امیدواری می‌پردازد.

امید در قرآن

۱. بیانیه گام دوم انقلاب: امید کلید اساسی همه قفل‌ها، ۱۳۹۷/۱۱/۲۲.

قرآن کریم امیدواری را موهبت الهی به مؤمنان می‌داند و با مقایسه میان مؤمنان و کفار، می‌فرماید هم شما از طرف دشمن به رنج می‌افتید و هم دشمن از طرف شما به رنج می‌افتد و از این جهت مساوی هستید؛ اما برتری امیدبخش جبهه شما در مقابل دشمن این است که خدا به شما وعده پیروزی داده است، در حالی که همواره به جبهه مخالف شما وعده هلاکت و انقراض داده است:

وَلَا تَهِنُوا فِي ابْتِغَاءِ الْقَوْمِ إِنْ تَكُونُوا تَأْلَمُونَ فَإِنَّهُمْ يَأْلَمُونَ كَمَا تَأْلَمُونَ وَتَرْجُونَ مِنَ اللَّهِ مَا لَا يَرْجُونَ
وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا^۱ و نباید در کار دشمن سستی و کاهلی کنید که اگر شما به رنج و زحمت می‌افتید، آن‌ها نیز (از دست شما) رنج می‌کشند با این فرق که شما به لطف خدا امیدوارید و آن‌ها امیدی ندارند. و خدا دانا و حکیم است (و امیدواران را محروم نمی‌سازد).

وعده خدا به هلاکت و اضمحلال مستکبران در قرآن، فراوان است که در اینجا به همین یک آیه که هم دربردارنده شکست کفار و هم نویدبخش پیروزی مؤمنان است، اکتفا می‌کنیم: «قَاتِلُوهُمْ يُعَذِّبُهُمْ

۱. نساء: ۱۰۴.

اللَّهُ بِأَيْدِيكُمْ وَيُخْزِهِمْ وَيَنْصُرْكُمْ عَلَيْهِمْ وَيَشْفِ صُدُورَ قَوْمٍ مُّؤْمِنِينَ^۱ با آنان بجنگید تا خداوند آنان را به دست‌های شما عذاب کند و خوارشان سازد و شما را بر آنان پیروز کند و دل‌های مؤمنان را تشفی و مرهم نهد».

در عرصه جهاد با دشمن، ممکن است بعضی از مجاهدان در میانه راه، به فیض شهادت نایل شوند و شاهد پیروزی نهایی صالحان و شکست دشمنان نباشند؛ اما این نیز عین پیروزی است. آیا شهادت برای امثال شهید سلیمانی و دیگر شهدای انقلاب و دفاع مقدس و مدافعان حرم، کمتر از پیروزی ظاهری بر دشمن است؟ به تعبیر قرآن کریم: «قُلْ هَلْ تَرَبَّصُونَ بِنَا إِلَّا إِحْدَى الْحُسَيْنَيْنِ^۲؛ بگو آیا شما منافقان جز یکی از دو نیکویی (بهشت و یا فتح) چیزی می‌توانید بر ما انتظار برید».

امید و توحیدمحوری

هر انسان مؤمنی ممکن است خواسته و ناخواسته و در موقعیت‌های مختلف، گرفتار شرک خفی شود

۱. توبه: ۱۴.

۲. توبه: ۵۲.

و علل و اسباب زمینی را در کنار علت و سبب اصلی قرار دهد. به افرادی متوسل و امیدوار شود و یا از عواملی ترسان باشد که در مقابل اراده الهی هیچ جایگاهی ندارند. امیرمؤمنان علیه السلام در این باره فرموده است: «اجْعَلُوا كُلَّ رَجَائِكُمْ لِلَّهِ وَلَا تَرْجُوهُ أَحَدًا سِوَاهُ فَإِنَّهُ مَا رَجَا أَحَدٌ غَيْرَ اللَّهِ إِلَّا خَابٌ»^۱ تمامی امید خود را به خدا متمرکز کنید و به احدی جز او امیدوار نباشید. به درستی که هیچ کس به غیر خدا امیدوار نشد، مگر اینکه نا امید و ناکام شد».

توصیه موحد بودن در بیم و امید، درباره مدیران سیاسی و میدان‌داران دیپلماسی اهمیت بیشتری دارد تا به حکومت‌های به ظاهر مقتدر نگاه افراطی نداشته باشند، در شرایط نابرابر از آن‌ها حل مشکلات را طلب نکنند و بدانند که خدا فوق همه قدرت‌ها و سزاوار بیشترین امیدهاست. حضرت آیت‌الله خامنه‌ای رحمته الله علیه در بیان عبرت‌های مهم از قضایای اوکراین خاطر نشان کردند: «عبرت اول برای همه دولت‌ها، این است که پشتیبانی قدرت‌های غربی از کشورها و دولت‌های دست‌نشانده آن‌ها،

۱. عبدالواحد بن محمد تمیمی آمدی، تصنیف غررالحکم و دررالکلم، ج ۲، ص ۲۴۷.

یک سراب است و واقعیت ندارد». ایشان، اوکراین امروز و افغانستانِ دیروز را دو شاهد زنده برای دولت‌های متکی به آمریکا و اروپا خواندند و افزودند: «هم رئیس‌جمهور اوکراین و هم رئیس‌جمهور فراری افغانستان گفتند که ما به آمریکا و دولت‌های غربی اعتماد کردیم، اما آن‌ها ما را تنها گذاشتند».^۱

امید به خدا، موجب رویش امیدها و نتایج فزاینده می‌شود. چه بسیار امیدهای کوچکی که به امیدها و اتفاقات بزرگ و مبارک تبدیل شده‌اند و یا امیدهای بزرگی که نتایج دیگری هم در دل خود داشته‌اند؛ همچنان که یک کشاورز گندم می‌کارد، اما محصولات دیگری هم نصیب او می‌شود.

هر که کارِ قصدِ گندم باشدش

گاه، خود، اندر تبّع می‌آیدش^۲

در روایتی از امیرالمؤمنین علیه السلام آمده است:

۱. سخنرانی تلویزیونی رهبر انقلاب به مناسبت عید مبعث، ۱۴۰۰/۱۲/۱۰
<https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=49673>

۲. مولانا جلال‌الدین محمد بلخی، مثنوی معنوی، دفتر دوم، بیت ۲۲۲۳.

كُنْ لِمَا لَا تَرْجُو أَرْجَى مِنْكَ لِمَا تَرْجُو؛ فَإِنَّ مُوسَى
بْنَ عِمْرَانَ عليه السلام خَرَجَ يَقْتَبِسُ نَارًا لِأَهْلِهِ، فَكَلَّمَهُ اللَّهُ
عَزَّ وَجَلَّ وَرَجَعَ نَبِيًّا؛ وَخَرَجَتْ مَلِكَةُ سَبَا
فَأَسْلَمَتْ مَعَ سُلَيْمَانَ عليه السلام، وَخَرَجَتْ سَحْرَةُ فِرْعَوْنَ
يَطْلُبُونَ الْعِزَّ لِفِرْعَوْنَ، فَرَجَعُوا مُؤْمِنِينَ؛^۱ نسبت
به آنچه امید نداری، امیدوارتر از آنچه به آن
امید داری، باش؛ زیرا موسی بن عمران عليه السلام از
شهر خارج شد تا برای امتش از خدا طلب
آتش کند، خداوند با او سخن گفت و به
عنوان رسالت مراجعت کرد. ملکه سبا نیز
کافر از شهر خارج شد، ولی نزد سلیمان عليه السلام
مسلمان شد و جادوگران فرعون برایش طلب
عزت می‌کردند، ولی خودشان با ایمان
بازگشتند.

سید حسن نصرالله، دبیر کل حزب‌الله لبنان
می‌گوید:

یک بار همراه شورای حزب‌الله لبنان در محضر
مقام معظم رهبری رحمته الله بودیم. اوج سختی و
تنگنایی ما بود و خیلی به حزب‌الله سخت
می‌گذشت. کنفرانس شرم‌الشیخ هم صورت

۱. محمدباقر مجلسی، بحارالانوار، ج ۷۱، ص ۱۳۴.

گرفته و همه توطئه کرده بودند که حزب‌الله را نابود کنند. وقتی که ما با رهبر معظم جهان اسلام دیدار داشتیم، ایشان به ما امید داد و فرمود: «شما پیروز می‌شوید، این چیزها زیاد مهم نیست».^۱

امید و توکل

رهبر انقلاب علیه السلام یکی از مایه‌های امید را توکل می‌دانند: «یکی از مایه‌های امید عبارت است از توکل به خدای متعال، العاقبه للمتقین. وقتی شما اهل تقوا بودید، پاکدامن بودید، رعایت امر و نهی الهی را کردید، خدا با شماست. وقتی خدا با انسان است؛ یعنی پیروزی با انسان است».^۲

حافظ تکیه بر تقوا و دانش منهای توکل را نوعی کافری می‌داند:

تکیه بر تقوا و دانش در طریقت، کافری است

راهرو گر صد هنر دارد توکل بایش^۳

۱. هادی حسین‌خانی نائینی، *بال و پره‌ای امام (برشی از سیره عملی نمایندگان امام خمینی در استان‌ها)*، ص ۱۱۸.

۲. بیانات در دیدار نخبگان و استعدادهای برتر علمی، ۱۳۹۸/۰۷/۱۷
<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=43719>

۳. شمس‌الدین محمد حافظ شیرازی، *غزلیات حافظ*، غزل شماره ۲۷۶.

توکل، از مفاهیمی است که میوه مبارک و شوق‌انگیز تعالیم انبیاست و جای آن در تعالیم سکولار فیلسوفانه و علوم انسانی خالی است. این حدیث شریف که گفتگویی میان رسول خدا ﷺ و جبرئیل است، ابعاد مختلف توکل را بیان می‌کند:

وَمَا التَّوَكُّلُ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فَقَالَ الْعِلْمُ بِأَنَّ
الْمَخْلُوقَ لَا يَضُرُّ وَلَا يَنْفَعُ وَلَا يُعْطَى وَلَا يَمْنَعُ وَ
اسْتِعْمَالُ الْيَأْسِ مِنَ الْخَلْقِ فَإِذَا كَانَ الْعَبْدُ كَذَلِكَ
لَمْ يَعْمَلْ لِأَحَدٍ سِوَى اللَّهِ وَ لَمْ يَرْجُ وَ لَمْ يَخَفْ سِوَى
اللَّهِ وَ لَمْ يَطْمَعَ فِي أَحَدٍ سِوَى اللَّهِ فَهَذَا هُوَ
التَّوَكُّلُ^۱؛ پیامبر اکرم ﷺ از جبرئیل سؤال کرد
توکل بر خدا یعنی چه و چگونه است؟
جبرئیل گفت: توکل یعنی یقین داشتن به
اینکه مخلوق نه قدرت زیان رساندن و نه
قدرت سود رساندن دارد، نه چیزی می‌دهد و
نه از چیزی جلوگیری می‌کند و به طور کلی از
مخلوق مأیوس شده و هیچ امیدی به آن‌ها
نداشته باشی و هنگامی که انسان چنین
حالتی پیدا کرد، تمام کارهایش برای خدا

۱. محمدباقر مجلسی، بحارالانوار، ج ۶۶، ص ۲۷۳.

خواهد بود و هیچ عملی را برای غیر او نمی‌کند و به غیر او امیدوار نمی‌شود و از غیر او نمی‌ترسد و چشم طمع از غیر او ندارد. این است توکل.

البته توکل با سستی، کاهلی، خفتگی و فارغ بودن سازگار نیست؛ بلکه بخش جدایی‌ناپذیر کار و تلاش است.

گفت پیغمبر به آواز بلند

با توکل زانوی اشتر ببند

رمز الکاسب حبیبُ الله شنو

از توکل در سبب، کاهل مشو^۱

اندر این ره می‌تراش و می‌خراش

تا دم آخر دمی فارغ مباش^۲

امید به زوال و نابودی دشمنان

مقام معظم رهبری علیه السلام یکی از عوامل امیدواری انسان را ضعف دشمن و فرسودگی جبهه مقابل و زوال تمدن غرب می‌دانند. ایشان می‌فرماید:

۱. مولانا جلال‌الدین محمد بلخی، مثنوی معنوی، دفتر اول، بیت ۹۱۳-۹۱۴.

۲. همان، بیت ۱۸۲۲.

این‌ها نابودشدنی هستند. ... این ظواهر نباید کسی را گول بزند؛ این‌ها رفتنی هستند، این‌ها ساقط‌شدنی و نابودشدنی هستند. «**إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا**».^۱ این‌ها باطلند و قطعاً دچار زوال و سقوط و بدبختی و فروافتادگی خواهند شد؛ در این هیچ تردیدی نیست. البته ممکن است چهار صباح زودتر یا دیرتر انجام بگیرد، بستگی دارد به اینکه مؤمنین، جامعه مؤمن، چه جوری عمل بکند. اگر درست عمل بکند، این اتفاق زودتر می‌افتد. اگر درست عمل نکند، این اتفاق چهار صباح دیرتر می‌افتد؛ اما حتماً این اتفاق می‌افتد. هم این‌ها، هم آن کسانی که این‌ها چشم امیدشان به آن‌هاست، همه ساقط‌شدنی هستند.^۲

عمر و مهلت طولانی برای فرعونیان نتیجه‌ای، جز غرق شدن در باتلاق گناهان ندارد؛ هم‌چنانکه به ابلیس تا روز رستاخیز مهلت داده شد.

۱. اسرا: ۸۱.

۲. بیانات در محفل انس با قرآن کریم، ۱۳۹۶/۰۳/۰۶.

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=36663>

عُمَرِ خوش در قُرب، جان پروردن است

عمرِ زاغ از بهرِ سرگین خوردن است^۱

پیروزی پیامبران علیهم السلام بر حکومت‌های ستمگر در گذشته‌های تاریخ و نیز نابودی و فروپاشی بعضی از قدرت‌های مردم‌ستیز معاصر مانند حکومت سوسیالیستی شوروی، رژیم بعثی عراق، حکومت خودکامه شاهنشاهی ایران و سرنگونی ذیلانیه بعضی رؤسای خودکامه و خودفروخته عربی مانند انور سادات، حسنی مبارک و معمر قذافی را در همین زمان دیده‌ایم. بنابراین مؤمنان هرگز مرعوب ابهت این قدرت‌های پوشالی نمی‌شوند؛ بلکه منتظر شکست نهایی آن‌ها هستند. خدای متعال حتی به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم این هشدار و دلگرمی را می‌دهد: «**مَا يُجَادِلُ فِي آيَاتِ اللَّهِ إِلَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَا يَغْزُرُكَ تَقَلُّبُهُمْ فِي الْبِلَادِ**»^۲ جز کسانی که کفر ورزیدند، کسی در آیات خداوند جدال و ستیزه نمی‌کند؛ پس تحرك آنان در شهرها تو را نفریبد».

مانورهای نظامی، کنفرانس‌های سیاسی،

۱. مولانا جلال‌الدین محمد بلخی، مثنوی معنوی، دفتر پنجم، بیت ۷۷۷.

۲. غافر: ۴.

سفرهای دوره‌ای و قراردادهای بین‌المللی که از سوی سران استکبار برگزار می‌شود، از مصادیق «تقلیهم فی البلاد» است.^۱ شکست‌های آمریکا مانند شکست در صحرای طبس، ناکامی در تحریم گسترده و همه‌جانبه ایران، ناکامی در حمایت از داعش و نداشتن واکنش مناسب در مقابل یورش ایران به پایگاه عین‌الاسد، شکست‌های پی‌درپی اسرائیل از محور مقاومت و خروج متجاوزان آمریکایی از افغانستان، مصداق‌هایی از ضعف دشمنان است که در تاریخ معاصر اتفاق افتاده - است و نسل حاضر، شاهد مستقیم این ذلت قدرت‌های پوشالی و ببرهای کاغذی بوده‌اند. از آنجا که ضعف دشمنان یکی از سنت‌های الهی است، ما همواره منتظر شکست‌های دیگر این دشمن ضعیف هستیم.

شخصیتی مانند شهید قاسم سلیمانی در شکستن ابهت پوشالی این ببر کاغذی نقش اساسی داشت؛ چرا که ضعف دشمن را باور داشت.

امید به تحقق وعده‌های الهی

۱. محسن قرائتی، تفسیر نور، ج ۸، ص ۲۱۴.

تاریخ گواهی می‌دهد که بسیاری از وعده‌های الهی به مؤمنان و ستمدیدگان محقق شده‌است. ما نیز باید به وعده‌های الهی امیدوار باشیم و به راستی چه کسی از خداوند در عمل به وعده خود صادق‌تر است؟ همراهی خدا با «مؤمنان حاضر در صحنه» در این آیه با صراحت بر زبان حضرت موسی^ع جاری شده است؛ آنگاه که حضرت موسی^ع و همراهانش تحت تعقیب فرعون و در آستانه غرق در رود نیل بودند، وحشت‌زده شدند و به موسی^ع گفتند: الآن یا غرق می‌شویم و یا دستگیر. حضرت موسی^ع به آن‌ها فرمود: «قَالَ كَلَّا إِنَّ مَعِيَ رَبِّي سَيَهْدِينِ»^۱ گفت: چنین نیست، قطعاً پروردگارم با من است و مرا هدایت خواهد کرد». در این لحظه آب شکافته شد و آن‌ها به سلامت از رود نیل عبور کردند.

آیات بسیاری از قرآن کریم به همراهی خدا با مؤمنان و دفاع از آنان شهادت داده‌اند. شرط حمایت و دفاع خدا از مؤمنان، این است که جبهه و مقاومتی را علیه استکبار تشکیل داده باشند؛ وگرنه این نصرت‌های الهی برای عافیت‌طلبان خانه‌نشین

۱. شعرا: ۶۱

جاری نمی‌شود. مقام معظم رهبری رحمته الله می‌فرماید:

این وعده الهی است. فرموده است: «**إِنَّ اللَّهَ يُدَافِعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا**»^۱ هر کسی که مؤمن به خداست، خدا از او دفاع می‌کند». خب خیلی از مؤمنین در دنیا هستند، خدا از آنها دفاع نکرده - مؤمنینی که زیر لگد مستکبرین دارند له می‌شوند - چرا؟ این به خاطر این است که به سنت‌های دیگر الهی عمل نشده است. به خاطر این است که حرکت نشده، قیام نشده، اقدام نشده. بنابراین مجاهدت لازم است، تلاش لازم است. یک ملتی اگر مؤمن به خدا بود، اما تلاش نکرد، مجاهدت نکرد، البته لگد مال می‌شود. آن «**يُدَافِعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا**» دیگر اینجا را نمی‌گیرد.^۲

امید، عامل انجام کارهای بزرگ

مقام معظم رهبری رحمته الله می‌فرماید: «اگر امید نباشد،

۱. حج: ۳۸

۲. بیانات در دیدار سفرا و رؤسای نمایندگی‌های سیاسی ایران در خارج از کشور، ۱۳۹۰/۱۰/۰۷.

هیچ یک از کارهای بزرگ انجام نمی‌گیرد».^۱ در هر نقطه‌ای از زمین و حتی بخش‌هایی از فضا که انسان امروز بدان دسترسی یافته، احداث و ایجاد شهرها، بناها، کارخانجات، سدها، صنایع عظیم و پیچیده، باغستان‌ها و کشتزارها و... نتیجه امید انسان به نتایج، ثمرات و دستاوردهای این اقدامات بوده است. بدون این امید، کره خاکی جز سنگ، خاک، درخت‌ها، علف‌ها، آب‌های بلااستفاده و بی‌مصرف، زمین‌ها و بیابان‌های بایر و موات چیزی وجود نداشت.

گر نبودی میل و امید شجر

کی نشاندی باغبان بیخ شجر؟^۲

همت بلند مؤمنانه اقتضا می‌کند که انسان به سفر و جایگاه ابدی خود بیاندیشد، اما بسیاری از امیدبخشی‌های قرآن و روایات و نیز دعا‌هایی در صحیفه سجادیه، ناظر بر نیازهای دنیوی مؤمنان است. رهبر انقلاب علیه السلام می‌فرماید:

۱. گزیده‌ای از بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۹۸/۰۷/۰۴.

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=43591>

۲. مولانا جلال‌الدین محمد بلخی، مثنوی معنوی، دفتر چهارم، بیت ۵۲۳.

در آن دوگانه امیدواری و نومیدی، دچار نومیدی هم نباید بشویم: «وَلَا تَيَاسُوا مِنْ رُوحِ اللَّهِ إِنَّهُ لَا يَيَاسُ مِنْ رُوحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ»^۱ - که در سوره یوسف است- این مربوط به مسائل دنیایی است. «لَا تَيَاسُوا مِنْ رُوحِ اللَّهِ» مربوط به مسائل معنوی نیست مربوط به پیدا کردن یوسف علیه السلام است: «يَا بَنِي إِدْهَبُوا فَتَحَسَّسُوا مِنْ يُوسُفَ وَأَخِيهِ وَلَا تَيَاسُوا مِنْ رُوحِ اللَّهِ». «لَا تَيَاسُوا مِنْ رُوحِ اللَّهِ» در پیدا کردن یوسف علیه السلام که یک امر دنیایی است. پس بنابراین، این «لَا تَيَاسُوا مِنْ رُوحِ اللَّهِ» یک امر کلی است در امور دنیایی. البته در امور اخروی هم همین جور است، اما آیه در مورد امور دنیایی است. «لَا تَيَاسُوا»، چرا انسان مأیوس باشد؟ خیر، ما امیدواریم که بتوانیم بینی این قدرت‌های مستکبر را به خاک بمالیم و رغم آنفشان کنیم؛ می‌توانیم این کار را [کنیم]، امیدواریم.^۲

نامیدی، سم مُهلک

۱. یوسف: ۸۷.

۲. بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۹۷/۱۲/۲۳.

نامیدی، از وسوسه‌های شیطانی ناشی می‌شود؛ وسوسه‌هایی که در دل رسوخ می‌کند و انسان را از تلاش باز می‌دارد. به گواهی آیات قرآن، ابعاد وسوسه شیطان بسیار متنوع است؛ اما یکی از مهم‌ترین آن‌ها، وعده فقر و مأیوس کردن آدمی از بی‌نیازی است: «الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُم بِالْفَحْشَاءِ وَاللَّهُ يَعِدُكُم مَّغْفِرَةً مِنْهُ وَفَضْلًا وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ»^۱ شیطان شما را وعده فقر و بی‌چیزی دهد و به کارهای زشت و بخل و ادا کند و خدا به شما وعده آمرزش و احسان دهد و خدا را رحمت بی‌منتهاست و (به همه امور جهان) داناست».

انبیا گفتند نومی‌دی بد است

فضل و رحمت‌های باری، بی‌حد است^۲

نامیدی انسان را منزوی، خانه‌نشین و بی‌خاصیت می‌کند و از نگاه اسلام، جزء گناهان کبیره به شمار می‌آید. امام خمینی علیه السلام در تحریر الوسیله، یأس را در صدر گناهان کبیره دانسته

۱. بقره، ۲۶۸.

۲. مولانا جلال‌الدین محمد بلخی، مثنوی معنوی، دفتر سوم، بیت ۲۹۲۲.

و این صفت رذیله را اولین ساقطکننده عدالت معرفی کرده است.^۱ امام صادق (علیه السلام) فرموده است: «مِنْ أَكْبَرِ الْكَبَائِرِ عِنْدَ اللَّهِ الْيَأْسُ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ وَالْقُنُوطُ مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ»^۲ از بزرگ‌ترین گناهان کبیر نزد خدا، یأس از روح‌الله و ناامیدی از رحمت و نیکی خداست».

رهبر معظم انقلاب (علیه السلام) با تأکید بر مسئله امیدواری می‌فرماید: «امروز جریانی در داخل و خارج وجود دارد برای دمیدن روح یأس به جای دمیدن روح امید».^۳ ایشان در دیدار با نخبگان علمی فرمود: «ناامید نباید شد، هیچ چیزی برای شمای جوان موجب ناامیدی نباید بشود... ناامیدی، سم است».^۴

کتاب‌نامه

کتاب

قرآن کریم

-
۱. سید روح‌الله موسوی خمینی، تحریر الوسیله، ج ۱، ص ۲۷۴.
 ۲. محمد بن یعقوب کلینی، الکافی، ج ۴، ص ۴۷۲.
 ۳. بیانات در دیدار جمعی از استادان، نخبگان و پژوهشگران دانشگاه‌ها، ۱۳۹۸/۰۳/۰۸.
 - <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=۴۲۷۰۰>
 ۴. بیانات در دیدار مدال‌آوران المپیادهای علمی و اعضای تیم ملی والیبال جوانان، ۱۳۹۸/۰۵/۱۵.
 - <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=۴۳۱۸۸>

۱. تمیمی آمدی، عبدالواحد بن محمد، تصنیف
غررالحکم و دررالکلم، تحقیق مصطفی درایتی،
چاپ اول، قم: دفتر تبلیغات، ۱۳۶۶ش.
۲. حسین خانی نائینی، هادی، بال و پره‌های امام
(برشی از سیره عملی نمایندگان امام خمینی علیه السلام در
استان‌ها)، چاپ اول، قم: بوستان کتاب، ۱۴۰۰ش.
۳. قرائتی، محسن، تفسیر نور، تهران: مرکز فرهنگی
درس‌هایی از قرآن، ۱۳۸۳ش.
۴. کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، چاپ اول، قم:
دارالحديث، ۱۴۲۹ق.
۵. مجلسی، محمدباقر، بحارالانوار، تحقیق جمعی از
محققان، چاپ دوم، بیروت: دار احیاء التراث
العربی، ۱۴۰۳ق.
۶. موسوی خمینی، سید روح‌الله، تحریر الوسيله،
چاپ اول، قم: مؤسسه مطبوعات دارالعلم،
[بی‌تا].

سایت‌ها

پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله
العظمی سید علی خامنه‌ای.

بخش دوم: فرهنگ مقاومت

اهداف مقاومت در نگرش امامین انقلاب

حجت الاسلام والمسلمین علیرضا انصاری*

اشاره

شکل‌گیری دو جریان حق و باطل یا عدالت و ظلم، همواره در حال تداوم و مبارزه‌ای بی‌پایان بوده است. در این نبرد، گاهی جریان باطل از برتری ظاهری برخوردار می‌شود و این موضوع پرسش‌های جدی را در ذهن جبهه حق ایجاد می‌کند؛ پرسش‌هایی همچون آیا در برابر قدرت‌های سلطه‌گر می‌توان ایستادگی کرد یا باید تسلیم شد؟ آیا شکست دادن دشمنان قوی ممکن است؟ آیا این اندازه هزینه برای مقاومت ارزش دارد؟ و سرانجام، نتیجه این مبارزه چه خواهد بود؟

قرآن در آیاتی مختلف به این پرسش‌ها پاسخ

* نویسنده و پژوهشگر.

می‌دهد و شکست‌های تاریخی دشمنان و پیروزی‌های نهضت‌های اصلاحی را روایت می‌کند. خداوند در آیات بسیاری به عبرت‌گرفتن از تجربه‌های ملت‌های پیشین توصیه کرده است: «أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ دَمَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلِلْكَافِرِينَ أَمْثَالُهَا»^۱.

یافته‌های تاریخی نشان می‌دهد فرجام قیام‌ها و نهضت‌های اصلاحی، پیروزی است؛ برای مثال پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله با وجود تمامی مشکلات از جمله جنگ‌ها و تحریم‌های اقتصادی، موفق به تشکیل حکومت آرمانی گردید. همچنین انقلاب اسلامی ایران به رهبری امام خمینی رحمه الله موفقیت‌آمیز بود. گرچه نهضت‌ها با هزینه‌ها و خسارت‌های جانی و مالی همراه بوده‌اند، برای تحقق اهداف بلندمدت مقاومت، این هزینه‌ها ارزشمند و ضروری به شمار می‌آید. این نوشتار، اهداف مقاومت از دیدگاه امامین انقلاب را تبیین می‌کند.

۱. «آیا در زمین سیر نکردند تا ببینند عاقبت کسانی که قبل از آنان بودند چگونه بود؟! خداوند آنها را هلاک کرد و برای کافران امثال این مجازات‌ها خواهد بود» (محمد: ۱۰؛ رک به: فضل بن حسن طبرسی، مجمع البیان فی تفسیر القرآن، ج ۹، ص ۱۴۹).

اهداف مقاومت

اهداف مقاومت به انواع مختلفی تقسیم می‌شوند؛ از جمله اهداف خرد و کلان، مادی و معنوی و کوتاه‌مدت و بلندمدت. اهداف مقاومت از دیدگاه امامین انقلاب به شرح ذیل است:

۱. صیانت و اجرایی‌کردن دین

هدف‌های مقاومت در راستای حفظ و اجرای ارزش‌های دینی و اسلامی شکل می‌گیرد؛ از این رو همهٔ انبیا برای حفظ دین و عملیاتی‌کردن برنامه‌های آن به میان آمده‌اند. جنگ‌های صدر اسلام نیز به منظور اجرایی شدن دین شکل گرفتند؛ به گونه‌ای که مشرکان و کافران به پیامبر صلی الله علیه و آله می‌گفتند: «اگر از دین دست بردارید، ما با شما کار نداریم»؛ اما رسول اعظم صلی الله علیه و آله پاسخ داد: «اگر خورشید را در دست راست من و ماه را در دست چپ من بگذارند، آن را نخواهم پذیرفت».^۱ امامان علیهم السلام نیز به دلیل اجرای دستورها و صیانت از دین بود که قیام، صلح یا سکوت می‌نمودند. علی علیه السلام می‌فرماید: «فَإِذَا نَزَلَتْ نَازِلَةٌ

۱. محمدباقر مجلسی، بحارالانوار، ج ۹، ص ۱۴۹.

فَاجْعَلُوا أَنْفُسَكُمْ دُونَ دِينِكُمْ^۱: هنگامی که حادثه‌ای پیش آمد [که دین یا جان شما را تهدید می‌کند] جان خویش را فدا کنید، نه دینتان را». امام حسین علیه السلام فلسفه قیام خویش را پاسداری از دین خدا بیان فرمود: «وَعَلَى الْإِسْلَامِ السَّلَامُ إِذْ قَدْ بُلِيتِ الْأُمَّةُ بِرَاعٍ مِثْلِ يَزِيدٍ»^۲؛ همچنین فرمود: «مَنْ رَأَى سُلْطَانًا جَائِرًا مُسْتَحِلًّا لِحُرْمِ اللَّهِ...»^۳.

صیانت و اجرایی‌شدن دین از موضوعات مهم در اندیشه امامین انقلاب است. این دو شخصیت همواره بر جایگاه دین در زندگی فردی و اجتماعی مردم تأکید داشته‌اند؛ چنان‌که امام علیه السلام در پی دین‌زدایی شاه می‌فرماید: «ای سران اسلام، به داد اسلام برسید؛ ای علمای نجف، به داد اسلام برسید؛ ای علمای قم، به داد اسلام برسید؛ رفت اسلام»^۴. امام تأکید می‌کردند که ما باید مانند صدر اسلام از اسلام دفاع کنیم: «... همان‌طور که در صدر اسلام در رکاب رسول‌الله و امیرالمؤمنین - سلام الله علیه -

۱. محمد بن یعقوب کلینی، الکافی، ج ۲، ص ۲۱۶.

۲. جعفر بن محمد ابن‌نما حلی، مثير الأحزان، ص ۲۵.

۳. لوط بن یحیی ابومخنف کوفی، وقعة الطف، ص ۱۷۲.

۴. سیدروح‌الله خمینی، صحیفه امام، ج ۱، ص ۴۲۰.

عدهٔ کثیری از فرزندان اسلام از دست رفتند، لکن اسلام را حفظ کردند. امروز هم که ما در یک موقعیتی واقع هستیم که اسلام روبروی کفر ایستاده است و احتیاج به فداکاری دارد».^۱ «اسلام و احکام اسلام آن قدر اهمیت دارد که پیغمبرها برای احکام خدا و برای خدا خودشان را فدا کردند ... ما موظفیم همه مان برای حفظش و نباید بترسیم از اینکه چند نفر کشته شدند، چند نفر را با بمب کشتند، چند نفر را انفجار حاصل شد».^۲

۲. تشکیل نظام اسلامی

حکومت^۳ در جوامع، نهادی منظم و قانونمند است که اهمیت بسیاری دارد؛ زیرا یکی از اصلی‌ترین وظایف آن، حفظ نظم عمومی و تأمین امنیت است؛ همچنین مسئولیت اجرای قوانین حاکم بر جامعه بر عهده حکومت‌هاست. از سوی دیگر، حکومت وظیفه تحقق بخشیدن عدالت و امنیت در جامعه را دارد. این امور تنها با وجود یک نظام مناسب امکان‌پذیر است. امامین انقلاب بر این

1. <http://www.imam-khomeini.ir/fa/c78>.

2. http://www.imam-khomeini.ir/fa/c78_114582.

3. Gobierno.

باورند که به منظور اجرایی و عملیاتی کردن قوانین اسلامی، ایجاد حکومت اسلامی ضروری است؛ زیرا قوانین الهی فرازمانی و فرامکانی هستند و تعطیل آنها جایز نیست. امام خمینی رحمه الله می‌فرماید: «احکام الهیه، چه احکام مالی و چه احکام سیاسی یا حقوقی تا قیامت باقی است و بقای این احکام، لزوم و ضرورت حکومت را ایجاب می‌کند و اجرای احکام الهی جز به وسیله حکومت امکان ندارد ... علاوه بر اینکه حفظ مرزهای کشور اسلامی از هجوم دشمنان و حفظ سرزمینشان از تسلط سرکشان، عقلاً و شرعاً واجب است ...»^۱ ایشان در بیانی دیگر می‌فرماید: «برای اثبات ضرورت تشکیل حکومت اسلامی می‌توان به ادله قرآنی، روایی و عقلی تمسک کرد».^۲

مقام معظم رهبری نیز می‌فرمایند: «از آنجاکه دین حنیف اسلام، آخرین دین آسمانی است و تا روز قیامت دوام دارد و این دین همواره متکی بر حکومت و اداره امور جامعه است، لذا تمام طبقات جامعه اسلامی ناگزیر از داشتن ولی امر، حاکم و

1. http://www.imam-khomeini.ir/fa/c78_123451.

2. http://www.imam-khomeini.ir/fa/c801_15902.

رهبر هستند. رهبری وظیفه دارد که امت اسلامی را از شر دشمنان اسلام و مسلمین حفظ کند، از نظام جامعه اسلامی پاسداری نماید، عدالت را در آن برقرار سازد و از ظلم و تعدی قوی بر ضعیف جلوگیری کند. همچنین رهبر باید وسایل پیشرفت و شکوفایی فرهنگی، سیاسی و اجتماعی را تأمین کند».^۱

گفتنی است امامین انقلاب معتقدند در ساختار حکومت اسلامی، رهبری نظام از آن ولیّ فقیه است، زیرا ولیّ فقیه به قوانین اسلامی آشناست. بنابراین به لحاظ عقل و شرع تنها کسی می‌تواند رهبری حکومت را بر عهده بگیرد که با مبانی اسلام آشنا باشد. امام خمینی رحمه الله می‌فرمایند: «ولایت فقیه از موضوعاتی است که تصور آن موجب تصدیق می‌شود و چندان به برهان احتیاج ندارد».^۲ امام خامنه‌ای رحمه الله نیز می‌فرماید: «ولایت فقیه در رهبری جامعه اسلامی و اداره امور اجتماعی ملت اسلامی در هر عصر و زمان، از ارکان مذهب حقه اثنی‌عشری

1. <https://farsi.khamenei.ir> =27304.

2. <http://www.imam-khomeini.ir> _159027.

است که ریشه در اصل امامت دارد.^۱ ایشان در بیانی دیگر می‌فرمایند: «رهبری و ولایت فقیه از نقطه‌های اساسی‌ای است که حرکت و جهت‌گیری اسلامی نظام را تأمین می‌کند».^۲

۳. حفظ نظام اسلامی

به دلیل چیستی حکومت اسلامی که بر اساس حفظ اسلام، ستم‌ستیزی و برقراری عدالت استوار است، این نظام با موانع و دشواری‌های متعددی روبروست. دشمنان داخلی و خارجی حکومت اسلامی آن را برنمی‌تابند و به همین دلیل با آن مقابله می‌کنند. در عصر پیامبر اسلام ﷺ نیز کافران، مشرکان و منافقان به مبارزه با حکومت نوپای مدینه پرداختند و مسلمانان از اسلام دفاع کردند.

از دیدگاه امامین انقلاب، حفظ نظام از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است؛ چنان‌که همواره به حفظ نظام تأکید می‌کنند: «مسئله حفظ نظام جمهوری اسلامی در این عصر و با وضعی که در دنیا مشاهده می‌شود ... از اهم واجبات عقلی و شرعی است که هیچ‌چیز به آن مزاحمت نمی‌کند و از اموری است

1. <https://farsi.khamenei.ir> =27304.

2. <https://farsi.khamenei.ir> =1446 .

که احتمال خلل در آن عقل‌ها منجر است».^۱

البته از دیدگاه امام خمینی رحمته الله علیه حکومت موضوعیت ندارد؛ زیرا حکومت ابزاری برای اجرا و پاسداری از اسلام است. از آنجاکه اسلام به واسطه حکومت حفظ می‌شود، حفظ آن از واجبات است؛ بنابراین امام باور دارد که پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله اهل بیت علیهم السلام برای اسلام زحمات طاقت‌فرسا را متحمل و جان‌شان برای اسلام فدا نمودند: «پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله آن همه مشقات را کشید و اهل بیت معظم او آن همه زحمات را متحمل شدند و جانبازی‌ها را کردند؛ همه برای حفظ اسلام بوده است و حفظ آن بر همه کس واجب عینی است؛ یعنی همه مکلف به حفظ آن هستیم».^۲ «حفظ اسلام در رأس تمام واجبات است که انبیای عظام از آدم تا خاتم النبیین صلی الله علیه و آله در راه آن کوشش و فداکاری جان‌فرسا نموده‌اند ...».^۳

۴. دفاع از مظلومان

یکی از اهداف مهم مقاومت، دفاع از مظلومان است؛ مظلومانی که در بستر تاریخ زیر چکمه‌های

۱. سیدروح‌الله خمینی، صحیفه امام، ج ۱۹، ص ۱۵۳.

۲. http://www.imam-khomeini.ir_15681.

۳. http://www.imam-khomeini.ir_156815.

ظالمان و زورگویان له شدند. مگر نه این است که پیامبران الهی در برابر فرعون و نمرودهای عصر خود ایستادگی و از مظلومان دفاع نمودند؛ چنانچه قرآن نزاع پیامبران با ظالمان و استقاومت بسیاری از مؤمنان با آنان را چنین روایت می‌نماید: «وَكَأَيِّنْ مِنْ نَبِيٍّ قَاتَلَ مَعَهُ رِيشُونَ كَثِيرٌ فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا ضَعُفُوا وَمَا اسْتَكَانُوا».^۱

قرآن و سیره پیامبر اسلام ﷺ و اهل بیت علیهم السلام نشان‌دهنده اهمیت این موضوع است؛ برای مثال قرآن ضمن بیان وجوب دفاع از مظلومان، کسانی را که از مظلومان دفاع نمی‌کنند، سرزنش می‌نماید: «مَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْ هَذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ أَهْلُهَا وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ نَصِيرًا»^۲ چرا در راه خدا و [در راه] مردان و

۱. «چه بسیار پیامبرانی که مردان الهی فراوانی به همراه آنها جنگ کردند، آنها هیچ‌گاه در برابر آنچه در راه خدا به آنها می‌رسید، سست نشدند و ناتوان نگردیدند و تن به تسلیم ندادند» (آل عمران: ۱۴۶)؛ ر.ک به: محمد بن حبیب‌الله سبزواری نجفی، /ارشاد الاذهان الی تفسیر القرآن، ص ۷۳؛ عبد علی بن جمعه حویزی، تفسیر نور الثقلین، ج ۱، ص ۴۰۱).

۲. نسا: ۷۵.

زنان و کودکانی که [به دست ستمگران] تضعیف شده‌اند، پیکار نمی‌کنید؟! همان افراد [ستم‌دیده‌ای] که می‌گویند: پروردگارا، ما را از این شهر [مکه] که اهلش ستم‌گرند، بیرون ببر و از طرف خود برای ما سرپرستی قرار ده. و از جانب خود، یار و یابوری برای ما تعیین فرما».

مستضعف مردان، زنان و کودکانی هستند که گرفتار دژخیم و سرزمین کفر شده‌اند و برای نجات خود از پروردگار استمداد می‌نمایند و رهبری الهی و دستیابی به پیروزی را از جانب پروردگار خود طلب می‌کنند. طبری^۱ و فخر رازی بر اساس آیه یادشده جهاد (رهایی‌بخش) را واجب می‌دانند و در شرایطی که زنان، مردان و کودکان زیر ستم به نهایت ناتوانی رسیده‌اند، هیچ عذری در ترک آن جهاد پذیرفته نیست.^۲

از دیدگاه امامین، حمایت از مظلومان و مقابله با ظلم و استبداد از جمله اهداف مقدس و میراثی گرانبهاست که باید از آن محافظت شود. امام

۱. محمد بن احمد قرطبی، الجامع لأحكام القرآن، ج ۵، ص ۲۷۹.

۲. محمد بن عمر فخر رازی، التفسیر الکبیر، ج ۱۰، ص ۱۴۱.

خمینی رحمته الله همواره از مستضعفان و مظلومان حمایت می‌کردند تا آنجاکه فرمود: «تعلیمات اسلام برای همین معناست که مستکبری در زمین نباشد و نتوانند مستکبرین مستضعفین را استعمار و استثمار کنند. ما به تبع تعالیم عالیه قرآن و آنچه از اسلام و سیره رسول اکرم و ائمه مسلمین به دست آوردیم ... آن است که مستضعفین با هم مجتمع شوند و بر مستکبرین ثوره^۱ کنند و نگذارند حقوق آنها را ببرند».^۲ در جای دیگر هدف غایی اسلام را این‌گونه بیان می‌دارند: «... اسلام می‌خواهد مستضعفین را یاری دهد تا سرنوشت خود را به دست گیرند».^۳ «... ما وظیفه داریم مردم مظلوم و محروم را نجات دهیم. ما وظیفه داریم پشتیبان مظلومین و دشمن ظالمین باشیم: **وَكُونَا لِلظَّالِمِ خَصْمًا وَلِلْمَظْلُومِ عَوْنًا**»^۴ دشمن ستمگر و یاور و پشتیبان ستم‌دیده باشید».^۵

۱. انقلاب یا شورش مردمی.

۲. سیدروح‌الله خمینی، صحیفه امام، ج ۷، ص ۱۱۷.

۳. همان، ج ۶، ص ۳۸۱.

۴. محمد بن حسین شریف الرضی، نهج‌البلاغه، ص ۴۲۱.

۵. سیدروح‌الله خمینی، کتاب ولایت فقیه؛ حکومت اسلامی: تقریر بیانات امام خمینی رحمته الله، ص

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای نیز بر اهمیت دفاع از مظلومان تأکید می‌کند؛ چنان‌که ذیل این آیه می‌فرماید: «... بحث اینکه آیا جهاد، دفاعی است یا ابتدایی است یا مانند اینها، بحث‌های فرعی است؛ بحث اصلی این است: **مَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَ الْمُسْتَضَعْفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَ النِّسَاءِ وَ الْوِلْدَانِ**؛ چرا جهاد نمی‌کنید، مقاتله نمی‌کنید، نبرد نمی‌کنید در راه خدا - و بلافاصله [می‌گوید] - و در راه مستضعفین، برای نجات مستضعفین؟ این احساس مسئولیت است؛ یعنی شما برو جان خودت را به خطر بینداز و جانت را کف دستت بگیر در میدان‌های خطر، برای اینکه مستضعفان را نجات بدهی ...»^۱. ایشان در جای دیگر فرمود: «... نظام سیاسی اسلام با ظالم مخالف است... به ما گفته‌اند **"كُونَا لِلظَّالِمِ خَصْمًا"**»^۲.

۵. آزادسازی سرزمین‌های اشغالی

داده‌های تاریخ نشان می‌دهد متجاوزان سرزمین دیگران را اشغال و کشورها را بین خود تقسیم می‌کردند. کلیدواژگان «تجاوز»، «استعمار»، «مستعمران» و «تحت‌الحمایه» نشان‌دهنده این

۱. سید علی خامنه‌ای، جهاد مقدس در بیانات حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای رحمته‌الله علیه، ص ۲۸.

2. <https://farsi.khamenei.ir/> =288&.

رخداد است. یکی از اهداف «گفتمان و مقاوم سازی»، آزادسازی سرزمین های اشغالی است؛ برای مثال در نهضت های اصلاحی مانند اشغال الجزایر، مردم این کشور موفق شدند فرانسه را از سرزمین خود خارج کنند. مشابه این موضوع، مبارزات مردم غزه و لبنان علیه اسرائیل نیز با همین هدف انجام می شود. هشت سال دفاع مقدس ما به منظور آزادسازی بخش هایی از سرزمین مقدس جمهوری اسلامی شکل گرفت. اگر مقاومت و فداکاری مردم نبود، ممکن بود صدام - به قول خودش - به تهران دست یابد. تاب آوری مردم ایران سبب شد که صدام نتواند حتی یک وجب از سرزمین اسلامی را اشغال کند. قرآن کریم به مسلمانان دستور می دهد که در برابر مهاجمان دفاع کنند: «أَذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتِلُونَ بَأَنَّهُمْ ظَلَمُوا وَإِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ * الَّذِينَ أَخْرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ حَقٍّ...»^۱ به کسانی که جنگ بر آنان تحمیل شده، رخصت [جهاد] داده شده است؛ چراکه مورد ظلم قرار گرفته اند. البته خدا بر پیروزی آنان سخت

۱. حج: ۳۹-۴۰؛ ر.ک به: فضل بن حسن طبرسی، مجمع البیان فی تفسیر القرآن، ج ۷، ص ۱۳۵.

تواناست. همان کسانی که به ناحق از خانه‌هایشان بیرون رانده شدند...». خداوند در آیه‌ای دیگر می‌فرماید: «وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يَقَاتِلُونَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يَحِبُّ الْمُعْتَدِينَ»^۱ و در راه خدا با کسانی که با شما می‌جنگند، بجنگید؛ [ولی] از اندازه درنگزید؛ زیرا خداوند تجاوزکاران را دوست نمی‌دارد». البته قرآن تأکید می‌کند که از اندازه نگذیرید؛ به همین دلیل به دنبال فرمان قتال فرمود: «... وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يَحِبُّ الْمُعْتَدِينَ: تجاوز مکنید که خدا تجاوزکاران را دوست نمی‌دارد».^۲

امام خمینی بر این باور بود که دفاع از سرزمین اسلامی امر واجب شرعی است و مسلمانان باید در برابر هرگونه تهدیدی از سرزمین خود دفاع کنند؛ از این رو در پی تجاوز عراق به ایران می‌فرماید: «شما جوان‌های برومند هستید و باید با هر میزان که می‌توانید، مرزها را حفظ کنید».^۳ در بیانی دیگر می‌فرماید: «دفاع از اسلام و کشور اسلامی، امری

۱. بقره: ۱۹۰؛ ر.ک به: ناصر مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، ج ۲، ص ۱۸.
۲. سید محمد حسین طباطبائی، المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۲، ص ۶۰.

3. http://www.imam-khomeini.ir/fa/c78_11.

است که در مواقع خطر، تکلیف شرعی، الهی و ملی است و بر تمام قشرها و گروه‌ها واجب است».^۱ همچنین می‌فرماید: «بر قوای مسلح اسلامی از ارتش، سپاه، بسیج و سایر قوای نظامی و انتظامی تا نیروهای مردمی در جبهه و پشت جبهه است که چون سیلی خروشان مزدوران جبهه را از کشور اسلامی‌شان برانند و ایران عزیز را از این خس و خاشاک‌ها پاک نمایند».^۲ حضرت آیت‌الله خامنه‌ای نیز دفاع از سرزمین اسلامی را اصل ضروری و حیاتی می‌داند: «احکام دفاعی اسلام تکلیف ما را معلوم کرده است؛ هم احکام دفاعی اسلام ... آن، این است که هر ملّتی حق دارد از خاک خود، از خانه خود، از کشور خود، از منافع خود در مقابل متجاوز دفاع کند؛ معنای این حرف این است که ملّت فلسطین حق دارد در مقابل دشمنی که خاک او را تصرف کرده، خانه او را اشغال کرده، مزرعه او را

1. http://www.imam-khomeini.ir/fa/c78_11458.

۱. حج: ۴۰ - ۳۹؛ ر.ک به: فضل بن حسن طبرسی، مجمع البیان فی تفسیر القرآن، ج ۷، ص ۱۳۵.

۱. بقره: ۱۹۰.
۱. فضل بن حسن طبرسی، مجمع البیان فی تفسیر القرآن، ج ۲، ص ۶۰.

2. http://www.imam-khomeini.ir_11458.

ویران کرده، زندگی او را تباه کرده بایستد».^۱ گفتنی است یکی از اهداف حمایت جمهوری اسلامی از لبنان و غزه، نجات این دو کشور از چنگال اسرائیل است؛ زیرا ملت ایران پیرو قرآن است و قرآن دفاع از سرزمین‌های اسلامی را واجب می‌داند. از همه مهم‌تر اینکه اسرائیل با تجاوز به این کشورها درصدد حمله به جمهوری اسلامی است. به عبارت دیگر، اسرائیل قانون اساسی ندارد و مرزها در این رژیم هیچ معنایی ندارند. بارها شنیده شده است که باید مرزهای خود را روزبه‌روز گسترش دهند و سران آن بارها ادعای گسترش قلمرو خود را "از نیل تا فرات" مطرح کرده‌اند. در دهه‌های اخیر، با درگیری‌هایی که با کشورهای سوریه، اردن، مصر و لبنان داشته‌اند، مناطقی از این کشورها را اشغال کرده‌اند و حتی به دنبال دست‌اندازی به عراق و عربستان سعودی نیز هستند.

۶. ایجاد جامعه‌ی عادل اسلامی

امامین انقلاب اهداف بلندمدت را در راستای ایجاد جامعه عادل اسلامی و ازبین‌بردن کامل ظلم و

1. <https://farsi.khamenei.ir> =57881.

استکبار تعریف کرده‌اند. این اهداف به‌ویژه در زمینه‌سازی برای ظهور مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه و تحقق دولت جهانی صالحان مشاهده‌شدنی است. مقام معظم رهبری می‌فرمایند: «مطابق تمامی سنن الهی، تجربیات تاریخی و وعده‌های قرآنی، ظلم و ظالم نابود خواهد شد ...؛ اما در این میان تکلیف مسلمانان، مبارزه با این ظلم ظالمان تا لحظه وعده داده‌شده، یعنی لحظه نابودی آنان است. پس هدف مشخص و روشن است، مبارزه با ظلم و ظالم که در رأس آنها استکبار و کشورهای استکباری عالم قرار دارند».^۱ امام خمینی رحمه الله به مستضعفان توصیه می‌نمایند: «عموم مستضعفین باید به هم بپیوندند ... سلامت و صلح جهان بسته به انقراض مستکبرین است و تا این سلطه‌طلبان بی‌فرهنگ در زمین هستند، مستضعفین به ارث خود که خداوند تعالی به آنها عنایت فرموده است، نمی‌رسند».^۲

کتاب‌نامه

۱. ابن‌نما حلی، جعفر بن محمد، *مثیر الأحزان*،

1. <http://quran.isca.ac.ir/24404>

۲. سیدروح‌الله خمینی، *صحیفه امام*، ج ۱۲، ص ۱۴۴.

مصحح: مدرسه امام مهدی علیه السلام، چ ۳، قم: مدرسه امام مهدی، ۱۴۰۶ ق.

۲. ابومخنف کوفی، لوط بن یحیی، وقعة الطّف، مصحح: محمدهادی یوسفی غروی، چ ۳، قم: جامعه مدرسین، ۱۴۱۷ ق.

۳. حویزی، عبدعلی بن جمعه، تفسیر نور الثقلین، مصحح: هاشم رسولی، چ ۴، قم: اسماعیلیان، ۱۴۱۵ ق.

۴. خمینی، سیدروح الله، صحیفه امام، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی علیه السلام، ۱۳۸۹ ش.

۵. شریف الرضی، محمد بن حسین، نهج البلاغة، مصحح: صبحی صالح، چ ۱، قم: هجرت، ۱۴۱۴ ق.

۶. طباطبایی، سید محمد حسین، المیزان فی تفسیر قرآن، چ ۲، بیروت: مؤسسة الأعلمی للمطبوعات، ۱۳۹۰ ق.

۷. طبرسی، فضل بن حسن، مجمع البیان فی تفسیر القرآن، مصحح: فضل الله یزدی طباطبایی، چ ۳، تهران: ناصر خسرو، ۱۳۷۲ ش.

۸. فخر رازی، محمد بن عمر، التفسیر الکبیر، ج ۳،

بیروت: دار إحياء التراث العربی، ۱۴۲۰ ق.

۹. قرطبی، محمد بن احمد، *الجامع لأحكام القرآن*، تهران: ناصر خسرو، ۱۳۶۴ ش.

۱۰. کلینی، محمد بن یعقوب، *الكافی*، مصحح: علی اکبر غفاری، چ ۴، تهران: دار الکتب الإسلامية، ۱۴۰۷ ق.

۱۱. مجلسی، محمدباقر، *بحار الأنوار*، مصحح: جمعی از محققان، چ ۲، بیروت: دار احیاء التراث العربی، ۱۴۰۳ ق.

۱۲. محمد بن حبیب الله، سبزواری نجفی، *ارشاد الالذهان الی تفسیر القرآن*، چ ۱، بیروت: دار التعارف للمطبوعات، ۱۴۱۹ ق.

۱۳. مکارم شیرازی، ناصر، *تفسیر نمونه*، چ ۱۰، تهران: دار الکتب الإسلامية، ۱۳۷۱ ش.

ترویج فرهنگ جهاد و شهادت بر اساس بیانیه گام دوم

مرضیه قنبری *

قال الله تعالى: «وَالَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ
فَلَنْ يُضِلَّ أَعْمَالُهُمْ سَيَهْدِيهِمْ وَيُصْلِحُ بَالَهُمْ وَ
يُدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ عَرَّفَهَا لَهُمْ»^۱

مقدمه

ترویج فرهنگ جهاد و شهادت در جامعه اسلامی
افزون بر حفظ دین و احیای ارزش‌های اسلامی،
موجب تزکیه نفس در جهت رسیدن به تقرب الهی
است. شهادت در راه خدا همواره موردتوجه آیات و
روایات بوده و خدای تعالی برای جهاد فی سبیل الله
جایگاهی در ردیف ایمان به خدا قرار داده است:

* دکترای تفسیر تطبیقی.

۱. محمد: ۴-۶؛ و کسانی که در راه خدا کشته شدند، خداوند هرگز
اعمالشان را از بین نمی‌برد! بزودی آنان را هدایت نموده و کارشان را
اصلاح می‌کند؛ و آنها را در بهشت (جاویدانش) که اوصاف آن را برای آنان
بازگو کرده وارد می‌کند.

«تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ ذَلِكَ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ»^۱ به خدا و رسولش ایمان بیاورید و با اموال و جانهایتان در راه خدا جهاد کنید؛ این برای شما (از هر چیز) بهتر است اگر بدانید.» و عبارت: «فی سبیل الله» قیدی است که بارها در مورد شهادت به کار رفته^۲ و بیانگر این است که جهاد باید در راه خدا و برای توحید و دفاع از حق، راندن دشمنان توحید و یا گشایش محیط توحید باشد. فرهنگ شهادت نقش اساسی در شکل‌گیری انقلاب اسلامی دارد، که به تبع آن، سعادت و پیشرفت جامعه اسلامی را تضمین خواهد نمود. در این نوشتار سعی بر آن است با بهره‌گیری از آیات و روایات، و نیز باتوجه به فرمایشات مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم انقلاب، اهمیت، ارزش و اهداف جهاد و شهادت بررسی شود.

۱. اهمیت جهاد و شهادت

جهاد فی سبیل الله و شهادت طلبی از جمله مفاهیم

۱. صفت: ۱۱.

۲. بقره: ۱۹۰؛ نساء: ۹۵ و ۷۶؛ انفال: ۷۲؛ توبه: ۲۰ و ۴۱.

ارزشمند در تعالیم اسلامی است که مورد تأکید آیات و روایات متعددی است. این فرهنگ از زمان پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله مورد توجه بوده و آیات دال بر جهاد در راه خدا از موارد آن است. و در زمان معصومین علیهم السلام استمرار و رواج یافت و فضایل بسیاری در مورد شهادت و ایثارگری بیان شده است. در آیه: « **إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ...** »؛ خداوند از مؤمنان، جانها و اموالشان را خریداری کرده، که (در برابرش) بهشت برای آنان باشد؛ (به این گونه که:) در راه خدا پیکار می‌کنند، می‌کشند و کشته می‌شوند...»، خداوند خود را خریدار و مؤمنان را فروشنده معرفی کرده، و می‌گوید: خداوند از مؤمنان جانها و اموالشان را خریداری می‌کند، و در برابر این متاع، بهشت را به آنان می‌دهد. با توجه به تعبیر (فِي سَبِيلِ اللَّهِ) به خوبی روشن می‌شود که خداوند خریدار جانها و تلاشها و کوششها و مجاهدتهایی است که در راه او صورت می‌گیرد یعنی در راه پیاده کردن حق و عدالت و آزادی و نجات انسانها از چنگال کفر و ظلم و

خداوند متعال در مورد حیات بعد از مرگ شهدا می‌فرماید: «(ای پیامبر!) هرگز گمان مبر کسانی که در راه خدا کشته شدند، مردگانند! بلکه آنان زنده‌اند، و نزد پروردگارشان روزی داده می‌شوند.»^۲ این آیه بیانگر این است که عاقبت جهاد، زندگی است نه مرگ.^۳ این بیان باعث تسلیت مؤمنین در مورد شهدایشان و نیز موجب شوق به جهاد و آرزوی شهادت می‌شود. حقیقت این معنا را اصحاب ابا- عبدالله علیه السلام در روز عاشورا در کربلا درک نمودند و بر یکدیگر سبقت گرفتند تا جایی که هرچه امر سخت‌تر می‌شد، برافروخته‌تر می‌شدند.^۴ سیره امامان معصوم علیهم السلام نمود عینی فرهنگ ایثار و شهادت است که تجلی کامل آن در واقعه عظیم عاشورا مشاهده می‌شود. أباعبدالله الحسین علیه السلام از پیشروان علوم و معارف قرآنی و از پایه‌گزاران علمی و عملی معارف عالیّه آن هستند. امام علیه السلام با مبارزه، مجاهده و ایثار

۱. ناصر مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، ج ۸، ص ۱۴۸.

۲. آل عمران: ۱۶۹.

۳. جلال الدین سیوطی، الإیتقان فی علوم القرآن، ج ۲، ص ۱۴۷.

۴. عبدالحسین طیب، أطیب البیان فی تفسیر القرآن، ج ۳، صص ۴۰۵-۴۰۶.

جان و مال و زندگی خود در راه خدا در سال ۶۱ هجری، آیات جهاد و قتال و آیات ایثار مال و نفس را، عملاً تفسیر و تبیین نموده‌اند.^۱

۲. ارزش شهید و شهادت

شهادت در راه خدا شایسته بندگان ویژه الهی است که در ابتلای به آزمون‌های الهی سربلند و پیروز درآیند. ترویج فرهنگ شهادت موجب تربیت و پیدایش بندگان صالح و شایسته‌ای می‌شود که تمام توجه‌شان به خداوند متعال است و جز رضای الهی گام برنمی‌دارند. خداوند متعال در مورد ارزش شهید و شهادت فرمودند: «وَالَّذِينَ قَتَلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَلَنْ يُضِلَّ أَعْمَالَهُمْ سَيَهْدِيهِمْ وَيُصْلِحُ بَالَهُمْ وَيُدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ عَرَّفَهَا لَهُمْ»^۲ و کسانی که در راه خدا کشته شدند، خداوند هرگز اعمالشان را از بین نمی‌برد! بزودی آنان را هدایت نموده و کارشان را اصلاح می‌کند؛ و آنها را در بهشت (جاویدانش) که اوصاف آن را برای آنان بازگو کرده وارد می‌کند» این آیات بحث از شهیدانی است که در پیکارها جان خود را از دست می‌دهند و

۱. عبدالرحیم عقیقی بخشایشی، طبقات مفسران شیعه ص ۱۴۷.

۲. محمد: ۴-۶.

آبرو و عزت مسلمین، مرهون ایثار و فداکاری آنان است. خداوند نیز اعمالشان را هرگز نابود نمی‌کند بلکه زحمات، رنج‌ها و ایثارهایشان در پیشگاه خدا محفوظ است. سه موهبت دیگر نیز در ادامه بیان نموده است؛ خداوند آنها را به مقامات عالیه، فوز بزرگ و رضوان الله هدایت می‌کند. دیگر اینکه وضع حال آنها را اصلاح می‌نماید؛ آرامش روح، اطمینان خاطر و نشاط معنویت و روحانیت به آنها می‌بخشد و در جوار رحمتش آنها را به ضیافت خویش دعوت می‌کند. آخرین موهبت اینکه آنها را در بهشت جاویدانش وارد می‌کند.^۱

درحقیقت این آیات بیانگر حال شهدا بعد از شهادتشان است که مشمول رحمت الهی واقع می‌شوند، به سعادت ابدی و کرامت آخرت می‌رسند و خداوند متعال گناهانشان را عفو نموده، مورد مغفرت الهی واقع می‌شوند.^۲ خداوند متعال در جای دیگر شهدا را به رحمت و رضای الهی و نیز باغ‌های بهشتی مزده می‌دهد: «يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَ

۱. مکارم شیرازی، همان، ج ۲۱، صص ۴۰۳-۴۰۴.

۲. طباطبایی، المیزان فی تفسیر القرآن الکریم، ج ۱۸، ص ۲۲۶.

رِضْوَانٍ وَ جَنَّاتٍ لَّهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُّقِيمٌ؛^۱ پروردگارشان آنها را به رحمتی از ناحیه خود، و رضایت (خویش)، و باغهایی از بهشت بشارت می‌دهد که در آن، نعمتهای جاودانه دارند. «يُيَسِّرُهُمْ» بشارت مقابل انذار است بشارت از برای مؤمنین صالح متقی است و انذار از برای کافر و فاسق و مخالف است. «رَبَّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ» تنکیر رحمت دلالت بر عظمت و بزرگی او دار.^۲ درواقع خداوند متعال به واسطه رحمت و مهر خود به رضوان در آخرت آنان را مژده می‌دهد؛ بهشت‌هایی که در آنها نعمت‌هایی دائمی و تمام‌نشده است و همیشه در آن جاویدانند.^۳

۳. اهداف جهاد و شهادت

جهاد در راه خدا دارای اهداف متعالی است که در این جا به برخی از آنها اشاره می‌شود:

۳/۱. عدالت طلبی

هدف از جهاد در راه خدا ریشه‌کن نمودن فساد در

۱. توبه: ۲۱.

۲. عبد الحسین طیب، أطیب البیان فی تفسیر القرآن، ج ۶، ص ۱۹۶.

۳. فضل بن حسن طبرسی، مجمع البیان فی تفسیر القرآن، ج ۵، ص ۲۴.

زمین است . خداوند در آیه: «وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا وَادْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِنَ الْمُحْسِنِينَ»^۱ و در زمین پس از اصلاح آن فساد نکنید، و او را با بیم و امید بخوانید! (بیم از مسئولیتها، و امید به رحمتش. و نیکی کنید) زیرا رحمت خدا به نیکوکاران نزدیک است؛ هرگونه فساد و تباهی در زمین را بعد از انجام اصلاحات در آن، رد نموده است. درحقیقت خداوند در این آیه دستور به اصلاح امور مردم، و ریشه‌کن ساختن ظلم از میان آنان می‌دهد.^۲ مقام معظم رهبری در این باره چنین فرمودند:

عدالت و مبارزه با فساد لازم و ملزوم یکدیگرند؛ فساد اقتصادی، اخلاقی و سیاسی، توده‌ی چرکین کشورها و نظامها و اگر در بدنه‌ی حکومتها عارض شود، زلزله‌ی ویرانگر و ضربه‌زننده به مشروعیت آنها است؛ ... وسوسه‌ی مال و مقام و ریاست، حتّی در علّوی‌ترین حکومت تاریخ یعنی حکومت خود حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) کسانی را لغزند، پس خطر بُروز این تهدید در جمهوری اسلامی هم که روزی مدیران و مسئولانش مسابقه‌ی زهد

۱. اعراف: ۵۶.

۲. محمد حسین طباطبایی، المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۸، ص ۱۶۰.

ترویج فرهنگ جهاد و شهادت بر اساس بیانیه گام دوم

انقلابی و ساده‌زیستی میدادند، هرگز بعید نبوده و نیست؛ و این ایجاب میکند که دستگاهی کارآمد با نگاهی تیزبین و رفتاری قاطع در قوای سه‌گانه حضور دائم داشته باشد و به‌معنای واقعی با فساد مبارزه کند، بویژه در درون دستگاه‌های حکومت.^۱

خداوند می‌فرماید: آیه: «وَلَوْ لَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ وَلَكِنَّ اللَّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ»^۲ اگر خداوند، بعضی از مردم را به وسیله بعضی دیگر دفع نمی‌کرد، زمین را فساد فرامی‌گرفت، ولی خداوند نسبت به جهانیان، لطف و احسان دارد» خداوند متعال از نظر فضل خود حس جلب نفع و دفع ضرر را در نهاد بشر به ودیعت نهاده تا بدین‌وسیله انسان با هرچه مخالف مصالح فردی و یا اجتماعی او باشد، در مقام جنگ برآمده و به ستیز قیام نماید.^۳ در حقیقت آیه بیانگر این است که در جهان پیوسته اعمال زور لازم است، باید متجاوز را دفع کرد؛ در عمر دنیا روزی نخواهد بود که اخلاق و تربیت انسانها را از بکار بردن زور

1. <https://farsi.khamenei.ir/audio-content?id=44368>

۲. بقره: ۲۵۱.

۳. محمد حسینی همدانی، انوار درخشان در تفسیر قرآن، ج ۲، ص ۲۷۳.

بی‌نیاز کند.^۱ خداوند متعال از اهداف مجاهدت را دفع شر و فتنه و برپایی عدالت معرفی نموده است: «وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةً وَيَكُونَ الدِّينُ لِلَّهِ»^۲ و با آنها پیکار کنید! تا فتنه (و بت پرستی، و سلب آزادی از مردم)، باقی نماند؛ و دین، مخصوص خدا گردد.» این آیه بیانگر این است که هر زمانی فتنه‌ای در جایی مانع پیشرفت دعوت و رسالت حق شد، باید با مجاهدت این‌گونه فتنه‌ها را از میان برد.

آیات دعوت به جهاد در برابر دشمنان برای براندازی فتنه‌های آنان نموده است تا فتنه‌هایی که هر روز به راه می‌اندازند، خاتمه یابد.^۳ مقام معظم رهبری در اهمیت عدالت در جامعه اسلامی چنین فرمودند: عدالت در صدر هدف‌های اولیّه‌ی همه‌ی بعثت‌های الهی است و در جمهوری اسلامی نیز دارای همان شأن و جایگاه است.^۴ بنابراین از اهداف جهاد در راه خدا و شهادت، برپایی عدالت و ریشه‌کن نمودن فساد در زمین است که باید با ترویج این

۱. علی اکبر قرشی، تفسیر احسن الحدیث، ج ۱، ص ۴۶۶.

۲. بقره: ۱۹۳.

۳. محمد حسین طباطبایی، همان، ج ۹، ص ۷۵.

۴. <https://farsi.khamenei.ir/audio-content?id=44368>

فرهنگ، در برقراری بیشتر عدالت در جامعه تلاش نمود.

۳/۲. تقویت روحیه استقلال و آزادی

تأکید دین اسلام بر آزادی و حریت انسان از بندگی غیر خداست. دستیابی به آزادی منوط به حفظ حقوق انسانی افراد در جامعه است و برای استقلال و آزادی باید مجاهدت نمود. امام علی علیه السلام فرمودند: «جهاد در راه خدا، دری از درهای بهشت است، که خدا آن را به روی دوستان مخصوص خود گشوده است. جهاد، لباس تقوا و زره محکم و سپر مطمئن خداوند است، کسی که جهاد را ناخوشایند دانسته و ترک کند، خدا لباس ذلّت و خواری بر او می‌پوشاند، و دچار بلا و مصیبت می‌شود و کوچک و ذلیل می‌گردد، دل او در پرده گمراهی مانده و حق از او روی می‌گرداند؛ به جهت ترک جهاد، به خواری محکوم و از عدالت محروم است.»^۱ مقام معظم رهبری چنین فرمودند:

استقلال ملی به معنی آزادی ملت و حکومت از تحمیل و زورگویی قدرت‌های سلطه‌گر جهان است و آزادی اجتماعی به معنای حق

۱. نهج البلاغه، خطبه ۲۷.

مبانی انقلاب و فرهنگ مقاومت

تصمیم‌گیری و عمل کردن و اندیشیدن برای همه‌ی افراد جامعه است؛ و این هر دو از جمله‌ی ارزشهای اسلامی‌اند و این هر دو عطیّهی الهی به انسان‌هایند و هیچ‌کدام تفضّل حکومت‌ها به مردم نیستند. حکومت‌ها موظّف به تأمین این دو اند، منزلت آزادی و استقلال را کسانی بیشتر می‌دانند که برای آن جنگیده‌اند، ملت ایران با جهاد چهل‌ساله‌ی خود از جمله‌ی آنها است. استقلال و آزادی کنونی ایران اسلامی، دستاورد، بلکه خون‌آوردِ صدها هزار انسان والا و شجاع و فداکار است؛ غالباً جوان، ولی همه در رتبه‌های رفیع انسانیّت. این ثمر شجره‌ی طیّبه‌ی انقلاب را با تأویل و توجیه‌های ساده‌لوحانه و بعضاً مغرضانه، نمی‌توان در خطر قرار داد.^۱

خداوند متعال در قرآن کریم یکی از اهداف شهادت و جهاد را روحیه آزادی‌خواهی و نیز آزادی مستضعفان دانسته است و ذیل آیه: «وَمَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ»^۲ چرا در راه خدا، و (در راه) مردان و زنان و کودکانی که (به دست ستمگران) تضعیف شده‌اند، پیکار نمی‌کنید»،

1. <https://farsi.khamenei.ir/audio-content?id=44368>

۲. نساء: ۷۵.

تحریک و تشویق به جهاد و قتال برای آزادی هر انسان مستضعف و ناتوانی نموده است که به دست کفار به استضعاف کشیده شده‌اند.^۱ تقویت روحیه استقلال و آزادی‌خواهی از عوامل مؤثر در پایداری و مقاومت در برابر سلطه بیگانگان است که موجب جهاد در راه رسیدن به آرمان‌های والای اسلام خواهد شد.

۳/۳. تقویت عزت ملی

اهمیت حفظ ارزش‌های دینی به حدی است که امام علی علیه السلام عدم حساسیت نسبت به قوانین الهی و ارزش‌های انسانی را مذمت نمودند و فرمودند: «می‌بینید پیمانها و قوانین الهی شکسته شده است اما به خشم نمی‌آیید درحالی‌که اگر تعهدات پدارنتان نقض گردد، ناراحت می‌شوید.»^۲ مقام معظم رهبری در اهمیت عزت ملی چنین فرمودند:

عزّت ملی، روابط خارجی، مرزبندی با دشمن:
این هر سه، شاخه‌هایی از اصل عزت
هستند. صحنه‌ی جهانی، امروز شاهد

۱. محمد حسین طباطبایی، همان، ج ۴، ص ۴۱۹.

۲. نهج البلاغه، ۱۳۷۹، ص ۱۹۹.

پدیده‌هایی است که تحقق یافته یا در آستانه‌ی ظهورند: تحرّک جدید نهضت بیداری اسلامی بر اساس الگوی مقاومت در برابر سلطه‌ی آمریکا و صهیونیسم؛ شکست سیاست‌های آمریکا در منطقه‌ی غرب آسیا و زمین‌گیر شدن همکاران خائن آنها در منطقه؛ گسترش حضور قدرتمندانه‌ی سیاسی جمهوری اسلامی در غرب آسیا و بازتاب وسیع آن در سراسر جهان سلطه. دولت جمهوری اسلامی باید مرزبندی خود را با آنها با دقّت حفظ کند؛ از ارزش‌های انقلابی و ملّی خود، یک گام هم عقب‌نشینی نکند؛ از تهدیدهای پوچ آنان نهراسد؛ و در همه‌حال، عزّت کشور و ملّت خود را در نظر داشته باشد و حکیمانه و مصلحت‌جویانه و البتّه از موضع انقلابی، مشکلات قابل حلّ خود را با آنان حل کند.^۱

۳/۴. تقویت معنویت

در فرهنگ اسلامی، انگیزه الهی برای کسب رضای خدا شاخصه اصلی در رسیدن به کمال و تقویت

1. <https://farsi.khamenei.ir/audio-content?id=44368>

معنویت است و آنچه موجب سلب معنویت از انسان می‌شود، دل‌بستگی به زخارف دنیوی و تعلقات قلبی به امور مادی است؛ هم‌چنان‌که در حدیثی از امام صادق علیه السلام در توصیف وارستگان چنین آمده است: «اولیای الهی) زهد از دنیا اختیار کردند تا دلشان برای آخرت فارغ شود». ^۱ در بیانیه گام دوم مقام معظم رهبری، معنویت به معنی برجسته-کردن ارزش‌های معنوی از قبیل: اخلاص، ایثار، توکل، ایمان در خود و در جامعه است، و اخلاق به معنی رعایت فضیلت‌هایی چون خیرخواهی، گذشت، کمک به نیازمند، راستگویی، شجاعت، تواضع، اعتماد به نفس و دیگر خلقیات نیکو است. ایشان معنویت و اخلاق را جهت‌دهنده‌ی همه‌ی حرکت‌ها و فعالیت‌های فردی و اجتماعی و نیاز اصلی جامعه دانسته‌اند و قائلند معنویت و اخلاق هرچه بیشتر در جامعه رشد کند، برکات بیشتری به بار می‌آورد که نیازمند جهاد و تلاش و نیز فرهنگ-سازی صحیح در جامعه است. در درجه اول باید خود انسان‌ها رفتار اخلاقی و معنوی داشته باشند، و در درجه دوم زمینه را برای رواج آن در جامعه

۱. محمد بن یعقوب بن اسحاق کلینی، الکافی، ج ۲، ص ۱۶.

فراهم نمایند. تقویت معنویت در جامعه نیازمند همکاری نهادهای اجتماعی است. مقام معظم رهبری فرمودند:

باید عیار معنویت و اخلاق را در فضای عمومی جامعه به گونه‌ای چشمگیر افزایش داد. این پدیده‌ی مبارک را رفتار و منش حضرت امام خمینی در طول دوران مبارزه و پس از پیروزی انقلاب، بیش از هر چیز رواج داد. رویکرد دینی و اخلاقی در جمهوری اسلامی، دل‌های مستعد و نورانی به‌ویژه جوانان را مجذوب کرد و فضا به سود دین و اخلاق دگرگون شد. مجاهدت‌های جوانان در میدان‌های سخت از جمله دفاع مقدّس، با ذکر و دعا و روحیه‌ی برادری و ایثار همراه شد و ماجراهای صدر اسلام را زنده و نمایان در برابر چشم همه نهاد. پدران و مادران و همسران با احساس وظیفه‌ی دینی از عزیزان خود که به جبهه‌های گوناگون جهاد می‌شتافتند دل‌کنند و سپس، آنگاه که با پیکر خون‌آلود یا جسم آسیب‌دیده‌ی آنان روبه‌رو شدند،

مصیبت را با شکر همراه کردند.^۱

روحیه شجاعت برگرفته از ارتباط با خداوند متعال است که موجب نگرش توحیدی می‌شود و باعث فداکاری و شهادت در راه رضای الهی خواهد شد.

۳/۵. تقویت اراده ملی

اراده یک ملت نقش مؤثری در تحول جامعه دارد و پایداری و مقاومت برای رسیدن به هدف، موجب ازبین رفتن موانع و مشکلات خواهد شد. امام علی علیه السلام در وصف خود در پایداری و اراده قاطعشان چنین فرمودند: «سوگند به خدا اگر تمام عرب به جنگ با من بپاخیزد، هرگز در صحنه نبرد به آنها پشت نخواهم کرد.»^۲ امام علیه السلام با همین روحیه مقاومت و اراده بالا در خطاب به یاران که از اراده ضعیفی برخوردار بودند، چنین فرمودند:

وقتی در تابستان فرمان حرکت به‌سوی دشمن می‌دهم، می‌گویید هوا گرم است؛ مهلت ده تا سوز گرما بگذرد، و آنگاه که در زمستان فرمان جنگ می‌دهم، می‌گویید هوا

۱. <https://farsi.khamenei.ir/audio-content?id=44368>

۲. نهج البلاغه، نامه ۴۵.

خیلی سرد است. وقتی شما از گرما و سرما فرار می‌کنید. به خدا سوگند از شمشیر بیشتر گریزانید.^۱

مقام معظم رهبری در تقویت اراده ملی فرمودند:

انقلاب به یک انحطاط تاریخی طولانی پایان داد و کشور که در دوران پهلوی و قاجار بشدت تحقیر شده و بشدت عقب مانده بود، در مسیر پیشرفت سریع قرار گرفت؛ در گام نخست، رژیم ننگین سلطنت استبدادی را به حکومت مردمی و مردم‌سالاری تبدیل کرد و عنصر اراده‌ی ملی را که جان‌مایه‌ی پیشرفت همه‌جانبه و حقیقی است در کانون مدیریت کشور وارد کرد؛ آنگاه جوانان را میدان‌دار اصلی حوادث و وارد عرصه‌ی مدیریت کرد؛ روحیه و باور "ما می‌توانیم" را به همگان منتقل کرد. «ترویج فرهنگ ایثار و شهادت باید به‌صورت یک مسیر تربیت دینی ترسیم شود تا فرد برای دسترسی به مقامات عالیه دین، از سختی‌ها بگذرد و به مطلوب خود برسد و این نیازمند

۱. نهج البلاغه، خطبه ۲۷، ص ۷۵.

تقویت روحیه خودباوری در انسان است.^۱

۳/۶. ایجاد الگوهای اسلامی

خداوند متعال در مورد جایگاه شهدا چنین فرموده است: «وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْواتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ»^۲ (ای پیامبر!) هرگز گمان مبر کسانی که در راه خدا کشته شدند، مردگانند! بلکه آنان زنده‌اند، و نزد پروردگارشان روزی داده می‌شوند.» از ابن عباس روایت شده که این آیه در مورد کشتگان جنگ بدر است که در آن چهارده نفر از مسلمانان کشته شدند و هریک که کشته می‌شد، می‌گفتند: «فلانی مرد».^۳ خداوند با نزول این آیه فرمود: آنان که به خلوص نیت در راه خدا به جهاد کشته شدند، درحقیقت زندگانی در قرب پروردگار خود، و مقرب بارگاه او هستند که به نعمتهای سبحانی، روزی داده شوند.^۴

شناخت الگوهای گذشته جهت ترویج فرهنگ

1. <https://farsi.khamenei.ir/audio-content?id=44368>

۲. آل عمران: ۱۶۹.

۳. علیرضا خسروانی، تفسیر خسروی، ج ۱، ص ۲۰۲.

۴. حسین حسینی شاه عبدالعظیمی، تفسیر اثنی عشری، ج ۲، صص ۲۹۸-۲۹۹.

ایثار و شهادت از اهمیت بسزایی برخوردار است؛ هم‌چنانکه مقام معظم رهبری نیز در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی به این مهم اشاره نموده‌اند و فرمودند: «برای برداشتن گام‌های استوار در آینده، باید گذشته را درست شناخت و از تجربه‌ها درس گرفت؛ اگر از این راهبرد غفلت شود، دروغ‌ها به‌جای حقیقت خواهند نشست و آینده مورد تهدیدهای ناشناخته قرار خواهد گرفت.»^۱

مطالعه و بررسی تاریخ پرافتخار اسلام و اصحاب پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله که در برابر ایشان به شهادت رسیدند، بیانگر عظمت رهبری قرآن، و اثر حیرت‌انگیز آن در رهبری و هدایت جامعه عرب است. قرآن کریم جامعه عصر جاهلی را از زندگی منحط جاهلی به اعلاترین مرحله علم، کمال و انسانیت رساند و به آنان درس ایثار و از خودگذشتگی داد؛ به‌طوری‌که در راه دین و اهداف عالی‌ه انسانی کوچک‌ترین اعتنایی به از دست‌دادن مال و جان نکردند، در مرگ فرزندان و همسران کوچک‌ترین اندوه و تأسفی بر خود راه ندادند.^۲ بنابراین شناخت گذشته و آیات دال بر

1. <https://farsi.khamenei.ir/audio-content?id=44368>

۲. سید ابوالقاسم خوئی، بیان در علوم و مسائل کلی، ص ۷۰.

عظمت شهادت و ایثار، موجب تصحیح نگرش انسان به این امر مقدس شده و باعث تشویق و تحریک برای احیای ارزش‌های انسانی خواهد شد.

کتاب‌نامه

قرآن کریم، ترجمه ناصر مکارم شیرازی

نهج البلاغه، محمد دشتی

۱. حسینی شاه‌عبدالعظیمی، حسین، تفسیر/اثنی عشری، چاپ اول، تهران: میقات، ۱۳۶۳ش.

۲. حسینی همدانی، محمد، انوار درخشان در تفسیر قرآن، چاپ اول، تهران: لطفی، ۱۴۰۴ق.

۳. خسروانی، علیرضا، تفسیر خسروی، چاپ اول، تهران: کتابفروشی اسلامیة، ۱۳۹۰ق.

۴. خوئی، سیدابوالقاسم، بیان در علوم و مسائل کلی، چاپ اول، تهران: وزارت ارشاد، ۱۳۸۲ش.

۵. سیوطی، جلال‌الدین، الإیتقان فی علوم القرآن، چاپ دوم، بیروت: دارالکتال العربی، ۱۴۲۱ق.

۶. طباطبایی، محمد حسین، المیزان فی تفسیر القرآن، چاپ دوم، قم: دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین، ۱۳۹۰ق.

۷. طبرسی، فضل بن حسن، مجمع البیان فی تفسیر القرآن، چاپ سوم، تهران: ناصر خسرو، ۱۳۷۲ش.
۸. طیب، عبدالحسین، اُطیب البیان فی تفسیر القرآن، چاپ دوم، تهران: اسلام، ۱۳۶۹ش.
۹. عقیقی بخشایشی، عبدالرحیم، طبقات مفسران شیعه، چاپ چهارم، قم: نوید اسلام، ۱۳۸۷ش.
۱۰. قرشی، علی اکبر، تفسیر احسن الحدیث، چاپ دوم، تهران: بنیاد یعثت، ۱۳۷۵ش.
۱۱. کلینی، محمد بن یعقوب بن اسحاق، الکافی، علی اکبر غفاری؛ محمد آخوندی، چاپ چهارم، تهران: دار الکتب الإسلامیة، ۱۴۰۷ق.
۱۲. مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۷۱ش.
۱۳. مهدوی راد، محمد علی، آفاق تفسیر مقالات و مقولاتی در تفسیر پژوهی، چاپ اول، تهران، هستی نما، ۱۳۸۲ش.

تبیین و تحلیل بیانات مقام معظم رهبری^{رحمته الله} در دفاع مقدس دوازده‌روزه

حجت‌الاسلام والمسلمین حجت حسینی*

اشاره

در بامداد ۲۳ خرداد ۱۴۰۴ ملت ایران با یکی از مهم‌ترین رخداد‌های سیاسی - امنیتی سال‌های اخیر، یعنی جنگ دوازده‌روزه مواجه شد. این نبرد با وجود زمان کوتاه، از دیدگاه تحولات و گستره تأثیرات، جایگاهی فراتر از بسیاری بحران‌های منطقه‌ای و بین‌المللی را به خود اختصاص داد.

رژیم صهیونیستی با پشتیبانی کامل سیاسی و نظامی قدرت‌های جهانی از جمله ایالات متحده، میدان نبردی را ترتیب داد که هدف نهایی آن فقط نابودی ایران نبود، بلکه تلاش برای شکل‌دهی به

* سطح سه حوزه علمیه قم و پژوهشگر.

نظمی جدید در منطقه بر اساس اراده استکبار بود. با این حال، آنچه محاسبات دشمن را بر هم زد، حضور و هدایت قاطعانه و هوشمندانه رهبر معظم انقلاب در این میدان بود. این نوشتار درصدد تبیین محورهای اساسی پیام‌های رهبر معظم انقلاب در دفاع مقدس دوازده‌روزه است.

وفاداری مردم

وفاداری مردم به انقلاب اسلامی، یکی از ستون‌های اصلی بقای نظام و شکست نقشه‌های دشمن در بحران‌های گوناگون بوده است. مردم در سیره امامین انقلاب نه تنها ابزار تحقق اهداف سیاسی نیستند، بلکه محور اصلی در فرایند انقلاب و حکومت‌سازی به شمار می‌آیند. رهبر معظم انقلاب در تبیین این رویکرد، تأکید می‌کنند امام خمینی رحمته الله مانند پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله، مخاطب اصلی خود را توده مردم قرار داد، نه نخبگان یا مدعیان سیاسی. ایشان می‌فرمایند: «اگر امام مثل سیاست‌بازان به سراغ برگزیدگان، زبندگان، سابقه‌داران و مدعیان می‌رفت،

یقیناً شکست می‌خورد».^۱

در جنگ دوازده‌روزه یکی از محاسبات اصلی رژیم صهیونیستی، امید به گسست بین مردم و حاکمیت بود. دشمن با اتکا به مشکلات اقتصادی و برخی نارضایتی‌های موجود، چنین پنداشته بود که مردم ممکن است موضعی همسو با آنها اتخاذ کنند. اما این گمانه به سرعت باطل شد.

رهبر انقلاب در نخستین پیام خود پس از حمله دشمن، با اتکا به وفاداری بارها آزموده‌شده، فرمودند: «ملت هم پشتیبان ماست، پشتیبان نیروهای مسلح است و جمهوری اسلامی به اذن الهی بر رژیم صهیونیستی فایق خواهد شد».^۲ این سخن، نه شعاری احساسی، بلکه مبتنی بر شناختی عمیق از مردم ایران بود؛ همان مردمی که امام خمینی در ۱۲ بهمن ۱۳۵۷، مشروعیت دولت آینده را به پشتیبانی آنان گره زد و فرمود: «من به پشتیبانی

۱. سایت دفتر حفظ نشر آثار آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، ۱۴ خرداد ۱۳۶۱؛ در: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=1518>.

۲. همان، ۲۳ خرداد ۱۴۰۴؛ در: <https://farsi.khamenei.ir/amp-content?id=60432>.

این ملت، دولت تعیین می‌کنم».^۱ این ایمان ریشه‌دار به وفاداری مردم، برخاسته از نگاهی توحیدی به سنت‌های الهی است. در منطق قرآن، پیروزی از آن کسانی است که هم به نصرت خداوند امیدوار باشند و هم به قدرت مردمی که در راه حق ایستاده‌اند: «هُوَ الَّذِي آتَاكَ بِنَصْرِهِ وَبِالْمُؤْمِنِينَ»^۲ و همین باور پیامبر اسلام ﷺ را در سخت‌ترین شرایط کفایت می‌کرد: «يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَسْبُكَ اللَّهُ وَمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ: ای پیامبر، خدا و مؤمنانی که از تو پیروی می‌کنند، [از نظر حمایت و پشتیبانی] برای تو بس است».^۳

پاسخ کوبنده

در منطق قرآن و سیره معصومان علیهم‌السلام، با دشمن متجاوز باید با پاسخ کوبنده روبرو شد. امیرالمؤمنین علی علیه‌السلام می‌فرمایند: «رُدُّوا الْحَجَرَ مِنْ حَيْثُ جَاءَ، فَإِنَّ الشَّرَّ لَا يَدْفَعُهُ إِلَّا الشَّرُّ: سنگ را از همان جایی که پرتاب شده، بازگردانید؛ چراکه بدی را جز بدی دفع

۱. سیدروح‌الله موسوی خمینی، صحیفه امام، ج ۶، ص ۱۶.

۲. «اوست کسی که تو را با یاری خود و به وسیله مؤمنان نیرومند ساخت» (انفال: ۶۲).

۳. انفال: ۶۴.

نمی‌کند».^۱ به این منطق در آیات متعددی از قرآن نیز تأکید شده است. خداوند متعال در خطاب به پیامبر ﷺ می‌فرماید: «يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ وَمَا لَهُمْ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ: ای پیامبر، با کافران و منافقان جنگ کن و بر آنان سخت بگیر. و جایگاهشان دوزخ است و بد بازگشت‌گاهی است».^۲ در آیه‌ای دیگر به مؤمنان دستور می‌دهد: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قَاتِلُوا الَّذِينَ يَلُونَكُمْ مِنَ الْكُفَّارِ وَلْيَجِدُوا فِيكُمْ غِلْظَةً وَاَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ: ای اهل ایمان، با کافرانی که هم‌جوار شما هستند، نبرد کنید؛ و آنان باید در شما سرسختی و شدت یابند. و بدانید که خدا با پرهیزکاران است».^۳ زیرا دشمنی که به مرز جنایت می‌رسد، تنها زبان قدرت را می‌فهمد.

رهبر معظم انقلاب اسلامی نیز در جریان جنگ دوازده‌روزه با تأسی به همین منطق دینی، در نخستین پیام خود فرمودند: «باید با قدرت عمل کرد و ان‌شاءالله با قدرت عمل خواهد شد و با آنها

۱. محمد بن حسین شریف‌الرضی، نهج‌البلاغه، حکمت ۳۱۴.

۲. تحریم: ۹.

۳. توبه: ۱۲۳.

مماشاتی نخواهیم کرد. زندگی برای آنها تلخ خواهد شد، بدون تردید ... ما به آنها اجازه نخواهیم داد از این جنایت به سلامت بیرون روند.^۱ این پیام بیان‌کننده همان آموزه قرآنی است که دشمن متجاوز باید از شما پاسخ کوبنده ببیند.

در سیره پیامبر ﷺ نیز نمونه‌های آشکاری از پاسخ کوبنده در برابر خیانت دشمن دیده می‌شود؛ برای مثال پس از آنکه طایفه یهودی بنی‌نضیر در ظاهر برای پرداخت دیه با پیامبر اعلام همکاری کردند، پیامبر ﷺ برای گرفتن دیه به آنان مراجعه کرد. کعب بن اشرف از سران بنی‌نضیر، وانمود کرد قصد پذیرایی دارد، اما درواقع قصد ترور پیامبر را داشت. جبرئیل پیامبر را آگاه کرد؛ پیامبر نیز بی‌درنگ به مدینه بازگشت و پس از آن به نماینده خود فرمود تا به بنی‌نضیر اعلام کند: «خداوند مرا از توطئه شما آگاه کرده است؛ یا شهر را ترک کنید یا آماده جنگ باشید». درنهایت آنها بدون درگیری تسلیم شدند و

۱. سایت دفتر حفظ نشر آثار آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، ۲۳ خرداد ۱۴۰۴؛ در:

<https://farsi.khamenei.ir/amp-content?id=60432>.

مدینه را ترک کردند.^۱ قرآن درباره این رخداد می‌فرماید: «هُوَ الَّذِي أَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ دِيَارِهِمْ لِأَوَّلِ الْحَشْرِ: اوست که کافران از اهل کتاب را در نخستین بیرون‌راندن دسته‌جمعی از خانه‌هایشان بیرون راند».^۲

در مقابل، ترک پاسخ کوبنده و تساهل در برابر جنایت دشمن، همواره به فاجعه منجر شده است. جنایت‌های بُسر بن اُبی‌أرطاة که به قتل، غارت و کشتار بیش از سی‌هزار نفر انجامید، نمونه‌ای تلخ از نتیجه تسامح در برابر دشمن است. خبر این جنایت که به کوفه رسید، امام علی علیه السلام با اندوه و خشم مردم را فراخواند، اما آنها از جهاد سر باز زدند.^۳ حضرت در خطبه‌ای فرمود: «أَمَّا وَاللَّهِ لَوَدِدْتُ أَنَّ لِي بِكُمْ أَلْفَ فَارِسٍ مِنْ بَنِي فِرَاسٍ بَنِ غَنَمٍ: به خدا سوگند، دوست داشتم به جای شما، هزار سوارکار از قبیله بنی‌فراس بن غنم در اختیار داشتم».^۴

این تجربه‌ها نشان می‌دهد که در برابر دشمن

۱. علی بن ابراهیم قمی، تفسیر قمی، ج ۲، ص ۳۵۹.

۲. حشر: ۲.

۳. ابراهیم بن محمد ثقفی، ترجمه الغارات، ص ۲۳۵ - ۲۴۵.

۴. محمد بن حسین شریف‌الرضی، نهج‌البلاغه، خطبه ۲۵.

خبیث و مهاجم، پاسخ کوبنده تنها راه است؛ همان‌گونه که قرآن و سیره نبوی و علوی بر آن تأکید دارند.

موقعیت‌شناسی

از جمله مؤلفه‌های برجسته در بیانات رهبر انقلاب در پیام دوم ایشان، تأکید ویژه بر موقعیت‌شناسی و درک درست شرایط از سوی ملت ایران بود.^۱ حضور پرشور و به‌موقع مردم در مراسم باشکوه عید غدیر، نمازهای جمعه و راهپیمایی‌های گسترده در بحبوحه جنگ، جلوه‌ای از آگاهی و حضور مسئولانه ملت در لحظه‌ای حساس و تعیین‌کننده بود؛ حضوری که پیام روشنی به دشمن مخابره کرد و او را به عقب‌نشینی و پذیرش آتش‌بس واداشت.

رهبر انقلاب در تحلیل واقعه کربلا، تفاوت میان شهیدای کربلا و توابین را نیز در عنصر «موقعیت‌شناسی» می‌داند. به تعبیر ایشان، هرچند هر دو گروه در راه خدا به شهادت رسیدند،

۱. سایت دفتر حفظ نشر آثار آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، ۲۸ خرداد ۱۴۰۴؛ در:

<https://khl.ink/f/60462>.

آنچه شهیدان کربلا را به اوج قله انسانیت رساند، پاسخ به موقع به دعوت امام حسین (ع) بود؛^۱ در حالی که اثرگذاری توابین با وجود جمعیتی چند برابر شهدای کربلا، به سبب تأخیر در اجابت دعوت، مقایسه شدنی با شهیدان کربلا نیست.

رهبر انقلاب در بیان خاطره‌ای به موقعیت‌شناسی حضرت امام خمینی (ع) در روزهای حساس پیروزی انقلاب اسلامی اشاره می‌کنند. ایشان نقل می‌کنند امام تنها دو روز پس از ورود به کشور، در جلسه شورای انقلاب، پیگیر تشکیل دولت جدید بودند.^۲ همچنین در روز بیست و یکم بهمن ۱۳۵۷، هم‌زمان با اعلام حکومت نظامی از سوی رژیم پهلوی، حضرت امام در تصمیمی سرنوشت‌ساز، مردم را به حضور در خیابان‌ها فراخواندند و اعلام کردند: «اعلامیه حکومت نظامی امروز، خدعه و خلاف شرع است و مردم به هیچ‌وجه به آن اعتنا نکنند».^۳ در برابر نگرانی برخی از یارانشان، از جمله آیت‌الله

۱. همان، ۸ شهریور ۱۳۷۸؛ در:

<https://khl.ink/f/4200>.

۲. همان، ۲۲ بهمن ۱۳۹۷؛ در:

<https://farsi.khamenei.ir/newspart-index?tid=2678#74068>.

۳. سیدروح‌الله موسوی خمینی، صحیفه امام، ج ۶، ص ۱۲۱ - ۱۲۲.

طالقانی که از احتمال وقوع کشتار عمومی بیم داشتند، امام به صراحت پاسخ دادند: «اگر این تکلیف الهی باشد، شما چه می‌گویید؟»^۱ رهبر انقلاب فرمودند اگر امام در آن لحظه این تصمیم را نمی‌گرفت و مردم در خانه‌های خود می‌ماندند، اول امام و بقیه ساکنان مدرسه رفاه را می‌کشتند و بعد به کشتار پانصد هزار نفر مردم در تهران می‌پرداختند و قضیه را تمام می‌کردند.^۲

در نتیجه، آنچه در این مقاطع تاریخی موجب پیروزی در برابر توطئه‌های پیچیده شد، نه تنها قدرت نظامی یا امکانات، بلکه تشخیص صحیح موقعیت و تصمیم‌گیری شجاعانه و به موقع بود؛ عاملی که امروز نیز رمز خنثی‌سازی توطئه‌های است.

جهاد تبیین همگام با جهاد نظامی

یکی از راهبردهای دشمن صهیونیستی در جنگ دوازده‌روزه، بهره‌گیری هم‌زمان از جنگ نظامی و تبلیغاتی بود. رسانه‌های بین‌المللی با وارونه‌نمایی

۱. رضا بسطامی، *خاطرات علی دانش منفرد*، ص ۸۲.

۲. سایت دفتر حفظ نشر آثار آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، ۲۰ خرداد ۱۳۷۵؛ در: <https://khl.link/f/20265>.

حقیقت، ایران را کشور تهدیدکنندهٔ صلح جهانی معرفی می‌کردند و از رژیم صهیونیستی تصویر مدافعی مظلوم ارائه می‌دادند. در چنین فضایی، رهبر معظم انقلاب بر ضرورت مقابله با این موج تبلیغاتی تأکید کردند و فرمودند: «من انتظار دارم صاحبان فکر و قلم، مفاهیم حقیقی را تبیین کنند و اجازه ندهند دشمن با تبلیغات فریب‌کارانه، حقیقت را وارونه جلوه دهد».^۱

این سخن بازتاب همان حقیقتی است که امیرالمؤمنین (علیه السلام) بر آن تأکید کرده‌اند: «فَلَوْ أَنَّ الْبَاطِلَ خَلَصَ مِنْ مِزَاجِ الْحَقِّ لَمْ يَخَفْ عَلَى الْمُتَادِينَ: اگر باطل از حق جدا می‌شد، راه برای حقیقت‌جویان روشن می‌گشت».^۲ همچنین فرمودند: «وَلَوْ أَنَّ الْحَقَّ خَلَصَ مِنْ لَبْسِ الْبَاطِلِ، انْقَطَعَتْ عَنْهُ أَلْسُنُ الْمُعَانِدِينَ: و اگر حق از پوشش و نقاب باطل بیرون می‌آمد، زبان معاندان و فتنه‌گران کوتاه می‌شد».^۳

جهاد تبیین، رسالتی است برای روشنگری، بازشناسی مرز حق و باطل، زدودن غبار شبهه و

۱. همان، ۲۸ خرداد ۱۴۰۴؛ در: <https://khl.ink/f/60462>.

۲. محمد بن حسین شریف‌الرضی، نهج‌البلاغه، ص ۸۸.

۳. همان.

خنثی کردن فتنه‌های دشمن. این جهاد، مکمل جهاد نظامی است. در جنگ اُحد هنگامی که مسلمانان در شرایط سخت قرار گرفتند، ابوسفیان با شعار «أَعْلُ هُبَلٍ»، کوشید شکست مسلمانان را به نفع بت‌پرستی مصادره کند. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله که به اهمیت نبرد تبلیغاتی واقف بود، بی‌درنگ به حضرت علی علیه السلام فرمان داد پاسخ دهند: «اللَّهُ أَعْلَى وَ أَجَلُّ»؛ ابوسفیان بار دیگر ندا سر داد: «ما برای خود عزّی [بت دیگر] داریم، اما شما عزّی ندارید». پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود پاسخ دهید: «اللَّهُ مَوْلَانَا وَ لَا مَوْلَى لَكُمْ: خدا مولا و سرپرست ماست و شما مولا و سرپرست ندارید». ابوسفیان که در این نبرد روانی نیز خود را بازنده می‌دید، سعی کرد نتیجه نبرد را با جنگ بدر مقایسه کند؛ اما پیامبر صلی الله علیه و آله دستور داد بگویند: «لَا سَوَاءٌ؛ قِتْلَانَا فِي الْجَنَّةِ وَ قِتْلَاكُمْ فِي النَّارِ: هرگز مساوی نیستند؛ کشته‌های ما در بهشت‌اند و کشته‌های شما در دوزخ».^۱ بدین‌سان جنگ تبلیغاتی دشمن نیز در کنار نبرد نظامی، با شکست مواجه شد.

این واقعه تاریخی نشان می‌دهد غفلت از جهاد تبیین در هر نبردی، پیروزی‌های میدانی را بی‌اثر

۱. محمدباقر مجلسی، بحار الانوار، ج ۲۰، ص ۲۳.

می‌کند. رهبر انقلاب نیز در مواجهه با جنگ ترکیبی اخیر، با تأکید بر تبیین به‌موقع، از نخبگان فرهنگی و رسانه‌ای خواستند در میدان روایتگری حضور فعالانه داشته باشند.

نترسیدن از دشمن

دشمن در جنگ اخیر، تلاش گسترده‌ای برای ایجاد رعب در میان مردم و مسئولان به کار بست؛ در چنین شرایطی که دشمن حتی رهبر معظم انقلاب را نیز تهدید کرده است، ایشان با صلابت فرمودند: «تهدید را باید متوجه کسی کرد که از آن بترسد. ملت ایران نشان داده در برابر تهدید نمی‌هراسد. **وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ**: و [در انجام فرمان‌های حق و در جهاد با دشمن] سستی نکنید و [از پیشامدها و حوادث و سختی‌هایی که به شما می‌رسد] اندوهگین مشوید که شما اگر مؤمن باشید، برترید».^{۱ و ۲}

ایشان تأکید کردند: «دشمن نباید احساس کند

۱. آل عمران: ۱۳۹.

۲. سایت دفتر حفظ نشر آثار آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، ۲۸ خرداد ۱۴۰۴؛ در:

<https://khl.ink/f/60462>.

شما از او می‌ترسید، که در این صورت دست از تهدید برنمی‌دارد».^۱ این هشدار رهبر انقلاب نه تنها آموزه‌ای الهی، بلکه تجربه‌ای پرتکرار در طول تاریخ به‌ویژه در دوران معاصر است؛ برای نمونه، در اوایل دهه ۲۰۰۰ میلادی، معمر قذافی که از تکرار سناریوی عراق و سرنگونی صدام می‌ترسید، برنامه‌های هسته‌ای و تسلیحاتی لیبی را داوطلبانه کنار گذاشت و برای رفع تحریم‌ها با آمریکا و اروپا همکاری کرد؛ اما نتیجه این شد که در سال ۲۰۱۱، با حمایت ناتو، شورش‌های داخلی علیه او به جنگ تمام‌عیار کشیده شد و قذافی به شکل فجیعی کشته شد و لیبی هنوز درگیر جنگ داخلی و بی‌ثباتی سیاسی است.^۲

در مقابل، نترسیدن از دشمن در سخت‌ترین شرایط، مقدمه پیروزی بر دشمن است. در جنگ احد بعد از شهادت حمزه و آسیب‌دیدگی بسیاری از رزمندگان، دشمن که وضعیت مسلمانان را دید، تصمیم گرفت به مدینه حمله کند و خبر حمله خود

۱. همان.

۲. سایت خبرگزاری تسنیم، ۱۷ مهر ۱۳۹۲؛ در:

<https://tn.ai/112062>.

را طوری انتشار داد تا به شدت مسلمانان را بترساند:
«الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ: همان کسانی که مردم [منافق و عوامل نفوذی دشمن] به آنان گفتند لشکری انبوه از مردم [مکه] برای جنگ با شما گرد آمده‌اند، از آنان بترسید»؛^۱ اما خداوند می‌فرماید: «فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنَ: از آنان نترسید، از من بترسید»^۲ پیامبر ﷺ فرمود فقط کسانی که در احد زخمی و مجروح شده‌اند، باید به مقابله با دشمن بروند. این افراد زخمی بدون ترس و واهمه از دشمن به مقابله با دشمن در نزدیکی مدینه رفتند و توانستند لشکر دشمن را شکست دهند و با گرفتن غنائم، فاتحانه به مدینه برگردند. به تعبیر عطار:

هرکه او از دشمنان	کار او هر لحظه
ترسان بود	دیگرسان بود

۱. آل عمران: ۱۷۳.

۲. مائده: ۳.

از خدا ترس و کز همه دارد
مترس از دشمنان خدایت در امان^۱

انسجام ملی

در دیدگاه رهبر معظم انقلاب اسلامی، انسجام ملی یکی از کلیدی‌ترین ارکان اقتدار هر ملت است. ایشان همواره تأکید داشته‌اند که ملت ایران در لحظات سرنوشت‌ساز، با کنار گذاشتن اختلاف‌ها و تمرکز بر منافع ملی، وحدتی شکوهمند از خود نشان داده است.^۲ در جریان جنگ اخیر، رهبر انقلاب با تبریک اتحاد و اتفاق فوق‌العاده ملت ایران فرمودند: «یک ملت در حدود نود میلیون جمعیت، یک پارچه، یک صدا، شانه‌به‌شانه، در کنار هم، بدون هیچ‌گونه تفاوتی در خواسته‌ها و در مقاصدی که ابراز می‌کنند، ایستادند، شعار دادند، حرف زدند، از رفتار نیروهای مسلح حمایت کردند».^۳

اتحاد ملی به معنای از بین رفتن اختلاف سلیقه‌ها

۱. عطار نیشابوری، *پندنامه*، بخش ۳۹.

۲. سایت دفتر حفظ نشر آثار آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، ۲۹ بهمن ۱۴۰۲؛ در: <https://farsi.khamenei.ir/newspart-index?tid=988>.

۳. همان، ۵ تیر ۱۴۰۴؛ در: <https://khl.ink/f/60502>.

و نظرات مختلف و هم‌رأیی سیاسی نیست، بلکه به معنای کنار گذاشتن این اختلاف‌ها در زمانی است که پای منافع ملت در میان باشد. این سرمایه‌گران‌بها از دل ایمان، آگاهی و تجربه‌های تاریخی برآمده است؛ همان تجربه‌هایی که ملت ایران را به این باور رساند که بقای هویتی و استقلال ملی، در گرو ایستادگی همدلانه در برابر دشمنان است.

از صدر اسلام تا امروز، رمز پیروزی امت اسلامی در مقاطع سخت، وحدت کلمه بوده است. خداوند متعال می‌فرماید: «وَإِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاتَّقُون: و این امت شما امت واحدی است و من پروردگار شما هستم؛ پس از مخالفت فرمان من بپرهیزید».^۱ همچنین هشدار می‌دهد: «وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ: و نزاع [و کشمکش] نکنید تا سست نشوید و قدرت [و شوکت] شما از میان نرود».^۲

امروزه نیز ملت ایران با وجود تفاوت‌های قومی، مذهبی، و سلیقه‌های سیاسی، بارها نشان داده

۱. مؤمنون: ۵۲.

۲. انفال: ۴۶.

است در هنگامه‌های تعیین‌کننده، صدایی واحد با محوریت ولایت دارد. این انسجام بارها ملت ایران را در مواجهه با دشمن پیروز کرده است.

رهبر انقلاب در سال‌های گذشته بارها تأکید کرده‌اند اتحاد ملّی، یکی از نیازهای مهم و سدی بزرگ در مقابل دشمن است.^۱ ایشان بعد از دفاع مقدس دوازده‌روزه نیز حفظ وحدت و انسجام ملی را وظیفه‌ای همگانی برشمرده‌اند که همه اقشار جامعه، اعم از مسئولان، اصحاب رسانه، علما، قضات و سایر کنشگران اجتماعی باید در آن سهیم باشند. از نگاه ایشان، این همبستگی ملی با تفاوت‌های سیاسی یا تنوع مذهبی منافاتی ندارد، بلکه ایستادن در کنار یکدیگر برای صیانت از کشور، نظام اسلامی و هویت جمعی ملت ایران است.^۲

توان و اقتدار نظامی

رهبر معظم انقلاب اسلامی در پیام سوم خود پس از جنگ دوازده‌روزه، به تمجید از توان نظامی ایران و

۱. سایت دفتر حفظ نشر آثار آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، ۱۹ بهمن ۱۴۰۱؛ در: <https://farsi.khamenei.ir/newspart-index?tid=988>.

۲. همان، ۲۵ تیرماه ۱۴۰۴؛ در: <https://khl.ink/f/60706>.

نیروهای مسلح پرداختند و فرمودند: «خدا را سپاس می‌گذاریم که به نیروهای مسلح ما کمک کرد، توانستند از دفاع چندلایه پیشرفته آنها عبور کنند و بسیاری از مناطق شهری و نظامی آنها را زیر فشار موشک‌های خودشان و با تهاجم قوی سلاح پیشرفته خودشان با خاک یکسان کنند؛ امری که حتی در "مخیله" مقامات صهیونیست نیز نمی‌گنجید و به دشمن فهماند که تعرض به جمهوری اسلامی برای او هزینه سنگین دارد».^۱

سخنان رهبر معظم انقلاب بر این نکته تأکید دارد که بازدارندگی واقعی در اقتدار میدانی و توان رزمی تحقق می‌یابد. جمهوری اسلامی ایران در سایه سال‌ها تلاش، خوداتکایی و نوآوری نظامی، به سطحی از توانمندی رسیده است که می‌تواند در برابر یکی از مجهزترین ارتش‌های منطقه، معادلات را به نفع خود تغییر دهد. این نکته که حمله به ایران «هزینه‌بردار است نه یک شعار»، امروز تجربه‌ای تثبیت‌شده در میدان است. جنگ دوازده‌روزه نشان داد ایران می‌تواند نه تنها در سطح

۱. همان، ۵ تیر ۱۴۰۴؛ در: <https://khl.ink/f/60502>.

دفاعی، بلکه در سطح تهاجمی نیز عمل کند؛ آن هم در شرایطی که دشمن از حمایت همه‌جانبه آمریکا و غرب برخوردار است.

قرآن کریم از مسلمانان می‌خواهد تمام توان خود را در تهیه سازوبرگ نظامی برای ترساندن دشمنان به کار گیرند: «وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ: هر نیرویی در قدرت دارید، برای مقابله با آنها [= دشمنان]، آماده سازید. و [همچنین] اسب‌های ورزیده [برای میدان نبرد]، تا به وسیله آن دشمن خدا و دشمن خویش را بترسانید».^۱ علامه طباطبایی در تفسیر این آیه می‌فرماید: «امر عامی است به مؤمنین که در قبال کفار به قدر تواناییشان از تدارکات جنگی که به آن احتیاج پیدا خواهند کرد تهیه کنند، به مقدار آنچه که کفار بالفعل دارند و آنچه که توانایی تهیه آن را دارند»؛^۲ یعنی نه تنها باید توان بالفعل دشمن بلکه باید توان بالقوه دشمن را نیز محاسبه کرد و در مقابل آن تدارک توان نظامی دید. راهبردی که سال‌هاست رهبر انقلاب آن را درباره توان و اقتدار

۱. انفال: ۶۰.

۲. سید محمد حسین طباطبایی، المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۹، ص ۱۱۵.

نظامی کشور پیش می‌برند. سردار شهید حاجی‌زاده - فرمانده نیروی هوافضای سپاه - در این باره می‌گفتند: «ایشان نه تنها در جریان جزئیات پیشرفت‌های نظامی قرار داشتند، بلکه با نگاه دقیق و راهبردی خود گاه مسیر حرکت را نیز اصلاح می‌کردند؛ برای نمونه در شرایطی که اولویت کارشناسان فنی بر افزایش سرعت موشک‌ها بود، رهبری بر افزایش دقت اصابت تأکید داشتند. در آن زمان برخی معتقد بودند که با استفاده از کلاهک‌های سنگین، دقت اهمیتی ندارد؛ اما در میدان‌های واقعی نبرد - از جمله در عملیات‌های برون‌مرزی علیه تروریست‌ها در کردستان عراق یا مقابله با کمین‌ها در جنوب شرق کشور - اهمیت دقت، خود را به خوبی نشان داد؛ جایی که تنها با اصابت نقطه‌ای، امکان حذف هدف موردنظر وجود داشت».^۱

کتاب‌نامه

قرآن کریم

۱. سایت دفتر حفظ نشر آثار آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، ۲۴ تیرماه ۱۴۰۴؛ در: <https://khl.ink/f/60545>.

۱. بسطامی، رضا، *خاطرات علی دانش منفرد*، تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۷۴ ش.
۲. ثقفی، ابراهیم بن محمد، *الغارات*، ترجمه سید محمود زارعی، تهران: بیان معنوی، ۱۴۰۱ ش.
۳. رجایی، غلامعلی، *برداشت‌هایی از سیره امام خمینی*، تهران: مؤسسه چاپ و نشر عروج، ۱۳۷۸ ش.
۴. شریف‌الرضی، محمد بن حسین، *نهج‌البلاغه*، تحقیق: صبحی صالح، قم: هجرت، ۱۴۱۴ ق.
۵. طباطبایی، سید محمد حسین، *المیزان فی تفسیر القرآن*، قم: دفتر انتشارات اسلامی جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۴۱۷ ق.
۶. قمی، علی بن ابراهیم، *تفسیر قمی*، قم: دارالکتاب، ۱۳۶۷ ش.
۷. مجلسی، محمدباقر، *بحار الانوار*، بیروت: داراحیاء التراث العربی، ۱۴۰۳ ق.
۸. موسوی خمینی، سیدروح‌الله، *صحیفه نور*، تهران: شرکت سهامی چاپخانه وزارت ارشاد اسلامی، ۱۳۶۱ ش.

۹. نیشابوری، عطار، پندنامه، [بی‌جا]: انتشارات فرهنگ جامع، [بی‌تا].

1. <https://farsi.khamenei.ir>

2. <https://tn.ai/112062>

مسئله فلسطین از دیدگاه مقام

معظم رهبری رحمۃ اللہ علیہ

حجت الاسلام والمسلمین احمد کوثری *

اشاره

امروزه مسئله فلسطین، مسئله اول جهان اسلام و بشر است که در کانون تحولات جدید قرار دارد؛ تحولاتی که آمریکا و صهیونیست‌ها در تلاش برای تغییر تاریخ و رقم‌زدن وقایع عظیم هستند. آغاز این تحولات به عملیات «طوفان الاقصی» در تاریخ ۷ اکتبر ۲۰۲۳ (۱۵ مهرماه ۱۴۰۲) برمی‌گردد؛ زمانی که جنبش حماس حمله‌های خود به پایگاه‌های اسرائیلی را آغاز کرد. در پی این حملات، محمد الضیف فرمانده کل «کتاب عزالدین القسام» اعلام کرد هدف‌شان، پایان دادن به تجاوزهای اسرائیل

است^۱ و بیش از پنج هزار موشک به هدفهای دشمن شلیک شده است. این اقدامات، نشان‌دهنده قدرت و اراده فلسطینی‌ها برای مقاومت بعد از سال‌ها صبر و مبارزه است.^۲

رهبر معظم انقلاب این واقعه را سبب عزت و افتخار مسلمانان دانستند و تأکید کردند:

سرانجام این جنگ هرچه که باشد، تعداد اسرا و شهدا و مجروحین هرچقدر هم بالا برود، حتی اگر اراضی به کنترل درآمده توسط فلسطینی‌ها دوباره از دستشان خارج شود، نباید فراموش کرد که در عملیات "طوفان الاقصی" اسرائیل چنان ضربه سنگینی خورد که پنهان کردن آن ممکن نیست و فلسطین چنان به پیروزی دست‌یافت که موجب عزت و افتخار اسلام و نویدبخش آینده روشن نزدیک شد.^۳

ایشان بارها مسئله فلسطین را مسئله اصلی دنیای

1. <https://www.tabnak.ir/fa/tags/293943/1>.

۲. همان.

۳. دیدار شیخ ابراهیم زکزاکی رهبر جنبش اسلامی نیجریه، همسر و فرزندان ایشان با رهبر انقلاب، ۱۴۰۲/۰۷/۲۲.

اسلام و راه حل برای نجات ملت فلسطین را ضروری دانسته‌اند. در نوشتار حاضر، پیشنهادها و دیدگاه‌های ولیّ امر مسلمین دربارهٔ مسئلهٔ فلسطین بررسی می‌شود.

گفتار اول: مسئله فلسطین، مسئله اول جهان اسلام

مقام معظم رهبری به پیروی از امام خمینی رحمته الله، مسئلهٔ فلسطین را مسئلهٔ اول دنیای اسلام عنوان می‌کنند و جمهوری اسلامی را موظف به حمایت همه‌جانبه از فلسطین می‌دانند:

ما در جمهوری اسلامی، هزینه‌های دفاع از فلسطین را پذیرفتیم. گفتیم از فلسطین دفاع می‌کنیم، دنیای استکبار در مقابل ما ایستاد و ضربه زد، اما ما استقامت کردیم، ایستادیم، باز هم خواهیم ایستاد، و مسلّم می‌دانیم که پیروزی نهایی متعلّق است به ملّت فلسطین.^۱

امام خامنه‌ای رحمته الله دربارهٔ اینکه چرا فلسطین مسئلهٔ

1. <https://farsi.khamenei.ir/=4714&npt=7>.

اول دنیای اسلام است، می‌فرمایند: «مسئله فلسطین، مهم‌ترین مسئله دنیای اسلام است. هیچ مسئله بین‌المللی‌ای در دنیای اسلام از این بالاتر نیست».^۱

معظم‌له در سال‌های بسیاری بر مسئله فلسطین پافشاری کرده‌اند و می‌فرمایند:

مسئله غزه [در ماجرای طوفان الأقصى]، همچنان مسئله اوّل دنیای اسلام است ... [در] مسائل خارجی و فعّالیت حوزه دیپلماسی و مانند اینها ... یکی از مصادیقش، همین مسئله غزه است؛ آرام نگیرید، ساکت نمانید؛ کار مهم است.^۲

رهبر معظم انقلاب در سال‌های اخیر دلایلی برای اینکه مسئله فلسطین، مسئله اول جهان اسلام است، برمی‌شمارند که در ادامه به بیان این دلایل پرداخته می‌شود.

۱. بیانات در مراسم سیزدهمین سالگرد رحلت امام خمینی علیه السلام، ۱۳۸۱/۰۳/۱۴.

۲. بیانات در دیدار رئیس و نمایندگان مجلس دوازدهم، ۱۴۰۳/۰۴/۳۱.

۱. امام خمینی رحمته الله علیه دفاع از مردم مظلوم فلسطین را مسئله اصلی می‌دانست

امام هیچ‌گاه به دلیل ملاحظه زورگویان عالم، از دفاع از مظلومان عالم دست نکشید. امام در طول زمان از مسئله فلسطین در جایگاه مسئله‌ای اصلی یاد می‌کرد. امام به‌صراحت در وصیت‌نامه و بیانات خود به ندای «یا للمسلمین» ملت‌های مظلوم اهمیت می‌دهد؛ دفاع صریح از حقوق مظلومان، دفاع صریح از حقوق ملت فلسطین و هر ملت مظلوم دیگر.^۱

۲. دلایل برای اصلی‌بودن مسئله فلسطین در دنیای اسلام

فلسطین مسئله اول در میان همه موضوعات مشترک کشورهای اسلامی است. شاخصه‌های منحصر به فردی برای این مسئله وجود دارد:

اول: یک کشور مسلمان از ملت آن، غصب شده است و به بیگانگانی سپرده می‌شود که از کشورهای گوناگون گردآوری شده‌اند و جامعه‌ای جعلی و موزاییکی را شکل داده‌اند.

1. <https://farsi.khamenei.ir/> =25931.

دوم: این حادثه بی‌سابقه در تاریخ، با کشتار و جنایت و ظلم و اهانت مستمر انجام گرفته است.

سوم: قبله اول مسلمانان و بسیاری از مراکز محترم دینی که در این کشور قرار دارد، به تخریب و توهین و زوال تهدید شده است.

چهارم: دولت و جامعه جعلی صهیونیستی، در حساس‌ترین نقطه جهان اسلام، از آغاز تاکنون نقش پایگاه نظامی و امنیتی و سیاسی را برای دولت‌های استکباری ایفا می‌کند و محور غرب استعماری است که به دلایل گوناگون، دشمن اتحاد و اعتلا و پیشرفت کشورهای اسلامی است.

پنجم: صهیونیسم که خطر اخلاقی، سیاسی و اقتصادی بزرگی برای جامعه بشری است، این جای پا را وسیله و نقطه اتکایی برای گسترش نفوذ و سلطه خود در جهان قرار داده است.^۱

۳. مسئله غزه، قضیه اول دنیای انسانی

امروز قضیه اول جهان اسلام، قضیه غزه است؛ شاید بتوان گفت قضیه اول دنیای انسانیت، قضیه

۱. بیانات در کنفرانس حمایت از انتفاضه فلسطین، ۱۳۹۰/۰۷/۹.

غزه است. سگ هاری و گرگ درنده‌ای به انسان‌های مظلوم حمله کرده است؛ چه کسی مظلوم‌تر از کودکان معصومی که در این حملات جان خود را مظلومانه از دست دادند؟ چه کسی مظلوم‌تر از مادرانی که فرزندان خودشان را در آغوش خودشان گرفتند و به چشم خود مرگ و پریزیدن آنها را مشاهده کردند؟ رژیم غاصب صهیونیست کافر، دست به چنین جنایاتی زده است.^۱

۴. اتفاق همه مذاهب اسلامی و جریانات ملی

بر ایستادگی مقابل رژیم صهیونیستی

مبارزه در برابر این دشمن حربی و غاصب، مورد اتفاق همه مذاهب اسلامی و محل اجماع همه جریانات صادق و سالم ملی بوده است. هر جریانی در کشورهای اسلامی که این وظیفه دینی و ملی را به ملاحظه خواست تحکیم‌آمیز آمریکا یا به بهانه توجیه‌های غیرمنطقی، به دست فراموشی بسپارد، نباید انتظار داشته باشد که به چشم وفاداری به اسلام یا صداقت در ادعای مین‌دوستی به او نگریسته شود. این یک محک است. هرکس شعار

۱. خطبه‌های نماز عید سعید فطر، ۱۳۹۳/۰۵/۷.

آزادی قدس شریف و نجات ملت فلسطین و سرزمین فلسطین را نپذیرد یا به حاشیه ببرد و به جبهه مقاومت پشت کند، متهم است.^۱

۵. مقابله با اسرائیل جزء مصالح همه کشورهای آزاد است

نجات فلسطین و محو دولت غاصب صهیونیستی، مسئله‌ای است که با مصالح ملت‌های این منطقه – از جمله با مصالح کشور عزیز ما ایران – سروکار دارد. کسانی که از روز اوّل انقلاب، یکی از برنامه‌ها را مقابله و معارضة با نفوذ و اقتدار صهیونیست‌ها قرار دادند، با محاسبه این کار را کردند. این برنامه، طبق مصالح کشور و مصالح عمومی جمهوری اسلامی و مردم ایران انتخاب شده است. در کشورهای دیگر نیز همین‌طور است.^۲

۶. اهمیت به دلیل اسلامی‌بودن

مسئله غزه و مسئله فلسطین، مسئله ماست؛ مسئله اسلامی ماست؛ مسئله همه مسلمین است و وظیفه ماست. آنچه انجام هم می‌دهیم،

۱. بیانات در اجلاس جهانی علما و بیداری اسلامی، ۱۳۹۲/۰۲/۰۹.

2. <https://farsi.khamenei.ir> =28850.

وظیفهٔ ماست؛ بر کسی هم منت نداریم؛ وظایفمان را انجام دادیم. از خدای متعال هم می‌خواهیم که کمک کند، بتوانیم وظایف را انجام بدهیم.^۱

۷. اهمیت به دلیل ظلم بر مسلمانان

امروز یکی از مهم‌ترین مسائل جهان اسلام، مسئلهٔ فلسطین است که در رأس همهٔ مسائل سیاسی مسلمانان با هر مذهب و نژاد و زبان قرار دارد. بزرگ‌ترین ظلم قرن‌های اخیر در فلسطین اتفاق افتاده است. در این ماجرای دردآور، همه‌چیز یک ملت - سرزمینش، خانه و مزرعه و دارایی‌هایش، حرمت و هویتش - مصادره شده است.^۲

۸. مسئلهٔ فلسطین، کلید غلبه بر دشمنان اسلام

کلید غلبه بر دشمنان اسلام، مسئلهٔ فلسطین است. و مهم‌ترین مسئلهٔ دنیای اسلام، امروز مسئلهٔ فلسطین است؛ چرا؟ چون فلسطین یک کشوری است اسلامی، این [کشور] را آمده‌اند غصب کرده‌اند، از مردمش گرفته‌اند. بحث غصب یک

۱. بیانات در دیدار شرکت‌کنندگان در افتتاحیهٔ همایش غزه، ۱۳۸۸/۱۲/۰۸.

۲. پیام به حجاج بیت‌الله الحرام، ۱۳۹۸/۰۵/۱۹.

روستا و یک شهر نیست؛ دشمن، یک کشور را غصب کرده است و آن را پایگاهی قرار داده است برای اخلال کردن در امنیت کشورهای این منطقه؛ با غده سرطانی باید مبارزه کرد.^۱

۹. مسئله فلسطین، جراح امت اسلامی

امت اسلامی یک جراح بزرگی را در وجود خود دارد و آن، مسئله ملت بزرگ فلسطین و سرزمین تاریخی و مقدس فلسطین است.^۲

۱۰. مسئله فلسطین، مسئله بشریت

مسئله غزه، مسئله یک تکه سرزمین نیست؛ مسئله فلسطین فقط مسئله جغرافیا نیست؛ مسئله بشریت و انسانیت است.^۳

۱۱. مسئله فلسطین، مسئله عقیده و ایمان

ما در جمهوری اسلامی مسئله فلسطین برایمان یک مسئله تاکتیکی نیست، یک استراتژی سیاسی

۱. بیانات در دیدار شرکت کنندگان در اجلاس «محبان اهل بیت: و مسئله تکفیری‌ها»، ۱۳۹۶/۰۹/۰۲.

۲. بیانات در دیدار جمعی از مردم و مسئولان نظام، ۱۳۸۸/۱۲/۱۳.

۳. بیانات در دیدار شرکت کنندگان در افتتاحیه همایش غزه، ۱۳۸۸/۱۲/۰۸.

هم نیست، مسئله عقیده، دل و مسئله ایمان است.^۱

۱۲. مسئله فلسطین، شاخص اصول انسانی

امروز مسئله فلسطین، شاخص میان پایبندی به اصول انسانی و ضدیت با اصول انسانی است.^۲

۱۳. مسئله فلسطین، وظیفه ماست

در روز قدس هم مردم در همه شهرهای کشور، در همه شهرهای بزرگ و کوچک و روستاها، می‌آیند ... و حضور خودشان و انگیزه خودشان را نشان می‌دهند ... بسیاری از جوان‌های ما راه می‌افتادند برای اینکه با جسم خودشان و با تن خودشان هم در عرصه فلسطین حضور داشته باشند ... وظیفه ماست. آنچه انجام هم می‌دهیم، وظیفه ماست.^۳

۱۴. فلسطین، کلید رمزآلود فرج

امروز همه دنیای اسلام باید قضیه فلسطین را قضیه خود بداند؛ این، کلید رمزآلودی است که

۱. همان.

۲. همان.

۳. همان.

درهای فرج را به روی امت اسلامی می‌گشاید.^۱

۱۵. تسلط بر دنیای اسلام، هدف نهایی جداکردن فلسطین از پیکره اسلام

اگر فلسطین در این صحنه رویارویی شجاعانه‌ای که امروز برای خود به وجود آورده است، موفق شود، موفقیت همه دنیای اسلام است. درست است که همه ما وظیفه شرعی داریم و اسلام بر ما واجب کرده است به مردم فلسطین کمک کنیم؛ اما حرف من امروز فراتر از وظیفه شرعی است. می‌گویم امروز هر حادثه‌ای که در فلسطین رخ دهد و این قضیه به هرجا منتهی شود، به طور مستقیم به سرنوشت کشورهای اسلامی ... مربوط است و بر آنها هم اثر می‌گذارد. امروز ملت‌های مسلمان برای فلسطین هر کار بکنند، برای خود و به نفع خود کرده‌اند. وقتی با نقشه استعمار بریتانیا و کمک دنیای استکبار، این قطعه خونین از پیکره دنیای اسلام جدا شد، آن روز نظرشان فقط فتح همین قطعه نبود؛ آن روز هم‌نظر استعمارگران تسلط بر

۱. بیانات در سومین کنفرانس حمایت از حقوق مردم فلسطین،

کل منطقه - که قلب دنیای اسلام است - بود.^۱

۱۶. فلسطین، زخم دردناک

امروز مسئله فلسطین یک زخم دردناک و عمیق در پیکر جامعه اسلامی است.^۲

۱۷. مسئله فلسطین و دیکتاتوری بین‌المللی

مسئله فلسطین، فقط مسئله یک ملت نیست؛ مسئله حاکمیت دیکتاتوری بین‌المللی و حاکمیت زور است.^۳

۱۸. فلسطین خانه مسلمانان

به تحقیق امروز در زندگی مسلمین و در آفاق اسلامی، هیچ مسئله‌ای به اهمیت و خطورت مسئله فلسطین نیست. بیش از چهل سال است که به تدریج مسلمین را با غصب بخشی از خانه خودشان عادت داده‌اند.^۴

۱۹. هدف، انجام تکلیف است

مسئله فلسطین و مسئله اسلامی لبنان، برای ما

۱. بیانات در دیدار کارگزاران نظام، ۱۳۸۱/۰۳/۰۹.

۲. بیانات در دیدار کارگزاران نظام، ۱۳۸۱/۰۳/۰۹.

۳. بیانات در دیدار جمعی از کارگران و معلمان، ۱۳۸۱/۰۲/۱۱.

۴. بیانات در دیدار جمعی از دانش‌آموزان و دانشجویان، ۱۳۷۰/۰۸/۱۵.

جزء مسائل درجه یک است. مسئله تاکتیک و مسئله سیاست نیست، [بلکه] مسئله دین و مسئله عقیده است. برای ما فلسطین، یک هدف عقیدتی و دینی است؛ فلسطین برای ما یک مسئله سیاسی نیست.^۱

گفتار دوم: راه حل مسئله فلسطین

مقام معظم رهبری برای دفاع از قدس شریف و مردم مظلوم فلسطین، به بیان راه حل هایی برای این مسئله مهم پرداخته اند که در ادامه این راه حل ها را بیان می کنیم.

۱. همدلی با مسلمان ها

امروز مسئله فلسطین جزء مسائل درجه اول، بلکه مسئله اول دنیای اسلام است؛ آن وقت در بحرین اجلاس تشکیل می دهند به دستور آمریکا علیه مسئله فلسطین، برای نابود کردن مسئله فلسطین. حگام بحرین بدانند زیر پای خودشان را دارند خالی می کنند، گول سعودی ها را نخورند. خود اینها و سعودی ها هم دارند زیر پای خودشان را خالی

۱. بیانات در دیدار جمعی از اعضای تجمّع عالمان مسلمان لبنان، ۱۳۶۸/۰۴/۲۴

می‌کنند، به ضرر خودشان [تمام می‌شود] ... مشکلات دنیای اسلام با همراهی مسلمان‌ها با هم، با همدلی مسلمان‌ها با هم حل خواهد شد؛ باید برای این تلاش کرد و روشنفکران دنیای اسلام موظف‌اند، علمای دنیای اسلام موظف‌اند.^۱

۲. نظرسنجی از همه فلسطینی‌ها

این منطقی که امام بزرگوار مطرح کردند که «اسرائیل باید از بین برود»، یک منطق انسانی است؛ ما سازوکار عملی آن را هم به دنیا ارائه کردیم ... ما گفتیم از این مردمی که در این منطقه زندگی می‌کنند و متعلق به خود اینجا هستند، یک نظرسنجی و نظرخواهی بشود؛ یعنی یک رفراندومی انجام بگیرد، رژیم حاکم بر این منطقه را رفراندم معین کند، مردم معین کنند؛ معنای از بین رفتن رژیم صهیونیستی یعنی این ...^۲

۳. مبارزه مسلحانه

در مقابله با رژیم صهیونیستی، باید از سوی

۱. بیانات در دیدار مسئولان نظام و سفرای کشورهای اسلامی، ۱۳۹۸/۰۳/۱۵.

۲. بیانات در دیدار دانشجویان، ۱۳۹۳/۰۵/۰۱.

فلسطینی‌ها دست قدرت نشان داده بشود. کسی گمان نکند که اگر چنانچه موشک‌های غزه نبود، رژیم صهیونیستی کوتاه می‌آمد؛ خیر. حالا شما نگاه کنید ببینید در کرانهٔ باختری چه می‌کنند؛ در کرانهٔ باختری که موشکی وجود ندارد، سلاحی وجود ندارد، تفنگی وجود ندارد؛ آنجا تنها ابزار و سلاح مردم، سنگ است.^۱

۴. راهی جز مبارزه و مقاومت نیست

اینکه هیچ راه‌حلی جز مقاومت در قضیهٔ فلسطین وجود ندارد، روی این حرف‌ها ایستادگی کنید. این حرف‌ها را صریحاً بزنید؛ نگذارید مجاملات سیاسی و جوسازی‌های سیاسی بر این منطق غلبه پیدا کند. هرکسی از فلسطینی‌ها که از راه مقاومت پایش را کنار گذاشت، ضرر کرد ... آن‌کسی که این راه را قبول ندارد ... به مسئلهٔ فلسطین ضربه می‌زند. فلسطین هیچ راهی جز مقاومت ندارد؛ این را باید بگویند، باید بخواهند؛ دولت‌های اسلامی هم باید همین را

۱. همان.

تکرار کنند.^۱

گفتار سوم: سرانجام مسئله فلسطین

مقام معظم رهبری بر اساس اعتقاد راسخ به وعده الهی و اینکه امداد حق تعالی همواره شامل حال مؤمنان و مجاهدان فی سبیل الله خواهد بود، پیش‌بینی کرده‌اند که درنهایت، مسئله الهی با پیروزی نهایی جبهه مقاومت همراه خواهد شد. ایشان نابودی رژیم صهیونیستی را بر اساس آیات الهی قطعی می‌دانند که در ادامه به بیان فرمایشات ایشان در این باره می‌پردازیم.

۱. پیروزی ملت فلسطین بر اساس وعده الهی

ما قضایای غزه را به طور دائم رصد می‌کنیم و احساس سرافرازی می‌کنیم؛ به خاطر این مقاومت عظیمی که دارد انجام می‌گیرد، مقاومت فوق‌العاده‌ای که دنیا را به تعجب وادار کرده. دنیا امروز به نفع شما دارد شعار می‌دهد؛ چه کسی باور می‌کرد که در دانشگاه‌های آمریکا به نفع فلسطین شعار بدهند، پرچم فلسطین را بلند کنند؟ اینها

۱. بیانات در دیدار با شرکت‌کنندگان در افتتاحیه همایش غزه، ۱۳۸۸/۱۲/۰۸.

اتفاق افتاده. پس خیلی از چیزهای دیگر هم ممکن است اتفاق بیفتد که امروز برای خیلی‌ها باورکردنی نیست. خدای متعال به مادر حضرت موسی دو وعده داد: «إِنَّا رَادُّوهُ إِلَيْكَ وَ جَاعِلُوهُ مِنَ الْمُرْسَلِينَ»؛^۱ این دو وعده بود. بعد [می‌فرماید]: «فَرَدَدْنَاهُ إِلَىٰ أُمِّهِ كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ وَلِتَعْلَمَ أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ»؛^۲ این وعده‌ای که خدا می‌خواست مادر موسی بفهمد که حق است، وعده برگرداندن او نبود؛ او که برگشته بود؛ آن وعده را که دارد می‌بیند؛ [منظور] آن وعده دومی بود: «وَ جَاعِلُوهُ مِنَ الْمُرْسَلِينَ»؛ برای اینکه مادر موسی باور کند که حالا که این وعده عمل شد – که «فَرَدَدْنَاهُ إِلَىٰ أُمِّهِ» است – آن وعده هم عمل خواهد شد. وعده اول الهی برای شماها تحقق پیدا کرده؛ یعنی «كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ».^۳ شما یک «فئة» قلیله‌ای هستید که توانسته‌اید بر «فئة» کثیره غلبه پیدا کنید؛ فئة کثیره آمریکا، ناتو، انگلیس و بعضی‌های دیگر هستند. پس آن وعده دیگر هم که محو اسرائیل است، قابل تحقق است:

۱. قصص: ۷.

۲. همان: ۱۳.

۳. بقره: ۲۴۹.

تشکیل فلسطین، من البحر الى النهر.^۱

۲. باطل شدن توطئه اسلامستیزی دشمن از سوی خداوند

از وقتی گرایش اسلامی در میان مبارزان فلسطینی به وجود آمد و از وقتی این گرایش همین‌طور روزبه‌روز اوج گرفت تا امروز، پیشرفت‌ها در مبارزه فلسطینی‌ها به این شکل حاصل شد، به دست آمد. پس عامل موفقیت، اسلام است، اسلام. دشمن هم این را فهمیده، لذا می‌بینید در دنیا اسلامستیزی می‌کنند. همه اسلامستیزی می‌کنند؛ انواع و اقسام کارها. البته این اسلامستیزی‌ها به جایی هم نخواهد رسید: «آمُ یُریدونَ کِیداً فَالَّذینَ کَفَرُوا هُمُ الْمَکِیدونَ»؛ [یعنی] آنها تلاش‌هایی می‌کنند، اما خدای متعال تلاش‌های آنها را باطل خواهد کرد.^۲

۳. محو اسرائیل، یعنی بازگشت مردم فلسطین به سرزمینشان

مکرّر در بیانات امام راحل علیه السلام و بیانات مسئولان

۱. بیانات در دیدار آقای هنیه رئیس دفتر سیاسی حماس، ۱۴۰۳/۰۳/۲.

۲. بیانات در دیدار مسئولان نظام و سفرای کشورهای اسلامی، ۱۴۰۲/۰۲/۰۲.

جمهوری اسلامی، محو دولت اسرائیل مطرح شده است ...؛ یعنی مردم فلسطین که صاحبان واقعی آن سرزمین‌اند - چه مسلمانان، چه مسیحی‌شان، چه یهودی‌شان - خود صاحبان اصلی دولت خودشان را انتخاب نکنند؛ بیگانه‌ها و اراذل و اوباشی مثل نتانیاهو و مانند اینها را ... از بین خودشان ازاله کنند، بیرون کنند، کشور را خودشان اداره کنند؛ محو اسرائیل یعنی این و این اتفاق خواهد افتاد. بعضی ... کشورهای بالکان و بعضی از کشورهای دیگر هم بعد از شصت سال، هفتاد سال که در تصرف دیگران بودند، مستقل شدند، برگشتند به ملت‌های خودشان؛ هیچ بُعدی ندارد «وَمَا ذَلِكْ عَلَى اللَّهِ بَعِزٌّ؛ این اتفاق خواهد افتاد»^۱.

گفتار چهارم: مسئله طوفان الاقصی

در گفتار پایانی به مسئله «طوفان الاقصی» می‌پردازیم؛ جایی که جوانان غیور فلسطینی با عملیاتی پیش‌دستانه به رژیم صهیونیستی حمله کردند و نام فلسطین را دوباره بر سر زبان‌ها

۱. بیانات در دیدار مسئولان نظام و میهمانان کنفرانس وحدت اسلامی، ۱۳۹۸/۰۸/۲۴.

انداختند. ولیّ امر مسلمین با تحسین کردن این عملیات، آن را رخدادی معرفی کردند که «رژیم صهیونیستی را هفتاد سال به عقب برگرداند».^۱ ایشان نکات مهمی را در این باره مطرح کردند که به برخی از آنها اشاره می شود.

۱. عملیات طوفان الاقصی، حرکت درست منطقی قانونی بین المللی بود

احکام دفاعی اسلام تکلیف ما را معلوم کرده است؛ هم احکام دفاعی اسلام، هم قانون اساسی خودمان، هم قوانین بین المللی ... فلسطین مال کیست؟ ملّت فلسطین چه کسانی هستند؟ این اشغالگران از کجا آمده اند؟ ملّت فلسطین حق دارد در مقابل آنها بایستد؛ هیچ محکمه ای، هیچ مرکزی، هیچ سازمان بین المللی ای حق ندارد به ملّت فلسطین اعتراض کند که چرا در مقابل رژیم غاصب صهیونیستی سینه سپر کردید ... آن کسانی هم که به ملّت فلسطین کمک می کنند، وظیفه خودشان را انجام می دهند؛ هیچ کسی بر اساس هیچ قانون بین المللی حق ندارد به ملّت لبنان، به حزب الله

۱. خطبه های نماز جمعه تهران، ۱۳/۰۷/۱۴۰۳.

لبنان اعتراض کند که چرا شما از غزه، از قیام مردم فلسطین حمایت کردید؛ وظیفه آنها است، باید می‌کردند. این دیگر هم حکم اسلامی است، هم قانون عقلی است، هم منطق بین‌المللی و جهانی است.^۱

۲. ضربه تعیین‌کننده‌ای به رژیم صهیونیست بود

دو نقطه اساسی در حادثه طوفان‌الاقصی وجود دارد که باید به آن توجه کرد ...؛ یک نقطه این است که این عملیات طوفان‌الاقصی که ... اتفاق افتاد، دقیقاً موردنیاز منطقه بود، منطقه ما به این عملیات نیاز داشت؛ این پاسخ به یک نیاز بزرگ منطقه بود. نقطه دوم این است که این عملیات یک ضربه تعیین‌کننده‌ای به رژیم صهیونیست بود؛ ضربه‌ای که هیچ علاجی برای آن وجود ندارد. و رژیم صهیونیست بر اثر این ضربه دچار ابتلائاتی شده است که از این ابتلائات نجات پیدا نخواهد کرد.^۲

1. <https://farsi.khamenei.ir=57881>.

۲. بیانات در مراسم سی‌وپنجمین سالگرد ارتحال حضرت امام خمینی علیه السلام، ۱۴/۰۳/۱۴۰۳.

۳. موجب فراموش نشدن مسئله فلسطین شد

آنچه در مقابل چشم ماست و داریم مشاهده می‌کنیم، [این است] که سال‌های متمادی تبلیغات رسمی رسانه‌های وابسته به آمریکا و وابسته به مراکز صهیونیستی ثروتمند سعی‌شان این بود که کاری کنند که نام فلسطین و مسئله فلسطین به تدریج کمرنگ بشود و تدریجاً به فراموشی سپرده بشود، [اما] امروز علی‌رغم آنها، مسئله فلسطین مسئله اول دنیاست. در خیابان‌های لندن، در میدان‌های پاریس، در دانشگاه‌های آمریکا به نفع مردم فلسطین و علیه رژیم صهیونیستی شعار می‌دهند. آمریکا هم در مقابل اجماع جهانی ملت‌های دنیا، ناچار دچار انفعال است.^۱ اینکه در آفریقا، در آسیا، در اروپا، در خود کشور آمریکا مردم بیایند در خیابان‌ها به نفع مردم فلسطین شعار بدهند، این در طول ده‌ها سال که غصب فلسطین اتفاق افتاده، بی‌سابقه است؛ پس پیداست یک کار جدیدی انجام می‌گیرد، یک تحوّل جدیدی در عالم

۱. بیانات در مراسم سی‌وپنجمین سالگرد ارتحال حضرت امام خمینی (ره)، ۱۳/۰۳/۱۴۰۳.

اسلام به وقوع می‌پیوندد.^۱

۴. عملیات طوفان الاقصی شکستی ترمیم‌ناپذیر برای صهیونیست‌ها

در این چند روز، یک قضیه مهم سیاسی و نظامی دنیا را متوجه به خودش کرد و آن، حوادث بی‌سابقه فلسطین عزیز [عملیات طوفان الاقصی] است. ما نمی‌توانیم نسبت به این قضایا، نسبت به این حادثه مهم، بی‌تفاوت باشیم و عبور کنیم ... در این قضیه ... رژیم غاصب صهیونیستی، هم از لحاظ نظامی، هم از لحاظ اطلاعاتی یک شکست غیرقابل ترمیم خورده. شکست را همه گفتند، تأکید من به «غیرقابل ترمیم بودن» است. من می‌گویم این زلزله ویرانگر توانسته است بعضی از سازه‌های اصلی حاکمیت رژیم غاصب را ویران کند که تجدیدبنای آن سازه‌ها به این آسانی امکان‌پذیر نیست.^۲

۱. بیانات در دیدار مسئولان نظام و سفرای کشورهای اسلامی، ۱۴۰۳/۰۱/۲۲.

۲. بیانات در مراسم مشترک دانش‌آموختگی دانشجویان دانشگاه‌های افسری نیروهای مسلح، ۱۴۰۲/۰۷/۱۸.